

Strategija financiranja malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Boban, Anita

Doctoral thesis / Doktorski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:116580>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-28**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT**

SPECIJALISTIČKI ZAVRŠNI RAD

**Strategija financiranja malog i srednjeg
poduzetništva Šibensko-kninske županije**

Mentor:
Prof. dr. sc. Želimir Dulčić

Studentica:
Anita Boban

Split, prosinac, 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Problem istraživanja	1
1.2. Struktura rada	3
2. KARAKTERISTIKE MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA U EUROPSKOJ UNIJI I REPUBLICI HRVATSKOJ.....	4
2.1. Pojam i uloga malih i srednjih poduzeća.....	4
2.2. Značaj i regulativa SME u Europskoj uniji.....	4
2.2.1. Zakonodavni okvir SME gospodarstvo EU.....	4
2.2.2. Uloga i značaj malih i srednjih poduzeća u EU.....	5
2.3. Značaj i regulativa malih i srednjih poduzetnika u Hrvatskoj (stanje 2019. godine.....	7
2.3.1. Kriteriji razvrstavanja malih i srednjih poduzeća u RH.....	7
2.3.2. Financijska performansa i važnost malih i srednjih poduzeća u RH.....	8
2.3.3. Pokretanje poslovnih pothvata i rastuća poduzeća.....	10
2.3.4. Analiza stanja malog i srednjeg poduzetništva u Hrvatskoj.....	11
3. ANALIZA STANJA, POTENCIJALI ZA RAST TE STRATEŠKE ODREDNICE BUDUĆEG RAZVOJA ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE	
3.1. Opis/obilježja Šibensko-kninske županije.....	16
3.2. Prepoznavanje razvojnih potreba i potencijala (SWOT analiza).....	18
3.3. Poduzetnici u općinama i gradovima Šibensko-kninske županije u 2018. godini prema GFI-iju.....	22
4. IZVORI FINANCIRANJA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	25
4.1. Pristup financijskim sredstvima.....	25
4.1.1. Pristup financijskim sredstvima u Hrvatskoj u međunarodnoj perspektivi.....	25
4.2. Poslovne banke.....	28
4.3. Vladini programi bespovratnih poticaja, subvencioniranih kreditnih linija i poreznih olakšica.....	29
4.3.1. Bespovratne potpore Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja.....	30
4.3.2. Kreditni programi sa subvencioniranim kamatama Kreditni program	

„KREDITOM DO USPJEHA 2014“	32
4.3.3. HBOR Program kreditiranja - ESIF Krediti za rast i razvoj.....	32
4.3.4. HAMAG – BICRO (Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije).....	34
4.3.5. Jamstva su najvažnija područja djelovanja HAMAG BICRO-a.....	34
4.3.6. Bespovratne potpore HAMAG-BICRO-a.....	38
4.3.7. Poticaji za ulaganja u istraživanje i razvoj te transfer tehnologije.....	38
4.3.8. Savjetodavne usluge i informacije tijekom pandemije virusa COVID-19.....	39
4.4. Financiranje putem fondova EU.....	40
4.4.1. Operativni programi u Hrvatskoj.....	41
4.4.1.1. Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. (OPKK).....	41
4.4.1.2. Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020. (OPULJP).....	41
4.4.1.3. Program za konkurentnost poduzeća i MSP-ova (COSME).....	42
4.5. Alternativni načini financiranja.....	43
4.5.1. Financiranje leasingom kao glavna alternativa bankovnom kreditu.....	43
4.5.2. Factoring	44
4.5.3. Financiranje fondovima rizičnog kapitala.....	44
4.5.4. Fondovi za gospodarsku suradnju i tržišni kapital.....	45
4.5.5. Poslovni anđeli/venture capital fondova.....	46

5. ISTRAŽIVANJE IZVORA FINANCIRANJA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE NA TEMELJU ANKETNOG UPITNIKA.....49

5.2. Cilj istraživanja i definiranje radnih hipoteza.....49

5.2.1. Opća radna hipoteza istraživanja: Primjena strategije financiranja pozitivno doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.....	50
5.2.2. Ostale hipoteze istraživanja.....	50
5.2.2.1. Strategija poslovnih banaka vezane uz financiranje malog i srednjeg poduzetništva doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko - kninske županije.....	50
5.2.2.2. Programi financiranja koje provodi Hrvatske banke za obnovu i razvoj za rast i razvoj malih i srednjih poduzeća (HBOR) doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	50

5.2.2.3. Programi financiranja koje realizira Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.....	51
5.2.2.4. Programi financiranja iz EU fondova pozitivno doprinose razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.....	51
5.3. Metode istraživanja.....	52
5.4. Rezultati istraživanja.....	54
6. ZAKLJUČAK.....	55
6.1. Doprinos istraživanja	61

LITERATURA

POPIS SLIKA

POPIS TABLICA

POPIS GRAFOVA

SAŽETAK

SUMMARY

PRILOZI

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

Tema „Strategija financiranja malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije“ odabrana je s namjerom ukazivanja na najznačajnije vrijednosti malog i srednjeg poduzetništva, problematiku snažnijeg razvoja no isto tako i na mogućnost strateškog pristupa načinima financiranja kojim bi se ostvarilo usmjereno tržišno pozicioniranje kako unutar Republike Hrvatske, tako i izvan njenih granica.

Zemlje Europske Unije kao i ostale suvremene zemlje svijeta prepoznale su važnost i snažan utjecaj poduzetništva kao i sve prednosti koje sektor poduzetništva generira određenoj zemlji.

U Hrvatskoj je također vrlo slično gospodarsko ozračje; malo i srednje poduzetništvo predstavlja jedan od vodećih gospodarskih sektora koji imaju visok utjecaj na sveukupno zapošljavanje kao i na pozitivan trend cjelokupnog gospodarskog razvoja. Koliko je snažan učinak malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj ogleda se u već u samoj činjenici da sudjeluje s udjelom od 99% od ukupnog broja svih poduzeća, a u 2019. godini u Hrvatskoj je ostvario udio od 60,3% u ukupnom prihodu, 74,3% u zaposlenosti i 53% u izvozu Hrvatske.

Konkretno prema podacima FINE, u 2019. na području Šibensko-kninske županije obvezu predaje godišnjeg financijskog izvještaja izvršilo je 2.224 poduzeća, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 8,4%.

Unatoč ovakvim podacima u Hrvatskoj, generalno je vidljivo određeno nezadovoljstvo vezano uz pokretanje poduzetničkih inicijativa te financijske snage malih i srednjih poduzeća, problemi s konkurentnošću te proizvodnjom visoko kvalificiranih proizvoda i sl.

Tijekom 2015. godine je pronalazak kupca (25%) bio najveći problem s kojim se mala i srednja poduzeća susretala na tržištu članica Europske unije, dok su ostali problemi kako slijedi; dostupnost stručnog kadra i iskusnih menadžera (18%), konkurencija (14%), regulatorni okvir i trošak proizvodnje/radne snage (13%) te pristup financijama (10%).

No i dalje jedan od najvećih izazova u poslovanju malog i srednjeg poduzetništva predstavlja pristup izvorima financiranja.

Suočavaju se s većim kamatnim stopama i užim izborom mogućnosti financiranja su puno osjetljivija na lošu regulaciju i ostale poteškoće vezane za institucionalno okruženje. Upravo zbog činjenice da malo gospodarstvo potiče privatno vlasništvo i poduzetničke sposobnosti te istovremenokvalitetno doprinosi povećanju proizvodnje i izvoza, snažno utječe na povećanje zaposlenosti, potrebno je određenim mjerama i programima poticati njegov daljnji razvoj.

Osnovne izvore financijske podrške razvoja malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj čine bankarski sektor, kreditne unije, i vladini programi poticaja i subvencioniranih kreditnih linija.

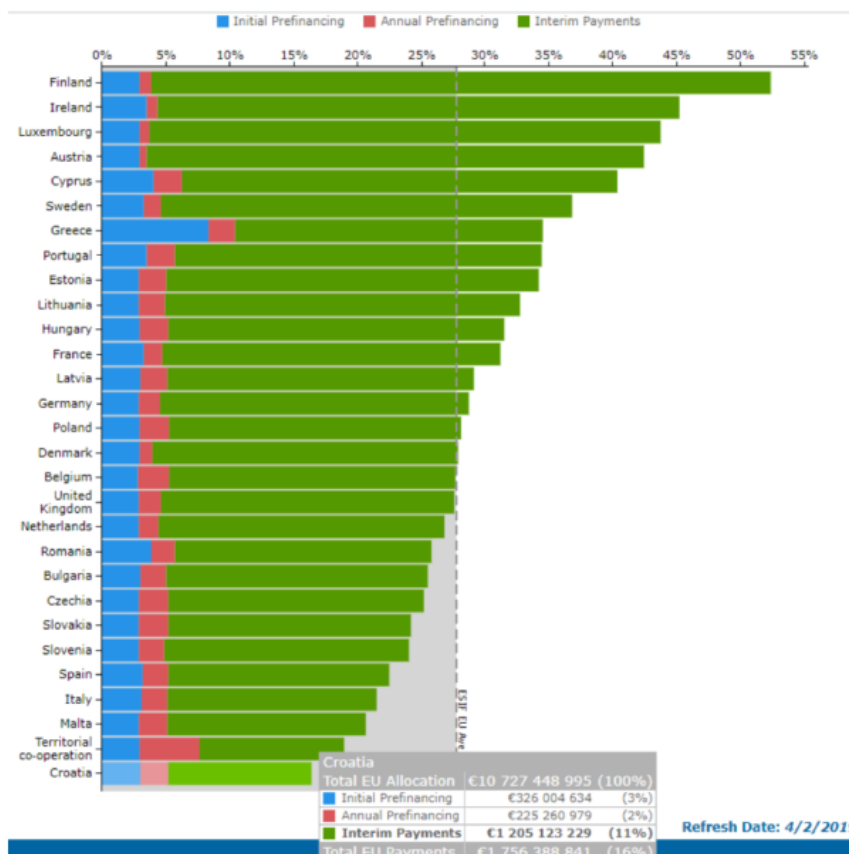
Uz navedeno, vrlo važnu ulogu u pružanju financijske podrške poduzetničkoj djelatnosti imaju izvori financiranja iz EU fondova koji su bili dostupni poduzetnicima u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2014.. Prva tranša je trajala do 2020., te po isteku je zatražena suglasnost Europski parlament za prolongat, što je Vijeće 17. prosinca 2020. odobrilo uredbom za donošenje višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) EU-a za razdoblje 2021.-2027. Uredbom se za 27 država članica EU-a predviđa dugoročni proračun EU-a od 1074,3 milijarde eura u cijenama iz 2018., u što je uključen i Europski razvojni fond. Zajedno s instrumentom za oporavak Next Generation EU od 750 milijardi eura, njime će se EU-u omogućiti da tijekom predstojećih godina osigura dosad najveći iznos sredstva od 1,8 bilijuna

eura za potporu oporavku od pandemijske bolesti COVID 19 i dugoročnim prioritetima EU-a u različitim područjima politika.

Obzirom da je Hrvatska prema procjeni Europske komisije jedna od najteže pogođenih članica u gospodarskom smislu Covid 19 pandemijom, zbog prevelike ovisnosti u turizmu i uslužnim djelatnostima i da je, i prije krize, bila na samom dnu EU, kad je riječ o BDP-u po glavi stanovnika (a i rast nam je bio niži od usporedivih zemalja), EK je odobrila znatna sredstva za oporavak, a da smo pritom uključeni u višegodišnji proračun EU.

Navedenim će se omogućiti dodatni iskorak u razvoju gospodarstva obzirom da u prethodnim razdobljima, kada je riječ o stupnju implementacije, odnosno postotku ugovorenih sredstava na razini RH, možemo konstatirati da su trenutačno u lošijoj poziciji samo Španjolska – koja je od dodijeljenih 37 milijardi eura ugovorila preko 10 milijardi, odnosno (19,2%), Cipar s ugovorenih 16 % od 874 milijuna te Rumunjska koja je kontinuirano na dnu liste, a koja je od gotovo 31 milijarde eura do sada ugovorila tek nešto preko 5 milijardi (13,9%).

Listu uspješnih predvodi Belgija, ali treba napomenuti da toj zemlji kroz ukupno 10 programa na raspolaganju stoji samo 2,7 milijardi eura, odnosno 242 eura po glavi stanovnika. Za usporedbu, Hrvatska ima pravo na deset puta veći iznos, odnosno 2529 eura po glavi stanovnika. Gotovo identičan iznos per capita na raspolaganju stoji i susjednoj Mađarskoj, ali je ista ugovorila i povukla tri puta više sredstava.

Slika 1. Doznačena sredstva iz proračuna EU svakoj državi članici

Izvor: <https://faktograf.hr/2018/04/05/plenkovic-europska-unija-eu-euroskepticizam/datum>
preuzimanja: 04.09.2021.

Naime, od 25 milijardi eura Mađarska je već ugovorila 63,2 % sredstava, odnosno 18,7 milijardi. Kad je riječ o isplata, situacija je još lošija i tu je na europskoj tablici od Hrvatske – kojoj je od ukupne svote do sada isplaćeno samo 9% sredstava (europski prosjek je 13%)te je samo Malta lošija sa realizacijom skromnih 7%.

Očito je dakle, da je unatoč činjenici da je Hrvatska u recentom periodu značajno ubrzala tempo ugovaranja, to je još uvijek nedovoljno da se podigne s dna ljestvice.

Analizom provedenih aktivnosti Šibensko-kninske županije tijekom 2015. i 2016. godine podaci samo potvrđuju trenutni status Hrvatske koja je skromnom realizacijom povukla najmanje sredstava iz EU fondova, odnosno svega 1,9 milijuna kuna (podatke je objavio IJF u novom Newsletteru pod nazivom "Pomoći EU županijama, gradovima i općinama 2015. i 2016.). No svakako treba istaknuti pozitivan trend posljednjih godina koji mijenja finalni prikaz i kretanje krivulje ukupne realizacije.

U svibnju 2021. uručena je odluka kojom se Šibenik i okolica utvrđuju kao područje za moguće proširenje provedbe mehanizma Integriranih teritorijalnih ulaganja u financijskom razdoblju 2021.-2027. Trenutna ulaganja iznose 1,6 milijardu kuna ulaganja što predstavlja potpisane ugovore a za financijsko razdoblje 2021.-2027. planira se ulagati još spremnije.

1.2. Obrazloženje strukture specijalističkog završnog rada

Rezultati istraživanja koncipirani su u šest međusobno povezanih dijelova. Prvi dio ovog istraživanja sadrži prikaz problema, postavljanje hipoteze i ciljeve istraživanja.

Drugi dio definira karakteristike malog i srednjeg poduzetništva u RH i EU, pojmove i načela financiranja, njegove specifičnosti i vrste te pregled programa potpore i projekata za poticanje poduzetništva.

Treći dio pregled i analizu trenutnog stanja u Šibensko-kninskoj županiji, SWOT analizu, strateške odrednice budućeg razvoja sadržane u viziji, strateškim razvojnim ciljevima, prioritetima i mjerama. U okviru Analize/Ocjene stanja dat je prikaz institucionalnog okvira za upravljanje razvojem, financijskih izvora za razvojne projekte, potpomognutih područja Šibensko-kninske županije s procjenom stanja razvijenosti, međuregionalne i međunarodne suradnje, rezultata provođenja prijašnjih strategija, te iskustava iz prethodne pomoći EU.

U četvrtom, najznačajnijem, dijelu Izvori financiranja malog i srednjeg poduzetništva u RH predstavljena je aktualna ponuda financijskih institucija, programe Ministarstva poduzetništva i obrta, HBOR-a, HAMAG-a, financiranje iz fondova EU te alternativne načine financiranja i fondove za gospodarsku suradnju.

U petom dijelu je prikazano je istraživanje tržišta Šibensko-kninske županije pribavljeno putem anketnih upitnika ocjenom menadžera/vlasnika, njihova obrada i izvođenje zaključaka.

Posljednji dio diplomskog rada, ZAKLJUČAK, prezentira najvažnije rezultate do kojih se došlo istraživanjem.

2. KARAKTERISTIKE MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA U EUROPSKOJ UNIJI I REPUBLICI HRVATSKOJ

2.1. Pojam i uloga malih i srednjih poduzeća

Poduzetništvo je gospodarska aktivnost u kojoj pojedinac ili skupina pojedinaca ulažu kapital u određeni pothvat i preuzimaju rizik s ciljem generiranja prihoda i ostvarivanja dobiti, odnosno zarade. Ovisno o visini kapitala, mogućnostima ulaganja, poduzeća možemo podijeliti na mala, srednja i velika.

U današnje vrijeme suočeni smo s brzim i naglim promjenama koje se odnose na cjelokupno gospodarstvo. Kako bi uspješnost poslovanja poduzeća bila što veća, sve aktivnosti i promjene koje se događaju trebaju biti monitorirane u kontroliranim uvjetima.

Naime, pozornost treba usmjeriti na osiguravanje adekvatne informacijske podloge, a samim time i na njihovo financijsko izvještavanje i računovodstveni sustav. Pojam malih i srednjih poduzeća se odnosi na veliki broj različitih subjekata koji se razlikuju po vrsti djelatnosti, broju zaposlenih, vrijednosti resursa koje ulažu u poslovanje, visini prihoda koje ostvaruju i mnogih drugih. Subjekti malog gospodarstva su fizičke i pravne osobe koje samostalno i trajno obavljaju dopuštene djelatnosti zbog ostvarivanja dobiti na tržištu¹.

2.2. Značaj i regulativa SME u Europskoj uniji

2.2.1. Zakonodavni okvir SME gospodarstvo EU

Kada govorimo o malom poduzetništvu u EU treba napomenuti da su postojale velike razlike među državama u definiranju malih i srednjih poduzeća, pa je Europska komisija preporučila državama članicama, Europskoj investicijskoj banci, te Europskom investicijskom fondu upotrebu jedinstvenih kriterija za definiranje preporuke.

Ta definicija nastala je kombiniranjem sljedećih nekoliko kriterija:

- Broj zaposlenih
- Godišnji obujam prodaje
- Prosječni obim aktive poduzeća
- Samostalnost u odlučivanju (kontrola od strane drugih ne smije biti veća od 25%)

Prema Preporuci² Komisije poduzećem se smatra svaki subjekt uključen u ekonomsku aktivnost, bez obzira na pravnu formu. Ovo uključuje, posebno, osobe koje se same zapošljavaju i porodične biznise koji se bave obrtom ili drugim aktivnostima, i partnerstva i udruženja koja su redovno uključena u ekonomske aktivnosti.

Prema zakonodavstvu i preporukama Komisije EU glavni faktori koji određuju da li je neko poduzeće MSP ili ne su:

- broj zaposlenih

¹Zakon o računovodstvu, Zakon o poticanju malog gospodarstva NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18

²COMMISSION RECOMMENDATION of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises (notified under document number C(2003) 1422) (Text with EEA relevance) (2003/361/EC), Official Journal of the European Union

- ukupan promet ili ukupan iznos bilance.

Razlikuju se sljedeće kategorije:

Kategorija mikro, malih i srednjih poduzeća sastoji se od poduzeća koja zapošljavaju manje od 250 osoba i čiji godišnji promet ne prelazi 50 miliona eura, i/ili ukupna godišnja bilanca ne prelazi 43 miliona eura.

- U kategoriji MSP, malo poduzeće je ono koje zapošljava manje od 50 osoba i čiji godišnji promet i/ili ukupna godišnja bilanca ne prelazi 10 miliona eura.
- U kategoriji MSP-a, mikro poduzeća čine je ono koje zapošljava manje od 10 osoba, i čiji godišnji promet i/ili ukupna godišnja bilanca ne prelazi 2 miliona eura.

Tablica 1. Kategorija male privrede u EU

Kategorija poduzeća	Broj zaposlenika	Promet	Ukupan iznos bilance
Srednje	< 250	≤ 50 mil. eura	≤ 43 mil. eura
Malo	< 50	≤ 10 mil. eura	≤ 10 mil. eura
Mikro	< 10	≤ 2 mil. eura	≤ 2 mil. eura

Izvor:: Commision regulation (EC) No 70/2001

2.2.2. Uloga i značaj malih i srednjih poduzeća u EU

Kontinuirani izazov svakog poduzetnika je kako postati i ostati konkurentan, kako odgovoriti na konstantne promjene koje se događaju na tržištu. EU ima za cilj stvaranje najkonkurentnijeg gospodarstva na svijetu utemeljenog na znanju i inovacijama. Svjesna značaja i uloge malih i srednjih poduzeća, prvenstveno kao glavnih inovatora i izvora zaposlenosti, EU konstantno unapređuje i naglašava politike i programe koje pomažu razvoju malog i srednjeg poduzetništva.

Značaj ovog sektora gospodarstva u EU definira se iz sljedećih činjenica:

- Mala i srednja poduzeća lakše se i brže prilagođavaju promjenama u okruženju;
- Ovaj sektor zapošljava više od dvije trećine ukupno zaposlenih u EU;
- Statistika pokazuje da se u posljednjih nekoliko godina broj zaposlenih u malim poduzećima povećao dok se u velikim poduzećima smanjuje broj zaposlenih
- Veliki broj ovih poduzeća orijentiran je rastu i uključen u globalne tijekove poslovanja

Upravo mala i srednja poduzeća predstavljaju samo srce ekonomije jer su ona glavni izvor zapošljavanja, inovativnosti, dinamičnosti i kontinuiteta i rasta uopće. Svjesna uloge malih i srednjih poduzeća koja čine osnovicu poduzetništva i razvoja, Europska unija promovira inovativnost kao osnovu zdravih malih i srednjih poduzeća i konkurentne prednosti istih, te daje sve veći naglasak razvojnim politikama, kao i razvoju poduzetničkog

kapaciteta ovog sektora. Europska unija ima za cilj stvaranje konkurentnog, dinamičnog, inovativnog i zdravog poduzetništva utemeljenog na znanju i osposobljenog za održiv ekonomski rast i razvoj.

Najveći broj poduzeća koja posluju na području Europske unije registrirana su upravo kao mala i srednja poduzeća. Na službenoj stranici Eurostata³ mogu se pronaći sve najznačajnije statističke informacije, baze podataka i elektronske publikacije o EU.

Prema prikupljenim podacima čak 99,8% poduzeća, od preko 200 miliona poduzeća, su male i srednje veličine. Od toga 92% su ona najmanja, takozvana mikropoduzeća, koja imaju do deset zaposlenih.

Tablica 2. Postotna struktura SME u EU

	Broj poduzeća (%)	Broj zaposlenih (%)	Ostvarena vrijednost (%)	Efikasnost rada (%)
Sva poduzeća	100	100	100	100
Sva mala i srednja poduzeća	99,8	66,7	58,6	87,8
<i>Mikro</i>	92,0	29,0	21,8	75,3
<i>Mala</i>	6,7	20,5	18,6	90,5
<i>Srednja</i>	1,1	17,2	18,2	105,3
Velika	0,2	33,3	41,4	124,5

Izvor: prilagođeno prema *Key figures on European business with a special feature on SMEs*, Eurostat, 2011., p.11.

U tablici navedeni podaci potvrđuju osnovni razlog zašto malo i srednje poduzetništvo predstavlja glavni izvor zapošljavanja radne snage, te veoma važan resurs za stvaranje bogatstva u EU⁴. No činjenica je da su poduzetnici u EU u svom poslovanju suočeni s brojnim i vrlo zahtjevnim preprekama.

Naime, najveći izazov današnjice s kojima se susreću mala i srednja poduzeća su; ograničena i nedovoljna potražnja, razna ograničenja administrativnog karaktera, nedostatak kvalificirane radne snage, nerazvijena infrastruktura, ograničen pristup financiranju, problemi u primjeni novih tehnologija, nekvalificiran menadžment, neprofitabilnost sektora MSP, nekoordiniranost politika stvaranju povoljnog poduzetničkog okruženja, nepovoljno političko okruženje, nerazvijenost financijskih tržišta za zadovoljavanje potreba MSP, te mito i korupcija.

Stoga politika EU na području malog i srednjeg poduzetništva može se svesti na osam osnovnih ciljeva⁵:

- Otklanjanje prepreka administrativnog, financijskog i pravnog karaktera

³ Eurobarometar; <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> (20.1.2013)

⁴Kutnjak, G.: Europska unija u funkciji poticanja i razvoja malog i srednjeg poduzetništva, Poslovna izvrsnost, Zagreb, god.IV (2010), br.3., p.82

⁵Eurobarometar Team of the European Commission, (2007 :7)

- Poticati integraciju malih i srednjih poduzeća u jedinstveno tržište
- Pružati pomoć malim i srednjim poduzećima u cilju korištenja programa EU-e, posebno onim slabije razvijenim
- Pružati podršku svim uslugama koje su u funkciji razvoja malih i srednjih poduzeća
- Promovirati zajedništvo, suradnju i partnerstvo
- Pružati pomoć pri nabavi kapitala
- Unaprijediti kvalitetu menadžerskog djelovanja u malim i srednjim poduzećima
- Prilikom formiranja novih normi uzeti u obzir iskustva malih i srednjih poduzeća

Aktualnom financijskom krizom svi gore navedeni izazovi su dobili na dodatnoj težini i predstavljaju značajan teret i poslovnu kompleksnost težeg funkcioniranja, pa time brojni izvještaji Europske komisije definiraju probleme s kojima se suočavaju mala i srednja poduzeća svih zemalja Europske Unije:

- nedostatak financijskih sredstava,
- nedostatak informacija,
- slaba upućenost u procedure javne nabavke,
- visoki administrativni troškovi,
- problemi s pronalaženjem ino partnera i slično.

Stoga EU želi jedinstvenim pristupom i jasnom strategijom poticati rast malih i srednjih poduzeća kako bi stimulirana njihove potencijale u smjeru implementacije inovativnih projekata, te tako poticati i sam rast i razvoj ovog sektora.

2.3. Zakonski i institucionalni okvir u Republici Hrvatskoj (stanje 2019. godine)

Iako segment malih i srednjih poduzeća čini okosnicu svakog gospodarstva sa značajnim udjelom od 99,7% u ukupnom broju registriranih poslovnih subjekata i 48% u ukupnom broju zaposlenih, malo i srednje poduzetništvo u Hrvatskoj nije dovoljno konkurentno (ne proizvodi visoko kvalificirane proizvode).

Mali broj takvih poduzeća ima visok potencijal rasta, no i ova kategorija uspješnog poduzetništva susreću s velikim problemima glede financiranja svojih financijskih planova i aktivnosti. Navedeno predstavlja značajna ograničenja koja je potrebno otkloniti kako bi se ovaj sektor mogao razvijati i opstati na tržištu te u Hrvatskoj postoje mnoge institucije (HBOR, HAMAG, HGK) koje pomažu razvoj malih i srednjih poduzeća kroz razne poticajne programe i subvencije.

2.3.1. Kriteriji razvrstavanja malih i srednjih poduzeća u RH

Kriteriji razvrstavanja definirani su Zakonom o računovodstvu⁶ i Zakonom o poticanju razvoja malog gospodarstva⁷. Zakon o računovodstvu poduzetnike razvrstava na mikro, male, srednje i velike, na temelju iznosa ukupne aktive, iznosa prihoda i prosječnog broja radnika tijekom poslovne godine. Dok Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva

⁶Zakon o računovodstvu, Zakonom o poticanju razvoja malog gospodarstva NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18

⁷Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva, NN 29/02, 63/07, 53/12, 56/13, 121/16

koristi drugačiju terminologiju, uz iste kriterije kategorizacije: iznos aktive, iznos prihoda i prosječan broj zaposlenih, ali uz drugačije numeričke vrijednosti.

Tablica 3. Prikaz kriterija razvrstavanja Zakona o računovodstvu i Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva

	Zakon o računovodstvu	Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva+*
MIKRO PODUZETNICI		
Ukupna aktiva	2,6 mln	2 mln EUR
Prihod	5,2 mln	2 mln EUR
Prosječan broj radnika	10	10
MALI PODUZETNICI		
Ukupna aktiva	30 mln	10 mln EUR
Prihod	60 mln	10 mln EUR
Prosječan broj radnika tijekom poslovne godine	50	50
VELIKI PODUZETNICI		
Ukupna aktiva	150 mln	
Prihod	300 mln	
Prosječan broj radnika	250	

* Srednji subjekti malog gospodarstva su fizičke i pravne osobe čiji su godišnji prosječni broj radnika, ukupni godišnji prihod ili zbor bilance, odnosno dugotrajna imovina veća od utvrđenih kod definicije malog gospodarstva.

Izvor: Prikaz autora

2.3.2. Financijska performansa i važnost malih i srednjih poduzeća u RH

Hrvatski poslovni sektor u 2019. godini bilježi kvalitetno povećanje ukupno ostvarene dobiti za 4,2% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupan konsolidirani rezultat u 2019. godini bio je veći u odnosu na 2018. godinu za 10,7% (Tablica 4.) kojem su najviše doprinijeli mala, srednja i velika poduzeća, dok su mikro poduzeća ostvarila negativan konsolidirani rezultat u 2019. godini, što potvrđuje zaključke o nižoj razini produktivnosti tog dijela hrvatskog gospodarstva⁸.

⁸Izvjешće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj CEPOR – 2020. str. 11 preuzeto 12.11.2021.

Tablica 4. Financijska efikasnost poduzeća u 2018. i 2019. godini

Poduzeća	2018.		2019.	
	Milijun kuna	%	Milijun kuna	%
Mikro				
Dobit	9.436	20,1	10.357	21,2
Gubitak	7.393	39,6	10.509	59,7
Konsolidirani rezultat	2.043	7,2	-152	0,5
Mala				
Dobit	10.586	22,6	11.487	23,5
Gubitak	3.964	21,2	2.891	16,4
Konsolidirani rezultat	6.622	23,4	8.596	27,5
Srednja				
Dobit	9.768	20,8	9.396	19,2
Gubitak	2.018	10,8	2.269	12,9
Konsolidirani rezultat	7.750	27,4	7.127	22,8
Velika				
Dobit	17.115	36,5	17.632	36,1
Gubitak	5.280	28,3	1.921	10,9
Konsolidirani rezultat	11.835	41,9	15.711	50,2
Ukupno⁶				
Dobit	46.905		48.872	
Gubitak	18.655		17.590	
Konsolidirani rezultat	28.250		31.282	

Izvori: "Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2018. godini", FINA, 2019.

"Rezultati poduzetnika Hrvatske u 2019. godini razvrstanih po veličini", FINA 2020.

Uz prethodno navedeno povećanje dobiti gotovo svih kategorija poduzeća (osim srednjih poduzeća), ukupni gubici na razini cjelokupnog poslovnog sektora smanjili su se za 5,7% u odnosu na prethodnu godinu, što je doprinijelo povećanju pozicije konsolidiranog rezultata u analizi financijske efikasnosti poduzeća.

Mikro poduzeća su u 2019. godini ostvarila 10,4 milijardi kuna dobiti, što je porast od 9,8% u odnosu na ostvarenu dobit u 2018. godini no osim povećanja dobiti, u 2019. godini poslovanje mikro poduzeća zabilježili su i značajno povećanje gubitaka.

U 2019. godini mikro poduzeća su iskazala 10,5 milijardi kuna gubitka što je čak 42,1% više nego u prethodnoj godini (u 2019. godini udio mikro poduzeća je 59,7% u ukupno iskazanim gubicima). Mala poduzeća ostvarila su u 2019. godini 11,5 milijardi kuna dobiti, što predstavlja povećanje od 8,5% u odnosu na rezultat ostvaren u 2018. godini te su također, mala poduzeća su smanjila gubitke za 27,1% u odnosu na prethodnu godinu.

Ovim rezultatima se udio malih poduzeća u ukupno ostvarenoj dobiti poduzeća u Hrvatskoj u 2019. godini povećao za 0,9 postotnih bodova, dok se udio u ukupnim gubicima smanjio za 4,8 postotna boda u odnosu na 2018. godinu. Srednja poduzeća ostvarila su dobit u iznosu od 9,4 milijardi kuna u 2019. godini, što je smanjenje od 3,8% u odnosu na 2018. godinu. U 2019. godini iznos iskazanih gubitaka u srednjim poduzećima bio je veći za 12,4% u odnosu na prethodnu godinu.

Ovi rezultati odrazili su se na smanjenje udjela srednjih poduzeća u ukupno ostvarenoj neto dobiti gospodarstva u 2019. godini (na 19,2% sa 20,8% u 2018. godini) te povećanje udjela u ukupno iskazanim gubicima gospodarstva (na 12,9% sa 10,8% u 2018. godini). Velika poduzeća ostvarila su dobit u iznosu od 17,6 milijardi kuna u 2019. godini, što je povećanje od 3% u odnosu na 2018. godinu. Osim povećanja dobiti, u 2019. godini poslovanje velikih poduzeća obilježilo je i značajno smanjenje gubitaka.

2.3.3. Pokretanje poslovnih pothvata i rastuća poduzeća

Poduzetnička aktivnost može biti potaknuta različitim motivima - uočavanjem poslovne prilike ili rješavanjem egzistencijalnih problema osobe koja pokreće poslovni pothvat te predstavlja jedan od načina izlaska iz nezaposlenosti.

Hrvatski zavod za zapošljavanje kroz dodjelu potpora za samozapošljavanje provodi mjere aktivne politike zapošljavanja i pruža financijsku podršku osobama prijavljenim u evidenciju nezaposlenih koje kroz realizaciju poduzetničkog pothvata rješavaju pitanje svoje nezaposlenosti. Visina potpore za samozapošljavanje u 2019. godini iznosila je 55.000 kuna uz mogućnost povećanja do maksimalno 70.000 kuna u slučajevima kada korisnik potpore istovremeno koristi i potporu za stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa ili osposobljavanje na radnom mjestu zajednu ili dvije osobe.

Potpore za samozapošljavanje u 2019. godini koristile su 8.723 osobe, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja povećanje od 34,5% i najveći broj korištenih potpora u razdoblju od 2015. do 2019. godine (Tablica 5). Od ukupnog broja samozaposlenih osoba u 2019. godini 37,3% su bile žene.

Tablica 5: Korisnici potpora za samozapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje od 2015. do 2019. godine

Godina	Broj samozaposlenih osoba - novih korisnika potpore za samozapošljavanje HZZa	Broj samozaposlenih - koji su završili ugovore o korištenju potpora za samozapošljavanje HZZa	Ukupan broj korisnika potpora za samozapošljavanje HZZa u godini
2015.	2.776	2.238	4.885
2016.	2.333	2.739	4.980
2017.	3.583	2.273	5.824
2018.	6.485	3.690	10.036
2019.	8.723	6.540	15.069

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2020.

Najzastupljenije djelatnosti u kojima je dodijeljena potpora za samozapošljavanje u 2019. godini su stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, zatim građevinarstvo, prerađivačka industrija, informacije i komunikacije, te ostale uslužne djelatnosti.

2.3.4. Analiza stanja malog i srednjeg poduzetništva u Hrvatskoj

Neprofitna organizacija CEPOR predstavlja najvažnije integratora regionalnih i globalnih mreža znanja, analiza i prakse poduzetništva sa značajnim utjecajem na razvoj politike, novih ideja usmjerenih prema malim i srednjim poduzećima u gospodarstvu.

Osnovana 2001. a usmjerena je na istraživanje, radionice i edukacije putem radnih stolova, izdavanjem različitih publikacija i zagovaranjem interesa, pokušavajući istaknuti i formulirati važne gospodarske, političke i druge aktualne teme.

Za Hrvatsku od 2002. godine provodi **Global Entrepreneurship Monitor (GEM)** na uzorku od 2000 ispitanika ali isto tako se analizira poduzetnička okolina kroz faze poduzetničkog ponašanja (od prepoznavanja poslovnih prilika, preko namjera, do pokretanja i rasta poslovnog pothvata, te izlaska iz poduzetničke aktivnosti) i kroz obilježja poduzetničkog ponašanja (kompetencije, strah od promašaja, društveni status). GEM projekt godišnje objavljuje indikatore ukupne poduzetničke aktivnosti i poduzetničke okoline, u obliku izvještaja globalnih rezultata (svih uključenih zemalja) te izvještajem za svaku pojedinu zemlju. Usprkos pandemiji COVID 19, Hrvatska je u 2020. godini⁹, uspjela provesti terensko istraživanje čime je zadržala devetnaestogodišnji kontinuitet sudjelovanja.

Posebna vrijednost GEM izvještaja sadržana je u definiranju jedanaest vrijednih preporuka, koje su relevantne za UN ciljeve održivog razvoja, čijim bi se provođenjem osiguralo povećanje kompozitnog indeksa nacionalnog poduzetničkog okvira NECI (National

⁹GLOBAL ENTREPRENEURSHIP MONITOR CROATIA, 2020.; <http://www.cepor.hr/gem-global-entrepreneurship-monitor/> [20.11.2021.].

Entrepreneurship Context Index) po kome je nažalost Hrvatska na zadnjem mjestu od EU zemalja koje su sudjelovale u GEM istraživanju. Također je cilj i reducirati broj ograničavajućih komponenti poduzetničke okoline u Hrvatskoj i preobraziti ih u stimulirajuće komponente (vladine politike prema regulatornom okviru, prisutnost značajnih barijera ulaska na tržište, niska razina transfera istraživanja u poslovni sektor, te nedostatan doprinos osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja izgradnji poduzetničkih kompetencija mladih).

Zbog uvjeta COVID-19 pandemije rezultati istraživanja iz 2019. se analiziraju zajedno s podacima iz 2020. godine (razdoblje 2018.-2020.) što doprinosi potvrdi ili opovrgavanju stabilnost uočenih tendencija i obrazaca poduzetničkog djelovanja u Hrvatskoj.

Također se identificiraju kritična područja koja zahtijevaju intervencije od razine pojedinca do institucija.

Po vrijednosti NECI indeksa od 3,6 u 2019. i 3,67 u 2020. (0 - vrlo loša poduzetnička okolina, 5 – zadovoljavajuća, 10 – vrlo dobra poduzetnička okolina), Hrvatska je na zadnjem mjestu u obje godine od svih EU zemalja koje su sudjelovale u GEM istraživanju, čija prosječna vrijednost NECI indeksa je 4,6 u obje godine.

Najbolje ocijenjena poduzetnička okolina je u Nizozemskoj 6,0 i 6,3). U promatranom razdoblju samo dvije komponente, prema ocjenama eksperata, djeluju stimulirajuće na poduzetničku aktivnost;

- raspoloživost i kvaliteta fizičke infrastrukture – telekomunikacijska/prometna,
- dinamika domaćeg tržišta.

Kao posebno **ograničavajuće komponente** poduzetničke okoline u Hrvatskoj su vladine politike prema regulatornom okviru, prisutnost značajnih barijera ulaska na tržište, niska razina transfera istraživanja u poslovni sektor, te nedostatan doprinos osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja izgradnji poduzetničkih kompetencija mladih. O poduzetničkoj aktivnosti Hrvatske u EU perspektivi Percepcija o prilikama u neposrednoj okolini sudionika istraživanja stagnira (nakon snažnog porasta sa 33,1% u 2018. godini na 55,7% u 2019., u 2020. ostvaren je pad na 47,2%). Ipak, Hrvatska je iznad prosjeka EU po percepciji o prilikama u svojoj sredini, u narednih 6 mjeseci.

Naime, u vrhu je EU po iskazanim poduzetničkim namjerama (u 2018. i 2020. godini je na prvom mjestu, u 2019. godini na 2. mjestu), što upućuje na veći udio pokretanja poslovnih pothvata iz egzistencijalne potrebe, a ne zbog uočene poslovne prilike. Također po percepciji o vlastitim sposobnostima za pokretanje poslovnog pothvata Hrvatska je značajno iznad prosjeka EU zemalja (75%) što je u raskorak nižom razinom percepcije o prilikama (47,2%). Slijedom navedenog se otvara pitanje kako oni koji drže da su potpuno sposobni pokrenuti poslovni pothvat ne vide istovremenu poslovnu priliku je li iz razloga što su prilike u potpunosti izostale ili ih potencijalni poduzetnici ne znaju prepoznati, što dovodi u pitanje ulogu obrazovnog sustava.

Društvene vrijednosti o poduzetništvu još uvijek su u pravilu ispod prosječnih ocjena ispitanika u EU zemljama koje su sudjelovale u GEM istraživanju. Ukupno 60% ispitanika procjenjuje da je biti poduzetnik **dobar izbor karijere**, što je konzistentno s činjenicom da je Hrvatska u vrhu EU zemalja po iskazanim namjerama pokretanja poslovnog pothvata.

Poduzetnička aktivnost Hrvatske mjerena kroz ukupnu radnu aktivnost – TEA indeks (Total Entrepreneurship Activity Indeks)¹², poslovni pothvati do 42 mjeseca starosti i poslovna aktivnost ‘odraslih’ poduzetnika (starijih od 42 mjeseca aktivnosti) pokazuje dvije različite situacije – rast novih poslovnih pothvata i vrlo nisko učešće „odraslih“ poduzeća.

Naime, u cijelom promatranom razdoblju, Hrvatska je po učešću ‘odraslih’ poduzeća na začelju u EU zemljama koje su sudjelovale u GEM istraživanju dok pokretanje novih poslovnih pothvata bilježi rast sa 9,6% u 2018. godini na 12,7% i po tom pokazatelju Hrvatska je iznad prosjeka EU zemalja iako je motivacijski indeks i dalje nizak– 1,62 u Hrvatskoj prema 3,75 u Švedskoj.

Niska razina prisutnosti ‘odraslih’ poduzeća dugotrajna je karakteristika hrvatskog gospodarstva, što i dalje upozorava na nisku osnovicu generiranja nove vrijednosti.

Najčešći razlozi izlaska iz poslovne aktivnosti su neprofitabilnost (17,5%, u odnosu na sve razloge izlaska) i porezna opterećenja i birokracija (16,1%) u 2020. godini te neprofitabilnost kontinuirano zadržava visoku poziciju kod razine razloga izlaska iz poslovne aktivnosti. Zbog specifičnih poslovnih uvjeta, uzrokovanih COVID-19 pandemijom u 2020. godini uočen je značajni pad izlaska iz poslovne aktivnosti zbog uočene nove prilike (čak 21,3%). Zabrinjava zastupljen razlog prestajanja rada zbog poreznih opterećenja (19,2% u 2018. godini, 21,8% u 2019. i 16,1% u 2020.).

Visoko učešće ulaska u poduzetničku aktivnost iz egzistencijalnih razloga upozorava na moguću nedovoljnu pripremljenost, a niža razina izlaska (2,9%) u usporedbi sa Nizozemskom (3,5%) na administrativne prepreke s kojima se susreću poduzetnici koji žele izaći iz poslovnog pothvata. Od 2019. godini u GEM istraživanju rastuća poduzeća se definiraju pomoću tri kriterija: inovativnost proizvoda i tehnologija na nacionalnoj ili svjetskoj razini, te izloženost konkurenciji u lokalnoj sredini, u zemlji ili na međunarodnom tržištu. U 2020. godini Hrvatska jača učešće rastućih poduzeća po oba kriterija konkurentnosti (na nacionalnoj i međunarodnoj razini) čime se Hrvatska pozicionira iznad prosjeka EU zemalja koje su sudjelovale u GEM istraživanju. Na nacionalnoj razini, sa 2,3% novopokrenutih poduzeća koja imaju konkurentnost zbog novih proizvoda proizvedenih novim tehnologijama, Hrvatska je iznad prosjeka EU zemalja (1,6%) čime uspijevaju izaći iz tržišta „crvenog oceana“.

Hrvatska svoju konkurentnost gradi u velikoj mjeri u sektorima srednjeg i visokog tehnološkog intenziteta čime je iznadšto je iznad prosjeka EU zemalja - u 2020. godini od svih novopokrenutih poslovnih pothvata 11,4% je u tim sektorima i 12,2% ‘odraslih’ poslovnih pothvata. Po poduzetničkoj aktivnosti zaposlenika (aktivnost na razvoju novog proizvoda / usluge, ili pokretanje nove poslovne jedinice za poslodavca) Hrvatska je iznad prosjeka EU u svim godinama istraživanja. U 2020. godini 10,9% zaposlenika u Hrvatskoj imaju poduzetničku aktivnost unutar svog poduzeća, dok je prosjek za EU zemlje koje su sudjelovale u GEM istraživanju 5,6% što je 2020. dovelo na prvo mjesto. Iako se visoka razina poduzetničke aktivnosti zaposlenika ponavlja iz godine u godinu, inovativne inicijative poduzeća bi se vjerojatno značajnije intenzivirale kada bi se taj resurs znanja i zainteresiranosti stimulirao, povećala bi se konkurentnost poduzeća što bi izvlačilo poduzeće iz tržišta „crvenog“ oceana.

Taj oblik poduzetničke aktivnosti predstavlja stabilan, ali skriveni poduzetnički kapacitet Hrvatske o kojem nitko ne vodi računa, niti poduzeća, niti nacionalne politike iz područja inovacija, obrazovanja ili poreznih olakšica, pa čak niti sindikati.

Rasprostranjenost poduzetničke aktivnosti u dijelu poduzetničke demografije pokazuje relativno stabilne odnose u distribuciji poduzetničke aktivnosti i po rodosti i po dobi. Hrvatska je još uvijek značajnije ‘muška’ zemlja po poduzetničkoj aktivnosti (1,7 omjer muških i ženskih novopokrenutih poslovnih pothvata), na razini prosjeka EU zemalja (1,8) koje su u 2020. godini sudjelovale u GEM istraživanju.

Razlika u poduzetničkoj aktivnosti ne proizlazi iz razlika u motivaciji ili iz razlika u uočavanju prilika, nego je rezultat kombinacije majčinstva, organizacije obiteljskog života

(briga o djeci i o starijim članovima obitelji uglavnom je na ženi) i kulturološkog konteksta. Poduzetnička aktivnost po dobnoj strukturi oscilira neznatno oko EU prosjeka, osim što se u 2020. godini vidi smanjenje TEA indeksa u dobnoj skupini 25-34 i rast u dobnim skupinama iznad 45 godina, što je potpuno obrnut obrazac nego u 2018. godini.

Također se ponovo potvrdio da su obrazovaniji ljudi i poduzetnički aktivniji, što je u prosjeku EU. Ljudi s višom razinom obrazovanja češće i jasnije vide prilike, uvjereniji su da imaju potrebna znanja i vještine za pokretanje poslovnog pothvata, bolje su umreženi s poduzetnicima i namjeravaju pokrenuti poslovni pothvat u naredne 3 godine. Rasprostranjenost novih poslovnih pothvata u Hrvatskoj (mjereno TEA indeksom) pokazuje u promatranom razdoblju oscilirajuću dominaciju u sektoru usluga.

U 2020. godini još uvijek je značajnije manje poslovnih pothvata temeljenih na uslugama orijentiranim potrošačima (B2C) u usporedbi s EU i zemljama s visokim bruto domaćih dohotkom po stanovniku. Iako su regionalne rasprostranjenosti poduzetničke aktivnosti stabilne u razdoblju 2018.-2020. pojavile su se određene promjene u intenzitetu poduzetničkih aktivnosti po regijama i to u svim regijama, osim Zagreba i okolice, u 2020. godini (usprkos pandemiji COVID-19) bilježe porast pokretanja poslovnih pothvata. Iako je Lika i Banovina i dalje regija s najnižom poduzetničkom aktivnosti, u 2020. godini je u toj regiji ostvaren najintenzivniji rast.

Istovremeno u Lici i Banovini je i najmanje onih koji vide priliku u svojoj sredini, a najčešći razlog za ulazak u poduzetničku aktivnost je 'zaraditi za život', ali i napraviti promjenu.

Poduzetničke aktivnosti i vladine mjere iz perspektive COVID-19 u 2020. godini.

U 2020. godini u GEM istraživanje uključena su pitanja o kapacitetu reagiranja na COVID-19. Ocjene za reagiranja poduzetnika i vladinih politika su u Hrvatskoj prilično izjednačene: nešto bolje su ocijenjene reakcije poduzetnika (6,1) od vladinih reakcija (5,8), korištenjem skale od 0-10.

Iako je odgovornost za promjene je na pojedincima i institucijama, jačanje poduzetničkog kapaciteta gospodarstva Hrvatske je odgovornost brojnih ministarstava (gospodarstva, obrazovanja, financija, znanosti, pravosuđa, rada, regionalnog razvoja), agencija i drugih institucija (sveučilišta, škola, financijskih institucija, udruga, asocijacija, medija).

Promjenu stanja mogu osigurati usklađene, istovremene i konzistentne vladine politike na stvaranju poticajne poduzetničke okoline (prvenstveno u eliminiranju administrativnih barijera), obrazovne institucije (kroz omogućavanje svima da u procesu obrazovanja izgrade svoje poduzetničke kompetencije), poslovni, istraživački i financijski sektor (kroz jačanje konkurentnosti temeljene na inovativnosti) i pojedinci (koji će pokretati poslovne pothvate zbog uočene prilike).

Za povećanje inovativnog kapaciteta sektora malih i srednjih poduzeća neophodna su veća ulaganja u istraživanje i razvoj, te bolja povezanost između poslovnog sektora i znanstveno-istraživačkih institucija.

Zaključno se utvrđuje kako suvremeni teoretičari smatraju da je poduzeće moguće opstati samo u dinamičnom gospodarstvu te da u statičnom gospodarstvu nema ni poduzeća ni poduzetnika. Polazeći od te činjenice, postavlja se pitanje: „Što je to što potiče dinamiku i aktivnosti poslovnog okruženja koje stimulira rast i pozitivan razvoj malog i srednjeg poduzeća?“

Odgovor na to nije jednoznačan, budući su u praksi mnogih zemalja okolnosti znatno razlikuju no osnovni preduvjeti za razvoj malih i srednjih poduzeća u suvremenim uvjetima poslovanja su fleksibilnost i sposobnost poduzeća da se brzo prilagodi novonastalim

promjenama iz okruženja. Mala i srednja poduzeća nacionalnom gospodarstvu doprinose na više načina i imaju multiplicirani učinak na gospodarstvo jer povećavaju zaposlenost, stvaraju nove gospodarske strukture, podižu inovativnost te ujednačavaju regionalni razvoj. U malom i srednjem poduzetništvu veća je motivacija i zadovoljstvo tako da mala poduzeća potiču kvalitetu života ne samo zaposlenih nego i potrošača.

Mala poduzeća također osiguravaju konkurenciju i djeluju protiv tendencija monopolizacije, povećavaju bogatstvo i raznovrsnost ponude, osiguravaju slobodu odabira potrošača te se brže prilagođavaju turbulentnim promjenama suvremenog poslovanja. Stoga, razvoj poduzetništva i malog gospodarstva jedan je od presudnih činitelja stvaranja konkurentnih prednosti nacionalne ekonomije te su mu potrebne poticajne mjere koje će omogućiti razvitak nacionalnog gospodarstva.

Potrebno je uz pomoć države i institucija koje pomažu razvoju malih i srednjih poduzeća otkloniti glavne prepreke razvoju kao što su korupcija, ograničeni izvori financiranja, pravna i zakonska ograničenja te im osigurati povoljne tržišne preduvjete i stimulatívne programe kreditiranja.

Na kao jedan od konstantnih nedostataka ističe se financiranje malog gospodarstva koje se nameće kao najčešća barijera zbog velikog udjela SME-ova koji ne mogu pribaviti financiranje od banaka, na tržištu kapitala ili iz drugih izvora financiranja.

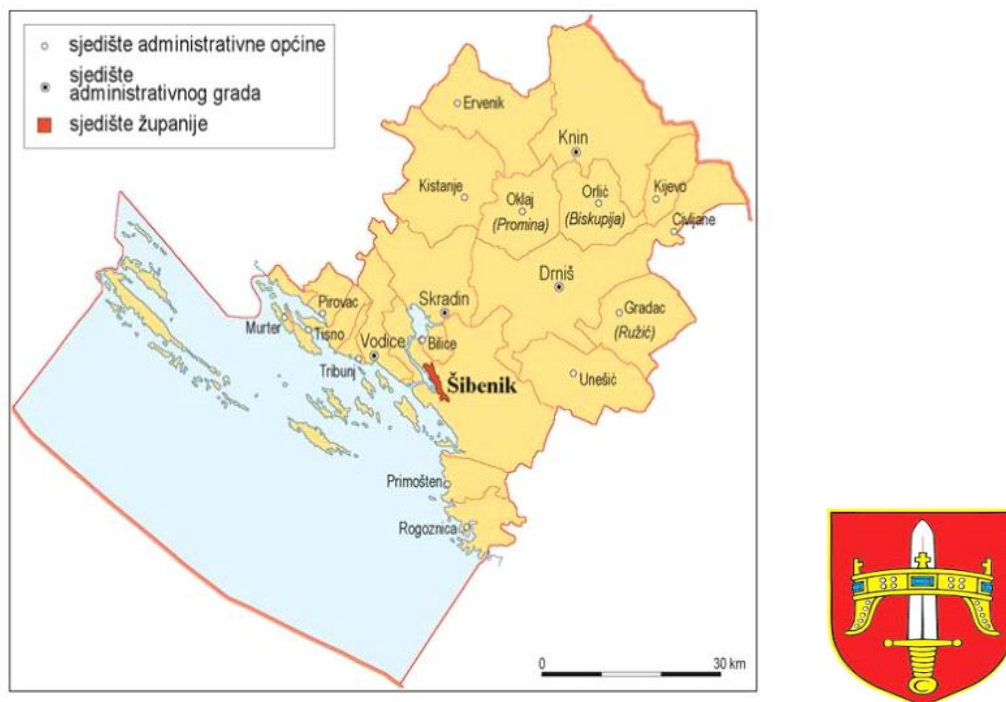
Banke su vrlo nesklone riziku, što dovodi do toga da 79% malih i srednjih poduzeća koristi vlastite prihode i zadržanu dobit kao svoj primarni izvor financiranja novih ulaganja.

3. ANALIZA STANJA, POTENCIJALI ZA RAST TE STRATEŠKE ODREDNICE BUDUĆEG RAZVOJA ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE

3.1. Opis i obilježja Šibensko-kninske županije

Ukupna površina Šibensko-kninske županije iznosi 5.670 km² od čega na kopno otpada 2.994 km² (5,3 % kopnenog teritorija RH), a na morsku površinu 2.676 km² (8,6 % teritorija hrvatskog obalnog mora) na kojoj se nalazi 285 otoka.

U administrativno-teritorijalnom ustroju Županija obuhvaća pet gradova i petnaest općina.

Slika 2. Administrativno-teritorijalna podjela Šibensko-kninske županije

Izvor: Poticaji i potpore Šibensko-kninske županije 2016. godine. Preuzeto: 17.09.2021.

Tablica 6. Prikaz površine, broja stanovnika, naseljenost po županijama u RH

Županija	Površina (km ²)	Broj stanovnika (sredina 2019., procjena)	Broj stanovnika po km ² 2019.	Vitalni indeks 2019.
Zadarska	3.646	168.213	46,1	79,6
Šibensko-kninska	2.984	99.210	33,2	55,3
Splitsko-dalmatinska	4.540	447.747	98,6	82,8
Dubrovačko-neretvanska	1.781	121.816	68,4	92,8
Ukupno/Prosjeak	12.951	836.986	64,6	77,6
Rang*	2	2	4	2

*rang temeljen na prosječnim vrijednostima za regije

Izvor: Gospodarska kretanja 2020 (izdano od HGK).

U suvremenim uvjetima geografski i geoprometni položaj Šibensko-kninske županije može se opisati umjereno povoljnim budući da je Županija povezana s drugim dijelovima nacionalnog

teritorija cestovnim, željezničkim i pomorskim trasama, a relativna blizina dviju međunarodnih zračnih luka omogućuje relativno dobru povezanost i s drugim dijelovima Europe.

Područje Šibensko-kninske županije rjeđe je naseljeno u usporedbi s ostalim dalmatinskim županijama, ali i Republikom Hrvatskom u cjelini.

Pritom je istaknuta izrazita polarizacija prostorne distribucije stanovništva u obalnim i priobalnim naseljima (posebice u Šibeniku i Vodicama), dok se u zaobalju javlja disperzirana i puno rjeđa naseljenost s razvojem glavnih gradskih središta kao što su gradovi Knin i Drniš.

U analiziranom razdoblju je zabilježen pad broja stanovnika (Tablica 7.) što je sukladno općem kretanju stanovništva Republike Hrvatske. Županija je bilježila stalni rast stanovništva sve do popisa 1991. g. i ratnih zbivanja kad dolazi do naglog demografskog pada.

Nakon velikog broja iseljavanja zabilježenog u ratnom međupopisnom razdoblju 1991.-2001. g., demografski pad je nastavljen, no u znatno manjem opsegu u odnosu na ratno međupopisno razdoblje¹⁰.

Nastavak iseljavanja u kombinaciji sa sve manjim stopama rodnosti i uznapredovanim procesom starenja doveo je do daljnjeg, iako blago usporenog, demografskog pada.

Tablica 7. Pokazatelj sastava stanovništva prema spolu i dobnoj strukturi po JLS Šibensko-kninske županije 2011. godine

Područje	Broj muškaraca	Broj žena	Koefficient feminitema	
			ukupnog stanovništva	dobne-skupine 20-39. g.
Bilice	1.147	1.160	101,1	99,0
Biskupija	828	871	105,2	77,8
Civljane	119	120	100,8	57,1
Drniš	3.717	3.781	101,7	93,1
Ervenik	559	546	97,7	58,1
Kijevo	203	214	105,4	74,4
Kistanje	1.713	1.768	103,2	75,0
Knin	7.628	7.779	102,0	94,2
Murter-Kornati	1.018	1.026	100,8	90,0
Provac	977	953	97,5	86,3
Primošten	1.411	1.417	100,4	91,4
Promina	528	608	115,2	82,2
Rogoznica	1.178	1.167	99,1	100,0
Ružić	789	802	101,6	82,4
Skradin	1.920	1.905	99,2	85,1
Šibenik	22.408	23.924	106,8	95,3
Tisno	1.536	1.558	101,4	93,9
Tribunj	758	778	102,6	83,5
Unešić	790	896	113,4	81,2
Vodice	4.369	4.506	103,1	97,0
Šibensko-kninska županija	53.596	55.779	104,1	92,9
Republika Hrvatska	2.066.335	2.218.554	107,4	96,6

Izvor podataka: Popis stanovništva, 2011.

¹⁰GLOBAL ENTREPRENEURSHIP MONITOR CROATIA2020.; <http://www.cepor.hr/gem-global-entrepreneurship-monitor/>[20.11.2021.].

3.2. Prepoznavanje razvojnih potreba i potencijala (Swot analiza)

Rezultati analize stanja kvalitativno su analizirani u kontekstu identificiranja razvojnih potreba i potencijala u svrhu usmjeravanja izrade strateškog okvira. Korištena je metoda SWOT analize koja prepoznaje razvojne snage, slabosti, prilike i prijetnje.

Tablica 8. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za gospodarstvo

RAZVOJNI POTENCIJALI	RAZVOJNE POTREBE
Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • Pokazatelji gospodarske razvijenosti - izražen gospodarski oporavak (rast BDP-a i BDP per capita u razdoblju 2009.-2014. g.) • Tržište rada - pad broja nezaposlenih - trend smanjenja stope nezaposlenosti - pozitivan trend kretanja broja zaposlenih je izražen u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima - viša stopa aktivnosti stanovništva u priobalju - razvijene dnevne migracije u priobalnom dijelu • Poduzetništvo i obrtništvo - porast broja poduzeća i obrta - porast diversifikacije strukture gospodarstva - porast investicija poduzeća u dugotrajnu imovinu - postojanje dugoročne tradicije metaloprerađivačke djelatnosti, turizma, poljoprivrede i ribarstva - postojanje poduzetničkih potpornih institucija i poslovne infrastrukture • Turizam - pozitivni trendovi u sektoru turizma (porast dolazaka i noćenja, povećanje broja kreveta i objekata) - porast turističke potražnje za nautičkim turizmom u Šibensko-kninskoj županiji (povećanje broja nautičkih dolazaka itd.) - lider u nautičkom turizmu Republike Hrvatske - izrađen Master plan turizma Šibensko-kninske županije - restrukturiranje turizma kroz proširenje turističke ponude (selektivni oblici turizma) i produljenje turističke sezone - povećanje broja zaposlenih u turizmu - trend povećanja prihoda i smanjenja rashoda u turizmu • Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo - porast broja ribolovnih plovila te ulova ribe i morskih organizama (veći porast od nacionalnog i europskog prosjeka) - tradicija uzgoja mediteranskih kultura (masline, vinove loze, smokve, badema...) i prepoznatljivost pojedinih poljoprivrednih proizvoda (pršuta, vina, sira iz mišine, maslinovogulja, janjetine, eteričnog ulja) 	<ul style="list-style-type: none"> • Pokazatelji gospodarske razvijenosti - niske vrijednosti BDP-a i BDP-a pc - slabo privlačenje inozemnih investicija - velike razlike gospodarskih pokazatelja između priobalja i zaobalja • Tržište rada - pad broja radno aktivnih stanovnika i stope aktivnosti stanovništva - visoka stopa i neadekvatna struktura nezaposlenih osoba (visoka stopa nezaposlenosti kod mladih, porast broja dugotrajno nezaposlenih osoba, izražena sezonalnost nezaposlenosti, zapošljavanjajai potrebe za radnom snagom) - slaba dostupnost većih centara rada osobama iz pojedinih dijelova zaobalja • Poduzetništvo i obrtništvo - broj poduzeća ispodprosječan - trend smanjenja prihoda i rashoda poduzeća istovremeno povećanje negativnog salda - ispodprosječna mjesečna neto plaća u poduzećima - niska prostorna i demografska gustoća poduzeća - vrlo nizak interes stanovništva za poduzetništvom - izrazita polarizacija poduzetništva i obrtništva u gradovima i priobalju (centralizacija u gradu Šibeniku) - slabo razvijen proces privlačenja investicija - pad vrijednosti izvoza i uvoza - neadekvatna mreža PPI - velik broj neaktivnih poduzetničkih zona • Turizam - polarizacija turističkih aktivnosti u priobalju - slaba valorizacija turističkih resursa - nedostatni hotelski smještajni kapaciteti uz visoku stopu privatnog smještaja i sekundarnog stanovanja (vikendice) - kratka turistička sezona/nezadovoljavajuća struktura turističke ponude, pogotovo zaobalje - izrazita sezonalnost/ neiskorištenost potencijalno iskoristivog kapaciteta turističkih zona - loša kvaliteta turističke infrastrukture u zaobalju - opterećenost plažne infrastrukture - negativan financijski rezultat turističkih subjekata u cjelini (rashodi veći od prihoda) - vrlo niski prosječni dnevni izdatci po turistu - nedostatak turističkih agencija - nedostatak jasnog turističkog marketinga - visoka koncentracija posjetitelja NP Krke u ljetnim mjesecima može degradirati okoliš, a time i turistički potencijal • Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo - slabo razvijena i nekonkurentna poljoprivreda u odnosu na prirodne mogućnosti i potencijale - negativni trendovi u poljoprivredi (pad broja poljoprivrednih gospodarstava i proizvodnje) - visoka starost poljoprivrednika - usitnjenost zemljišta i neriješeni imovinsko-pravni odnosi

<ul style="list-style-type: none"> - povećana potražnja za poljoprivrednim i tradicijskim proizvodima u turističkoj sezoni - postojanje centra za istraživanje mora i pomorstva - značajan broj lovišta - postojeće šume koriste se u ekološke svrhe - zastupljenost marikulturnih i slatkovodnih uzgajališta - postojanje LAG-ova i LAGUR-a - edukacijski centri za obrazovanje kadra u poljoprivredi (Srednja poljoprivredna škola, Veleučilište Knin, PSS, HPA, JU RA ŠKŽ) <ul style="list-style-type: none"> • Prerađivačka industrija - jedan od stupova županijskog gospodarstva - veliko značenje prerađivačke industrije u smislu zapošljavanja stanovništva <ul style="list-style-type: none"> • Trgovina - najveći broj poduzeća je u ovom sektoru - rast prihoda <ul style="list-style-type: none"> • Upravljanje razvojem - podrška regionalne i lokalne uprave za regionalni razvoj - postojanje institucija za poticanje poduzetništva - dugogodišnji kontinuitet izrade strateških dokumenata - Županija ima certifikat kao regija pripremljena za prihvatanje stranih ulaganja (CIFR)- postojanje relevantnih institucija za zaštitu okoliša i prostorno planiranje 	<ul style="list-style-type: none"> - neorganiziranost poljoprivrednih proizvođača - niska tehnička razina poljoprivredne proizvodnje - nedovoljna educiranost poljoprivrednih proizvođača - nedovoljna iskoristivost raspoloživih poljoprivrednih površina - nedostatak inovacijskog centra za poljoprivredu - nedostatak prerađivačkih i otkupnih kapaciteta za voće i povrće - postojanje poljoprivrednih površina koje su i dalje označene kao minski sumnjiva područja - loša poljoprivredna infrastruktura (navodnjavanje, putovi...) - veliki pritisak na iskrajne luke i vezove plovila za gospodarski ribolov od strane turističkog (izletnički brodovi) i nautičkog sektora - nedostatak purifikacijsko-distribucijskog centra - loša infrastruktura ribarskih luka - prekomjerni izlov morskih organizama - kapacitet lovišta nije zadovoljavajući - nedostatak Centra za ispitivanje mesa ulovljene divljači - neangažiranost zaobalnih JLS-a u sudjelovanju rada LAG-ova (LAG Dinara) - nedovoljna educiranost poljoprivrednog stanovništva u korištenju finansijskih sredstava iz EU fondova - nedovoljna zainteresiranost poljoprivrednika za inovacije u poljoprivredi <ul style="list-style-type: none"> • Prerađivačka industrija - smanjenje kapaciteta prerađivačkog sektora - pad prihoda i javljanje gubitaka <ul style="list-style-type: none"> • Trgovina - negativan poslovni rezultat <ul style="list-style-type: none"> • Upravljanje razvojem - nedostatak iskustva lokalne administracije u izradi EU programa i strateškom planiranju - neumreženost i nesistematiziranost informacija na regionalnom i lokalnom nivou - ograničena finansijska sredstva za razvoj na nivou regionalne i lokalne uprave - velik udio ukupno zaposlenih na državnom proračunu
--	---

Izvor: Razvojna strategija Šibensko-kninske županije za razdoblje do 2020. Datum preuzimanja 17.09.2021.

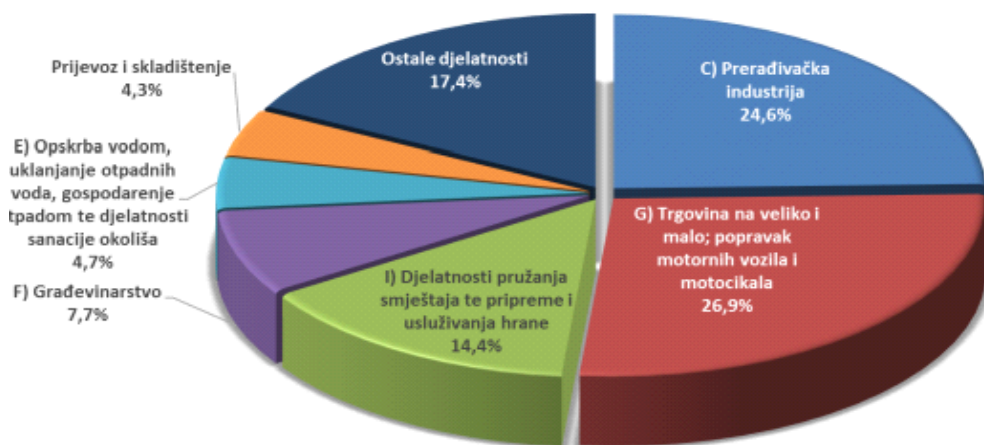
3.3. Poduzetnici u općinama i gradovima Šibensko-kninske županije u 2018. godini prema GFI-iju

U općinama Šibensko-kninske županije, prema podacima FINE, broj poduzetnika u 2018. godini je veći za 22,4% u odnosu na 2017. godinu, dok je broj zaposlenih kod poduzetnika u općinama povećan za 19,0%.

Također je povećan i broj poduzetnika u gradovima i to u 2018. godini za 16,6%, a broj zaposlenih u gospodarstvu gradova je veći za 11,9% u odnosu na 2017. godinu. U Šibensko-kninskoj županiji u 2018. godini poduzetnici su ostvarili ukupno 7.438.055.622 kn prihoda, što je u odnosu na 2017. godinu više za 18,2%.

Najveće prihode u iznosu od 1.997.604.537 kn ostvarili su poduzetnici iz djelatnosti trgovine na veliko i malo, što je u odnosu na 2017. godinu više za 33,8%, a udio trgovine na velik i malo u ukupno ostvarenom prihodu u gospodarstvu Županije je 26,9%.

U djelatnosti prerađivačke industrije u Šibensko-kninskoj županiji, u 2018. godini, poduzetnici su ostvarili 1.829.215.135 kn prihoda, što je za 3,5% više u odnosu na 2017. godinu, a sudjeluje s 24,6% u ukupno ostvarenim prihodima poduzetnika u Županiji.

Slika 3. Struktura gospodarstva Šibensko-kninske županije u 2018. godini prema ostvarenim prihodima

Izvor: Strategija razvoja Šibensko kninske županije 2019., preuzeto: 20.09.2022

Zaključno se utvrđuje kako je posljednjih godina vidljiv je gospodarski oporavak, kojeg je potrebno i dalje poticati diverzificiranjem gospodarstva, poticanjem stranih i domaćih ulaganja, pružanjem podrške novim tehnologijama, većoj orijentaciji na izvoz te strukturiranim financiranjem od strane financijskih i državnih institucija te korištenjem financijskih sredstava iz ESI fondova koji su dostupni gospodarstvenicima.

Naime, analiza stanja potvrdila je da Šibensko-kninska županija u recentnim godinama bilježi gospodarski rast, no pojedini pokazatelji su još uvijek nešto ispod nacionalnog prosjeka.

Navedeno se ponajviše očituje u ispodprosječnom BDP-u, BDP-u po stanovniku i indeksu konkurentnosti.

Tablica 9. Financijski pokazatelji poduzetnika u jedinicama lokalne samouprave Šibensko-kninske županije u 2018.

OPĆINE I GRADOVI ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE U 2018. GODINI	BROJ PODUZETNIKA	BROJ ZAPOSLENIH KOD PODUZETNIKA	UKUPNI PRIHODI	PRIHODI OD PRODAJE U INOZEMSTVU	UVOZ U RAZDOBLJU	UKUPNI RASHODI	DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA	DOBIT RAZDOBLJA	GUBITAK RAZDOBLJA	INVESTICIJE U DUGOTRAJNU IMOVINU	PROSJEČNE MJESEČNE NETO PLAĆE
Civljane	4	65	82.075.196	28.061.345	32.919.896	69.214.588	12.908.443	-47.835	10.905.895	-47.835	0	5.805
Ervenik	3	4	1.585.165	0	0	3.093.732	10.850	-1.519.417	9.548	-1.519.417	0	2.591
Kijevo	9	74	52.865.615	2.893.788	25.662.934	50.808.226	2.351.947	-294.558	1.753.755	-294.558	1.427.289	4.748
Kistanje	16	45	175.956.596	7.450.154	124.329.854	178.306.415	2.366.580	-4.716.399	2.148.350	-4.716.399	0	3.054
Promina	14	93	22.299.626	20.556	3.289.459	23.307.108	779.040	-1.786.522	673.041	-1.786.522	0	3.664
Biskupija	8	130	252.248.009	19.104.313	103.258.142	200.046.736	52.275.560	-74.287	42.416.056	-74.287	2.705.183	7.567
Primošten	105	313	170.587.755	32.808.346	898.560	161.932.998	16.636.974	-7.982.217	13.891.627	-7.982.217	583.973	6.359
Ružić	20	81	34.146.511	0	4.783	31.630.868	2.759.333	-243.690	2.507.186	-243.690	0	3.041
Tisno	86	353	126.920.413	13.532.212	1.167.372	126.918.428	12.573.156	-12.571.171	10.489.994	-12.743.134	3.434.295	4.882
Unešić	5	494	296.662.765	0	0	289.616.302	7.174.032	-127.569	5.353.637	-127.569	0	3.258
Pirovac	34	109	49.682.497	667.942	5.606.110	50.068.400	1.820.220	-2.206.123	1.571.700	-2.207.554	7.119.768	4.677
Rogoznica	131	319	132.671.794	4.734.976	6.708.569	118.027.437	21.594.753	-6.950.396	20.156.483	-6.962.986	7.796.171	5.212
Murter	133	373	194.625.963	11.324.047	5.352.901	183.091.015	16.967.012	-5.432.064	14.371.635	-5.446.470	16.630.869	4.465
Bilice	38	155	67.245.131	196.513	37.406	65.616.390	2.111.619	-482.878	1.706.087	-482.878	1.214.097	3.793
Tribunj	56	153	51.675.877	4.921.813	825.520	60.793.240	1.769.070	-10.886.433	1.531.644	-10.890.845	4.539.901	5.180
UKUPNO OPĆINE	662	2.761	1.711.248.913	125.716.005	310.061.506	1.612.471.883	154.098.589	-55.321.559	129.486.638	-55.526.361	45.451.546	4.704
Grad Šibenik	1.232	7.892	4.523.942.688	1.053.524.140	345.025.377	4.865.967.414	331.731.789	-673.756.515	292.581.738	-674.035.869	361.652.861	5.677
Grad Drniš	127	649	382.819.048	39.712.680	35.073.278	393.888.488	17.259.297	-28.328.737	15.220.797	-28.304.690	512.860	4.763
Grad Skradin	56	215	71.002.980	1.029.707	302.433	66.709.237	5.476.591	-1.182.848	4.660.824	-1.182.848	53.756	4.202
Grad Knin	82	416	173.481.389	451.037	1.267.272	163.708.405	10.727.147	-954.163	8.722.016	-954.188	1.334.648	4.030
Grad Vodice	345	1.272	575.560.604	27.153.360	9.467.583	546.799.351	43.991.057	-15.229.804	37.152.040	-15.101.688	7.891.963	4.360
UKUPNO GRADOVI	1.842	10.444	5.726.806.709	1.121.870.924	391.135.943	6.037.072.895	409.185.881	-719.452.067	358.337.415	-719.579.283	371.446.088	5.363
UKUPNO ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA	2.504	13.205	7.438.055.622	1.247.586.929	701.197.449	7.649.544.778	563.284.470	-774.773.626	487.824.053	-775.105.644	416.897.634	5.226

Izvor: Fina; Obrada: HGK-ŽK Šibeni

No osim navedenog utvrđeno je kako

- turizam predstavlja glavnu gospodarsku granu,
- tradicionalno važna metaloprerađivačka industrija se suočava s poteškoćama, te
- postoje veliki potencijali za jačanje primarnog sektora djelatnosti, prerađivačke industrije (posebice finalizacije proizvoda) te diversifikaciju turizma razvojem njegovih selektivnih oblika.

Veliki potencijal turizma ističe se u razvoju selektivnih oblika, aktiviranju zaobalja (posebice pomoću ruralnog i ekoturizma) i poticanju proizvodnje autohtonih proizvoda vrhunske kvalitete za potrebe turizma u županiji.

Evidentan je trend povećane turističke potražnje za lokalnim prehrambenim i tradicijskim proizvodima što predstavlja izniman potencijal za razvoj integrirane međusektorske suradnje primarnog sektora i turizma.

Osim navedenog, potencijal je vidljiv u i razvoju selektivnih oblika turizma koji podupiru proširenje turističke ponude, a samim time i smanjenje sezonalnosti i povećanje prihoda.

Uz turizam, važnu gospodarsku granu županije predstavlja i prerađivačka industrija, a koja je važna zbog diversifikacije gospodarstva i značaja u smislu generiranja novih radnih mjesta. Prerađivačka industrija ističe se kao djelatnost u kojoj je zaposlen najveći udio osoba, te se planira još intenzivnije jačanje njene konkurentnosti i poticanje modernizacije proizvodnih procesa u svrhu povećanja učinkovitosti i konkurentnosti.

Potencijal u unaprjeđenju prerađivačke industrije vidljiv je u korištenju ESI fondova u unaprjeđenju poslovanja te u izveznoj orijentaciji. Na tržištu rada ističu se procesi pada broja zaposlenih, dok je istovremeno stopa nezaposlenosti iznad nacionalnog prosjeka.

U recentnom razdoblju broj poduzeća i obrta u Šibensko-kninskoj županiji je porastao, no istovremeno se na godišnjoj razini najčešće bilježe viši rashodi u odnosu na prihode.

Na području županije postoje tri poduzetničke potporne institucije koje aktivno rade na uspostavljanju sinergije svih relevantnih aktera s ciljem poboljšanja stanja poduzetništva.

4. IZVORI FINANCIRANJA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1. Pristup financijskim sredstvima

Pristup financijskim sredstvima važna je komponenta poduzetničkog okruženja, stoga su ista predmet analize prethodno spomenutih međunarodnih GEM istraživanja, Doing Business, SBA Fact Sheet koja prate kvalitetu poslovnog okruženja i u kojima je Hrvatska aktivan sudionik.

Brojnost financijskih posrednika i sudionika kao i brojnost financijskih odnosa između različitih sektora i ekonomskih jedinica čine razvijenost financijskog sustava¹¹. Teorija financijskog menadžmenta kategorizira izvore financiranja prema roku dospijeca izvorima. Prema roku dospijeca razlikuju se trajni, dugoročni, srednjoročni i kratkoročni izvori financiranja, a s obzirom na izvore financiranja ističe se unutarnje i vanjsko financiranje. Najvažniji načini unutarnjeg financiranja su uplate vlasnika, amortizacija, akumulirana dobit, naplata glavnice dugoročnih plasmana, dok su najčešći vanjski načini financiranja krediti, izdavanje obveznice, factoring, leasing te financijska sredstva odobrena na temelju raznih projekata ministarstva u Hrvatskoj ili projekata Europske unije¹². CEPOR definira bankarski sektor, kreditne unije, fondove rizičnog kapitala, poslovne anđele te Vladine programe poticaja i subvencioniranih kreditnih linija kao osnovne izvore financiranja malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj¹³.

Hrvatski financijski sustav karakterizira tradicionalnost izražena kroz dominaciju kredita kao instrumenta financiranja¹⁴. U Hrvatskoj prema CEPORU komercijalne banke u svojoj ponudi imaju različite vrste kredita za financiranje malih i srednjih poduzeća: kredite za financiranje izvoza, za obrtna sredstva, investicijske kredite, građevinske kredite, kredite za turističke usluge, hipotekarne kredite, kredite za specifične (primjerice, zelene djelatnosti), kredite za početnike, kredite za dobavljače, kredite za poduzetnice i drugo (CEPOR, 2017).

Koliko je intenzivna usmjerenost hrvatskih malih i srednjih poduzeća prema tradicionalnim izvorima financiranja, odnosno bankarskim kreditima potvrđuje niz znanstvenih i stručnih publikacija.

4.1.1. Pristup financijskim sredstvima u Hrvatskoj u međunarodnoj perspektivi

Prema rezultatima GEM istraživanja u promatranom razdoblju između 2014. i 2016. godine, po ocjenama kvalitete pristupa financijskim sredstvima, Hrvatska bilježi značajno loše ocjene i zaostaje za prosjekom EU zemalja uključenih u GEM istraživanje.

Iako na financijskom tržištu postoji značajna ponuda bankarskih kredita, u Hrvatskoj se posebno ističe problem nedostatka odgovarajućih izvora financiranja za rizičnije poduzetničke pothvate, kao što su poduzetnički pothvati u fazi pokretanja ili u fazi intenzivnog rasta¹⁵.

Pored GEM istraživanja, SBA Fact Sheet Croatia 2020 također ističe dominaciju bankarskih kredita te manjak izvora financiranja namijenjenih malim i srednjim poduzećima, posebice u njihovom samom početku osnivanja, ranom životnom ciklusu.

Također, SBA Fact Sheet izvješće za Hrvatsku ističe nekoliko implementiranih mjera koje su relevantne za diverzifikaciju i razvoj pristupa financiranja malih i srednjih poduzeća, a između

¹¹Stojanović i Krišto, 2016.

¹²Bujan i Vugrinec, 2014.

¹³Cepor 2020.

¹⁴Leko, 2012.

¹⁵Cepor, 2020

kojih se posebno ističu sljedeći programi: Kreditiranje inovativnih poduzetnika — InnovFin, ESIF Mikro zajmovi i ESIF Mali zajmovi¹⁶.

Najčešći izvor financiranja poduzetnika u Hrvatskoj su tradicionalni izvori financiranja, tj. krediti poslovnih banaka, operativni/financijski leasing, dok su ostali izvori financiranja koji su pogodniji za rizičnije faze poduzetničkog pothvata - pokretanje poslovanja, preuzimanje istog, te brzi rast i razvoj, (kao npr. poslovni anđeli, fondovi rizičnog kapitala, platforme za grupno financiranje (crowdfunding) i dalje nedostupni i nedovoljno razvijeni.

Prema SBA Fact Sheet Europske komisije za 2019. godinu, Hrvatska ima najniže ocijenjenu komponentu dostupnosti alternativnih izvora financiranja pogotovo u dijelu dostupnosti vlasničkog kapitala (equity funding) i najniži rang za financiranje malih i srednjih poduzeća od strane poslovnih anđela.

Nedovoljno raznolikost izvora financiranja, suženu mogućnost odabira, potvrđuje i GEM istraživanje koje pristup financijskim sredstvima prati kroz ocjenu percepcije o raspoloživosti svih izvora financiranja za nova i rastuća poduzeća.

U 2019. godinu, ocjena dostupnosti izvora financiranja i dalje je ispod prosječne ocjene EU zemalja koje su sudjelovale u GEM istraživanju, i na sličnoj razini kao i prethodne godine (3,97 u 2018., 4,19 u 2019. godini na skali od 1 do 9 gdje ocjena 9 ukazuje da postoji dovoljno različitih izvora financiranja svih faza poduzetničkog pothvata).

Također je potvrđena iznimno loša, u području pristupa novcima, dostupnost financijskih izvora od strane poslovnih anđela za nova i rastuća poduzeća kao i dostupnost fondova rizičnog kapitala za nova/rastuća poduzeća.

Tablica 10: Ocjena dostupnosti izvora financiranja, kao važna komponenta poduzetničke okoline u 2018. i 2019. – GEM istraživanje

	Ocjena 9 pokazuje:	2018		2019.	
		EU prosjek	Hrvatska	EU prosjek	Hrvatska
Pristup novcima	Postoji dovoljno izvora za nova i rastuća poduzeća kao što su: dionički fondovi, financiranje dugova, vladine subvencije, privatni investitori, poslovni anđeli, fondovi rizičnog kapitala; dostupnost inicijalne javne ponude dionica (IPO), <i>crowdfunding</i>	4,73	3,97	4,74	4,19

Izvor: Singer et al. Što čini Hrvatsku (ne)poduzetničkom zemljom? GEM Hrvatska 2019-2020, CEPOR (u tisku)

Tijekom 2019. godine, GEM istraživanje je također utvrdilo da je ukupno 11,9% svih poduzeća prekinula s poslovnim aktivnostima uslijed poteškoća u pristupu financiranju, što je pogoršanje u odnosu na 2018. godinu kada je zbog istih razloga 7,4% poduzeća prekinulo s poslovnim aktivnostima. Ocjenu kvalitete pristupa financiranju za poduzetničke pothvate, osim GEM istraživanja daje i Svjetska banka kroz Doing Business istraživanje.

Doing Business¹⁷ kroz deset komponenti istraživanje prati kvalitetu regulatorne okoline, od kojih su tri najrelevantnija za pristup financijskim izvorima: procedure dobivanja kredita, registracija vlasništva i zaštita manjinskih investitora (Tablica 11).

¹⁶SBA Fact Sheet Croatia 2017; <https://ec.europa.eu/renditions> [preuzeto 7.11.2021.].

¹⁷ Doing Business; <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/c/croatia/HRV.pdf>, [preuzeto: 7.11.2021.].

Tablica 11: Pokazatelji kvalitete regulatorne okoline relevantne za tržište kredita za 2019.

Regulatorno područje	Pokazatelj			
	Hrvatska	Najbolji indikator (broj zemalja s tim indikatorom)	Njemačka	Slovenija
Dobivanje kredita				
Indeks snage zakonskih prava (0-12)	5	12 (5 zemalja)	6	3
Indeks dubine kreditnih informacija (0-8)	5	8 (53 zemlje)	8	6
Pokrivenost javnog registra (% odraslih)	0	100.0 (2 zemlje)	1,8	100
Pokrivenost privatnog registra (% odraslih)	6,1%	100.0 (14 zemalja)	100	0
Registracija vlasništva / Upis prava vlasništva				
Broj procedura	5	1 (5 zemalja)	6	7
Vrijeme (dani)	33	1 (2 zemlje)	52	50.5
Troškovi (% od vrijednosti imovine)	3	0 (Saudijska Arabija)	6.6	2.2
Indeks kvalitete zemljišne administracije (0-30)	23.5	Niti jedna zemlja 2018/19	23	23
Zaštita manjinskih ulagača				
Indeks jačine prava manjinskih ulagača (0-10)	6	6 (19 zemalja)	5	6
Indeks opsega objavljivanja informacija* (0-10)	5	10 (13 zemalja)	5	5

Izvor: *Doing Business 2020, Economy Profile Croatia, Economy Profile Slovenia, Economy Profile Germany, International Bank for Reconstruction and Development /World Bank*

* Indeks opsega objavljivanja informacija odnosi se na zahtjeve za pregledom i odobrenjem transakcija povezanih strana te na zahtjeve za objavljivanjem transakcija povezanih strana.

U 2019., kao i u 2018. godini, u istraživanju je sudjelovalo 190 zemalja te od samog rangiranja pojedine zemlje, važniju informaciju donosi skor zemlje koji govori koliko je određena zemlja u definiranom području udaljena od zemlje koja ima najbolju praksu, gdje skor 100 označava najbolju praksu¹⁸.

U području dobivanja kredita, Hrvatska ima skor 50 i ostvarila je znatno pogoršanje u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu kada je Hrvatska ostvarila skor 55.

Mogućnost realizacije kredita u Doing Business istraživanju temelji se na tri kriterija: indeksu snage zakonskih prava, indeksu dubine kreditnih informacija i pokrivenosti javnog i privatnog registra.

Prema navedenim kriterijima za regulatorno područje tržište kredita, Doing Business 2020, Hrvatsku u 2019. godini pozicionira na 104. mjesto od 190 zemalja koje su sudjelovale u istraživanju, što predstavlja pad za 19 mjesta u odnosu na 2018. godinu kada je Hrvatska zauzela 85. mjesto od 190 zemalja.

Razlozi lošije realizacije financiranja investicija jednim dijelom je u prestanku funkcioniranja Hrvatskog registra obveza po kreditima (HROK), privatnog registra koji je nakon stupanja na snagu GDPR-a zbog pravnih nedorečenosti prestao prikupljati podatke te se pogoršanje u kategoriji dobivanje kredita očekivao.

Postupak registracije vlasništva, kao važan element regulatorne okoline koja se odnosi na tržište kredita, u Doing Business istraživanju procjenjuje se na temelju broja potrebnih procedura,

¹⁸Doing Business; <https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/> 2020 HYPERLINK "https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/"-napredak-do- HYPERLINK "https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/"51 HYPERLINK "https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/"-mjesto-je-povratak-na-staro/, [preuzeto 7.11.2021.]

potrebnog vremena registracije vlasništva, svih troškova i indeksa kvalitete zemljišne administracije.

Hrvatska je olakšala prijenos imovine smanjenjem poreza na promet nekretnina i smanjenjem broja dana za registraciju vlasništva s 47 na 33 dana. Prema navedenom kriteriju Hrvatska je u 2019. godini je utvrđen pozitivan pomak od 13 mjesta u odnosu na 2018. godinu i to zauzimanjem 38. mjesta.

Prema SBA Fact Sheet Croatia 2019¹⁹, pristup financijama za mala i srednja poduzeća je lošije ocijenjen u odnosu na prošlu godinu i nalazi se ispod razine EU prosjeka.

Razlog leži u tome što Hrvatska u 2019. godini ima najnižu ocjenu za dostupnost vlasničkog kapitala (equity) za nova i rastuća poduzeća, te najniži rang za financiranje malih i srednjih poduzeća od strane poslovnih anđela, investicijskim fondom, "ESIF fond rizičnog kapitala", što uključuje i akceleratorску komponentu radi poboljšanja ulaganja rizičnog kapitala za mala i srednja poduzeća s potencijalom za brzi rast²⁰

4.2. Poslovne banke

Analizirajući prethodna dugoročna poslovna iskustva i podatke može se utvrditi visoka zatvorenost poslovnih banaka prema financiranju malih i srednjih poduzeća no u posljednjih dvadesetak godina trend se ipak mijenja, posebice uz različite intervencije od strane Ministarstva Republike Hrvatske.

Unatoč tome što su banke prepoznale važnost malih i srednjih poduzeća te njihovu snagu u gospodarstvu Republike Hrvatske, još uvijek postoji zadržka i identificiranje visokog rizika kod poslovnih subjekata koji ne mogu dokazati potpunu sigurnost otplate utemeljenoj na ostvarenih rezultata iz prošle godine.

„Za financiranje malih i srednjih poduzeća posebno su značajne male banke zbog njihova poznavanja lokalnog tržišta koje im omogućava kvalitetniju i jeftiniju procjenu rizičnosti klijenata“²¹.

¹⁹Izvor: SBA Fact Sheet 2019 – Croatia, Europska komisija; <https://ec.europa.eu/renditions> [preuzeto 7.11.2021.].

²⁰<https://strukturnifondovi.hr/novi-financijski-instrument-za-poduzetnike-vrijedan-vise-od-42-milijuna-eura/> preuzeto, 8.11.2020

²¹Hrvatska udruga banaka (2018): Financiranje mirko, malih i srednjih poduzeća – otvorena pitanja, dostupno na [https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha_HYPERLINK_\"https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha64_final.pdf\"64_HYPERLINK_\"https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha64_final.pdf\"_final.pdf](https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha_HYPERLINK_\) (12.07.2019.), str. 5.

Mnoge banke u Hrvatskoj u ponudi za male i srednje poduzetnike imaju sredstva za financiranje izvoza, za obrtna sredstva, a isto tako i za financiranje različitih investicija, primjer izgradnje objekata ili kredite za turističke usluge, razvoj poljoprivredne djelatnosti, hipotekarne kredite, kredite za početnike, kredite za žene koje žele pokrenuti svoje vlastito poslovanje i dr.

Iako tržište traži veću podršku i poslovnu otvorenost bankarskog sustava, krediti poslovnih banaka i dalje predstavljaju dominantan izvor financiranja poduzetničke aktivnosti u Republici Hrvatskoj.

Na kraju 2019. godine u Hrvatskoj je poslovalo 20 banaka i 3 stambene štedionice. Banke kontinuirano unapređuju uvjete i standarde odobravanja plasmana za sektor malih i srednjih poduzeća no puno sporije u odnosu na zahtjeve poslovnih subjekata. Potrebne su niže kamatne stope i još fleksibilniji kreditni uvjete.

Ključni razlog za navedeno je pritisak konkurencije te su generalno sve Banke smanjile kamatne stope na kredite za poduzeća²², za kratkoročne kredite s 3,2% na 2,5%, a za dugoročne kredite s 2,9% na 2,1 %.

4.3. Vladini programi bespovratnih poticaja, subvencioniranih kreditnih linija i poreznih olakšica

Za poticanje razvoja mikro, malih i srednjih poduzeća (MSP) u Hrvatskoj se, do ulaska u Europsku uniju, koristila nacionalna proračunska sredstva te sredstva iz različitih europskih pred-pristupnih programa pomoći. No ulaskom u EU, Hrvatskoj su znatno dostupnija i na raspolaganje stavila veća sredstva iz Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova te u kontekstu raspoloživosti sredstava za razne vrste poticaja. Navedeno predstavlja jednu od najznačajnijih promjena koje su otvorile dodatne prilike prilika za razvoj sektora malog i srednjeg poduzetništva u Hrvatskoj. Ključna tijela zadužena za kreiranje i implementaciju vladinih programa poticaja za segment malih i srednjih poduzetnika u Hrvatskoj su:

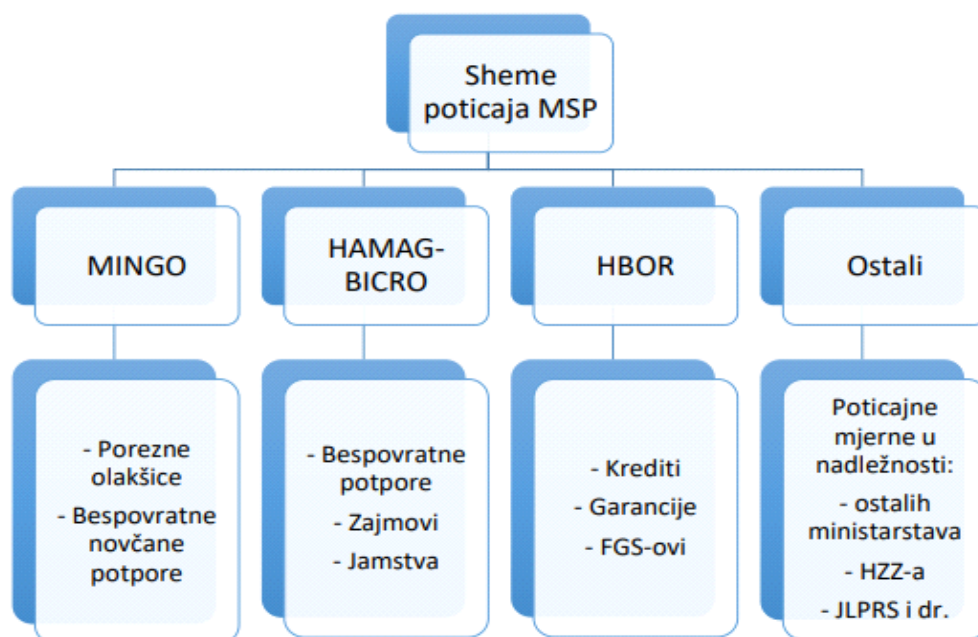
- Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta
- Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije – HAMAG BICRO
- Hrvatska banka za obnovu i razvitak – HBOR

Osim ovih institucija, natječaje za razne vrste poticaja raspisuju i samostalno provode brojna druga tijela poput Ministarstva rada i mirovinskog osiguranja, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ), Ministarstva poljoprivrede, Ministarstva turizma, Fonda za zaštitu okoliša, jedinice lokalne, područne i regionalne uprave i samouprave (JLPRS).

U nastavku će biti definirane financijsko-garantne sheme poticanja malog i srednjeg poduzetništva koje se realiziraju kroz tri spomenute institucije.

Druge poticajne sheme koje najčešće uključuju poduzetničke zone, inkubatore i slične direktne poticaje nadležni organ za osmišljavanje i provođenje istih je Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta te državne institucije poput Hrvatske agencije za malo gospodarstvo i investicije te Hrvatska banka za obnovu i razvoj.

²²Prohaska, Z., Olgić, B. (2005): Programi financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, dostupno na [http://bib.irb.hr/prikazi-rad? HYPERLINK \"http://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=197275\"& HYPERLINK \"http://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=197275\"rad= HYPERLINK \"http://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=197275\"197275](http://bib.irb.hr/prikazi-rad?HYPERLINK \) (12.07.2019.), str. 610.

Slika 4. Prikaz sheme poticaja MSP.

Izvor: Prikaz autorice prema Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2018): 150 uspješnih poduzetničkih projekata, dostupno na <https://www.mingo.hr/page/kategorija/programi-i-projekti-eu> (18.11.2021.), str. 6. – 11.

4.3.1. Bespovratne potpore Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja

Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (MINGO) ključno je tijelo nadležno za kreiranje politika usmjerenih na razvoj poduzetništva u svim segmentima.

Prema Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva, ministarstvo nadležno za poduzetništvo i obrt nadzire i prati provedbu mjera i instrumenata poticanja razvoja malog gospodarstva, analizira rezultate, ocjenjuje učinke i izrađuje izvješća.

Poticaje koje direktno dodjeljuje MINGO, iako se većina programa poticaja realizira putem agencije HAMAG-BICRO koja je u direktnoj nadležnosti Ministarstva, mogu se podijeliti na bespovratne novčane potpore i porezne olakšice.

Prema Zakonu o poticanju ulaganja (u ožujku 2018. stupile su na snagu izmjene i dopune) ulagačima su na raspolaganju niz **poreznih potpora**:

- za mikro-poduzetnike sastoji se od umanjenja stope poreza na dobit za 50% u odnosu na propisanu stopu u razdoblju do 5 godina, uz uvjet minimalnog ulaganja u dugotrajnu imovinu od 50.000 eura i otvaranja minimalno 3 nova radna mjestakoja su povezana sa samim projektom ulaganja.
- za male, srednje i velike poduzetnike sadržane su u umanjenju stope poreza na dobit za 50%, 75% ili 100% od propisane stope u razdoblju do 10 godina, uz uvjet ulaganja u dugotrajnu imovinu i otvaranje novih radnih mjesta povezanih s projektom ulaganja u trogodišnjem razdoblju realizacije projekta. Umanjenje porezne stope ovisi o visini ulaganja i broju novih radnih mjesta. S obzirom na propisanu stopu poreza na dobit od

18% (12% za poduzeća s prihodom do 3 milijuna kuna), efektivna stopa poreza na dohodak ovim Zakonom može iznositi 9%, 4,5% pa čak i 0%.

Istim Zakonom definirane su i slijedeće **bespovratne novčane potpore**:

- za nova radna mjesta – za opravdane troškove vezane uz otvaranje novih radnih mjesta povezanih s projektom ulaganja su u visini od 10 do 30% ukupnog troška dvogodišnje plaće (bruto 2), odnosno maksimalno 3.000 do 9.000 eura po novootvorenom radnom mjestu ovisno o stopi nezaposlenosti u županiji gdje se projekt ulaganja realizira.
- za usavršavanje radnika – potpore za opravdane troškove usavršavanja radnika na novim radnim mjestima povezanim s projektom ulaganja (do 50% prihvatljivih troškova usavršavanja, odnosno do 70% ako se potpora dodjeljuje malom i mikro poduzetniku).
- za razvojno-inovacijske aktivnosti, aktivnosti poslovne podrške i aktivnosti usluga visoke dodane vrijednosti (uvećanje 25 do 50%).
- za kapitalne troškove projekta ulaganja – odobravaju se za proizvodno-prerađivačke aktivnosti i to za ulaganja u dugotrajnu imovinu u iznosu od najmanje 5 milijuna eura, uz uvjet otvaranja najmanje 50 novih radnih mjesta (bespovratne novčane potpore u iznosima maksimalno do 0,5 ili 1 milijun eura, ovisno o stopi nezaposlenosti u županiji u kojoj se projekt realizira).
- za radno-intenzivne projekte ulaganja – za troškove otvaranja radnih mjesta za poduzetnike koji za svoju investiciju/projekt zapošljavaju minimalno 100 ili više osoba, i to unutar razdoblja od 3 godine nakon početka ulaganja. Sve potpore u ovom slučaju se uvećavaju za 25% za minimalno 100 novih radnih mjesta ili za 50% ako se radi o 300 ili za 100% ako se radi o 500 novih radnih mjesta.

Osim navedenog MINGO izravno dodjeljuje i bespovratna sredstva koja su financirana iz EU fondova a svi projekti i programi su prikazani u tablici 12.:

Tablica 12: Dodijeljene bespovratne potpore Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta

Aktivnost/mjera	2019		
	Broj dodijeljenih potpora	Dodijeljeni iznos u kn	Prosječan iznos potpore u kn
Obrazovanje u obrtništvu - Stipendiranje učenika u obrtničkim zanimanjima	4126	74.268.000,00	18.000,00
Obrazovanje u obrtništvu - Naukovanje za obrtnička zanimanja	425	29.121.692,14	68.521,63
Obrazovanje u obrtništvu - Cjeloživotno obrazovanje za obrtništvo	765	1.998.273,33	2.612,12
Obrazovanje u obrtništvu - Očuvanje i razvoj tradicijskih i umjetničkih obrta	86	3.668.275,50	42.654,37
Razvoj malog i srednjeg poduzetništva i obrta na područjima naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina	99	16.249.527,49	164.136,64
Razvoj zadružnog poduzetništva	19	2.660.375,50	140.019,76
Aktivnosti promidžbe poduzetništva i obrta	69	2.862.000,00	41.478,26
UKUPNO	5.589	135.060.143,96	23.408,15

Izvor: Registar potpora Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, 2020.

4.3.2. Kreditni programi sa subvencioniranim kamatama Kreditni program „KREDITOM DO USPJEHA 2014“

Od 2014. godine provodi se program u suradnji sa županijama i poslovnim bankama temeljem kojeg se subvencioniraju kamate na poduzetničke kredite od strane ministarstva nadležnog za poduzetništvo i obrt te županija uključenih u Program.

Cilj programa je olakšati dostupnost financijskih sredstava gospodarskim subjektima s ciljem unapređenja poslovnih aktivnosti, primjene tehnoloških inovacija, uspostavljanja financijske ravnoteže te nastavka uspješnog poslovanja.

4.3.3. HBOR Program kreditiranja - ESIF Krediti za rast i razvoj

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) je razvojna i izvozna banka koja potiče razvoj sektora malih i srednjih poduzeća kreditiranjem te osiguranjem izvoza od političkih i komercijalnih rizika, izdavanjem garancija i poslovnim savjetovanjem.

HBOR ima za cilj poticati poduzetnike na korištenje dostupnih sredstava EU fondova, razvijati suradnju s financijskim posrednicima, biti im podrška kako bi im olakšali pristup financijskim sredstvima (okvirni krediti s poslovnim bankama i leasing društvima).

Također provodi mjere sniženja kamatnih stopa i naknada za obradu kreditnog zahtjeva. U 2019. godini HBOR je, kroz svoje aktivnosti, podržao 2.413 projekata s ukupnim iznosom većim od 7 milijardi kuna što je smanjenje od 17% u odnosu 2018. godinu.

Najveći dio HBOR-ove podrške odnosi se na kredite, te je u 2019. godini uz kreditiranje realizirano 1.848 projekata u vrijednosti od 5,77 milijardi kuna (6% manje kreditiranih projekata u odnosu na 2018.). Najveći dio kredita, čak 88%, kao i prethodnih godina namijenjeno je investicijama, a preostalih 12% kredita za obrtna sredstva.

Mala i srednja poduzeća su u 2019. godini bili najbrojniji korisnici HBOR kredita te je odobreno 1.640 kredita u iznosu od 1,44 milijarde kuna, što znači da je od ukupno 1848 projekata malih i

srednjih poduzetnika 89% kreditirao HBOR, ali da je, u isto vrijeme, na te projekte alocirano samo 25% sredstava kreditnih sredstava HBOR-a (Tablica 13).

Tablica 13: Realizacija kredita HBOR-a malim i srednjim poduzećima od 2017. do 2019. godine

	2017.	2018.	2019.
Ukupan broj kreditiranih projekata od strane HBOR-a	2.183	1.970	1.848
Ukupan iznos dodijeljenih kredita HBOR-a	5,15 milijarde	5,61 milijarde	5,77 milijardi
Broj odobrenih kredita HBOR-a za mala i srednja poduzeća	2.093	1.853	1.640
Ukupan iznos odobrenih kredita HBOR-a za mala i srednja poduzeća	2,3 milijarde	1,96 milijarde	1,44 milijarde

Izvor: Godišnja financijska izvješća HBOR-a od 2017. do 2019. godine

Već sljedeća godina ukazuje na porast interesa investitora za infrastrukturne projekta te je putem kredita HBOR-a odobreno ukupno 2,83 mlrd. kuna što je od gotovo 80% u odnosu na 2018. godinu. HBOR je u 2019. godini, s ciljem lakšeg korištenja i jednostavnijeg odabira adekvatnog programa za financiranje projekata, postojećih 25 programa kreditiranja definirao u okviru 9 programa²³:

- Poduzetništvo mladih, žena i početnika
- Priprema izvoza
- Investicije privatnog sektora
- Investicije javnog sektora
- EU projekti
- Obrtna sredstva
- Kredit kupcu
- Kredit dobavljača
- Financijsko restrukturiranje.

Za provedbu ovog financijskog instrumenta Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) je definirala tri poslovne banke: Erste&Steiermärkische Bank d.d., Privredna banka Zagreb d.d. i Zagrebačka banka d.d., a za upravitelja ESIF sredstvima Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.

HBOR je provodio dva financijska instrumenta, namijenjena sektoru malog i srednjeg poduzetništva:

- **ESIF Krediti za rast i razvoj** koji omogućavaju povoljna sredstva za dugoročne investicijske kredite mikro, malim i srednjim poduzećima. To je financijski instrument za koji sredstva osiguravaju Europski strukturni i investicijski fondovi (ESIF) i poslovne banke, u omjeru 50:50, i iz kojeg se financiraju nove dugoročne investicije malih i srednjih poduzetnika. Tijekom 2019. godine za investicije malih i srednjih poduzeća iz ESIF izvora financirano je 78 kredita u vrijednosti od 86.383.894 kuna.
- **Investicijski krediti za ruralni razvoj** od rujna 2019. godine namijenjeni su financiranju poljoprivrednog, prerađivačkog i šumarskog sektora s ukupno 510 milijuna kuna kreditnih sredstava. Krediti se odobravaju putem poslovnih banaka, gdje se 50% kredita financira

²³ „Godišnje financijsko izvješće za 2019. godinu“, Hrvatska banka za obnovu i razvitak.

beskamatno, a na 50% kredita koje osigurava poslovna banka iz svojih izvora. Tijekom 2019. godine poduzetnicima nisu dodijeljena sredstva iz ovih izvora.

U 2016. godini HBOR kao institucionalni osnivač u suradnji s Europskim investicijskim fondom i nacionalnim razvojnim institucijama (National Promotional Institutions - NPI) je pokrenuo **EIF-NPI Equity Platformu** s ciljem razvoja tržišta ulaganja u fondove rizičnog kapitala.

Od tada sudjeluje u radu dvaju tijela platforme – Generalnog foruma i Konzultativnog foruma rad kojih je usmjeren na razmjenu iskustava i znanja u svrhu jačanja industrije rizičnog kapitala.

U okviru EIF-NPI Equity Platforme, EIF i HBOR su u siječnju 2019. godine potpisali ugovor kojim je pokrenut Croatian Growth Investment Programme (CROGIP) čiji je cilj potaknuti ulaganja u mala i srednja te srednje kapitalizirana poduzeća u vrijednosti od najmanje 70 milijuna eura. EIF i HBOR zajednički će ulagati sredstva (svaki će uložiti po 35 milijuna EUR) u fondove rizičnog kapitala kojima će upravljati društva koja odabere EIF sukladno svojim metodologijama, te su-investirane uz fondove koji imaju uspostavljen odnos s EIF-om i ima zabilježene pozitivne reference prema kriterijima koje je HBOR unaprijed definirao (CROGIP).

Osim EIF-ovih kriterija za odabir, fondovi moraju udovoljiti i uvjet da u svojoj investicijskoj strategiji imaju utvrđeno da će najmanje 70% ukupnih ulaganja fonda uložiti u poduzeća koja su osnovana u Hrvatskoj i koja najveći dio poslovanja obavljaju u Hrvatskoj i/ili koja će planiranim ulaganjima započeti dugoročno poslovanje u Hrvatskoj pri tome zapošljavajući značajan broj domaćih radnika.

EIF je u ožujku 2019. godine objavio Poziv za iskazivanje interesa radi odabira društava za upravljanje koja ispunjavaju uvjete za sredstva dostupna u okviru CROGIP-a²⁴.

4.3.4. HAMAG – BICRO (Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije)

Osnovana je 2014. godine s ciljem kreiranja jedinstvenog sustava podrške poduzetnicima kroz sve faze njihova poslovanja te time uključuje poticanje osnivanja i razvoja malih i srednjih poduzeća, ulaganja te njihovog financiranja kreditiranjem i davanjem jamstava za odobrene kredite od strane kreditora, davanje potpora za istraživanje, razvoj i primjenu suvremenih tehnologija, te pružanje potpore inovativnim i tehnološki usmjerenim tvrtkama u Hrvatskoj.

HAMAG – BICRO od 2015. godine obavlja i funkciju Posredničkog tijela razine 2 (PT2) u okviru Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija“ u financijskom razdoblju 2014.-2020. a od 2018. godine koordinira mrežu poduzetničkih potpornih institucija putem projekta BOND (Business Organisations Network Development) financiran od strane ESIF-a programa.

4.3.5. Jamstva su najvažnija područja djelovanja HAMAG BICRO-a

Dodjela jamstva je namijenjeno poduzetnicima koji imaju kvalitetne poslovne ideje, ali ne ispunjavaju uvjete poslovnih banaka vezano uz instrumente osiguranja povrata kredita.

Najvažniji uvjeti²⁵ za izdavanje jamstva su u cijelosti zatvorena financijska konstrukcija projekta, većinsko privatno vlasništvo investitora, likvidnost projekta, nepostojanje dugovanja prema državi, ekonomska opravdanost ulaganja, te stručan i poduzetnički kapacitet investitora.

²⁴ „Godišnje financijsko izvješće za 2019. godinu“, Hrvatska banka za obnovu i razvitak,

²⁵ Iznimno se jamstvo odobrava poduzetnicima koji posluju s gubitkom, ukoliko postoji opravdan razlog gubitka. Jamstvo postaje važeće u trenutku potpisivanja ugovora o jamstvu od strane poduzetnika i konačne odluke banke o dodjeli kredita.

Ovaj jamstveni program usmjeren je na početnike u poduzetništvu kojima se dodjeljuje jamstvo, najčešće u 80%-tnom iznosu glavnice kredita te je tijekom 2019. godine u suradnji s financijskim institucijama paralelno su se provodila nacionalna jamstva,²⁶ ESIF pojedinačna jamstva, te ESIF ograničeno portfeljno jamstvo²⁷.

Ukupno je izdano 14 nacionalnih jamstava, što je značajno manje u odnosu na prethodne godine. Razlog je prestanku važenja nacionalnih jamstava Rastimo zajedno, EU početnik i Poljoprivrednici od kraja 2018. godine, te intenzivno korištenje ESIF jamstava od strane poduzetnika.

Tijekom 2019. godine izdano je 117 ESIF pojedinačnih jamstava ukupnog iznosa više od 482,5 milijuna kuna, a najveći broj odnosi se na ESIF pojedinačna jamstva uz subvenciju kamatne stope (73), te na sektor turizma.

Financijski instrument ESIF Ograničeno portfeljno jamstvo u provedbi je od kraja 2018. godine.

U 2019. godini odobreno je 134 jamstva u iznosu od 60,8 milijuna kuna. Najveći broj jamstava odobren je u Splitsko-dalmatinskoj županiji (25).

Tablica 14: Izdana jamstva HAMAG-BICRO-a po programima od 2017. do 2019.

Program jamstava	Broj izdanih jamstava po programima			Iznos izdanih jamstava po programima (mil. kn)		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Nacionalna jamstva						
Rastimo zajedno	54	33	5	76	45	4,2
EU početnik	54	32	6	85	51	3,7
Poljoprivrednici	2	0	2	2,6	0	2
PLUS	-	-	1	-	-	1,7
Ukupno nacionalna jamstva	110	65	14	163,6	96	11,6
ESIF jamstva						
ESIF jamstva uz subvenciju kamatne stope	41	86	73	144,4	369	303,5
ESIF jamstva bez subvencije kamatne stope	7	21	44	29,2	96	179
Ukupno ESIF pojedinačna jamstva	48	107	117	173,6	465	482,5
ESIF Ograničeno portfeljno jamstvo	-	-	134	-	-	60,8
UKUPNO JAMSTVA	158	172	265	337,2	561	592,6

Izvor: HAMAG-BICRO, Godišnje izvješće 2017, 2018. i 2019.

HAMAG BICRO²⁸ od 2016. godine odobrava zajmove u sklopu Programa, ESIF Mikro investicijski zajmovi, ESIF Mikro zajmovi za obrtna sredstva i ESIF Mali investicijski zajmovi (Tablica 16). Ukupni iznos raspoloživih sredstava iznosi 74 milijuna EUR²⁹.

²⁶Nacionalni jamstveni programi EU početnik, Rastimo zajedno i Poljoprivrednici 2017 prestali su s važenjem 31.12.2018, međutim zahtjevi koji su zaprimljeni u prosincu 2018. su obrađeni početkom 2019. godine.

²⁷ HAMAG BICRO; <https://hamagbicro.hr/financijski-instrumenti/kako-do-jamstva/msp/portfeljna/>, preuzeto 9.11.2021.

²⁸HAMAG-BICRO i Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, potpisali su 30.06.2016. godine Sporazum o financiranju⁷ za provedbu financijskih instrumenata u okviru Operativnog programa

²⁹ HMAG-BICRO, Godišnje izvješće 2019., str. 20 „Konkurentnost i kohezija“ 2014.-2020.

Tablica 15: Osnovne značajke ESIF zajmova

Naziv programa	ESIF Mikro investicijski zajam	ESIF Mikro zajam za obrtna sredstva	ESIF Mali zajam
Ciljana skupina	Mikro poduzeće Malo poduzeće Fizičke osobe- u trenutku podnošenja zahtjeva za kredit nemaju registrirani vlastiti gospodarski subjekt, ali ukoliko se zajam odobri potrebno je registrirati gospodarski subjekt s kojim se ugovara zajam	Mikro poduzeće Malo poduzeće	Mikro poduzeće Malo poduzeće Srednje poduzeće Fizičke osobe- u trenutku podnošenja zahtjeva za kredit nemaju registrirani vlastiti gospodarski subjekt, ali ukoliko se zajam odobri potrebno je registrirati gospodarski subjekt s kojim se ugovara zajam
Iznos	Od 1.000 EUR do 25.000 EUR	Od 1.000 EUR do 25.000 EUR	Od 25.000,01 EUR do 50.000 EUR
Kamatna stopa	0,1% do 0,5%	0,5% do 1%	0,1% do 0,5%
Poček	Do 12 mjeseci ukoliko je rok otplate minimalno 2 godine	Do 12 mjeseci ukoliko je rok otplate minimalno 2 godine	Do 12 mjeseci ukoliko je rok otplate dulji od 2 godine
Rok otplate	Do 5 godina uključujući poček	Do 3 godina uključujući poček	Do 10 godina uključujući poček
Instrumenti osiguranja	Zadužnica, te ostali instrumenti osiguranja ovisno o procjeni rizika	Zadužnica, te ostali instrumenti osiguranja ovisno o procjeni rizika	Zadužnica, te ostali instrumenti osiguranja ovisno o procjeni rizika
Namjena	Osnovna sredstva (materijalna i nematerijalna imovina) Obrtna sredstva- do 30% iznosa zajma	Obrtna sredstva - 100% iznosa zajma	Osnovna sredstva (materijalna i nematerijalna imovina) Obrtna sredstva: do 30% iznosa zajma

Izvor: HAMAG BICRO, <https://hamagbicro.hr/financijski-instrumenti/kako-do-zajma/investicije/esif-mikro-zajam/>, preuzeto 15.11.2020.

U 2019. godini ukupno je zaprimljeno 937 zahtjeva za ESIF zajmove, a odobrena su 564 zahtjeva u ukupnom iznosu od 159,6 milijuna kuna što je 8% manje ESIF zahtjeva za zajmom, te plasirano prema poduzetnicima 10% manje financijskih sredstava (Tablica 16).

Najveći broj ESIF zajmova u 2019. godini odobreno je za ulaganja u Gradu Zagrebu (128), Splitsko dalmatinskoj županiji (53), zatim Zagrebačkoj (42) i Istarskoj županiji (33). Najveći udio u odobrenim zajmovima imaju poduzetnički projekti u prerađivačkoj industriji (27%) i građevinarstvu (16,5%).

Tablica 16: Broj i iznos odobrenih ESIF zajmova od 2017. do 2019.

	Broj odobrenih zahtjeva			Iznos odobrenih zahtjeva (u tisućama kn)		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
ESIF Mali investicijski zajam	440	455	425	148.110	154.732	140.704
ESIF Mikro zajam za obrtna sredstva	94	45	105	14.950	7.605	13.710
ESIF Mikro investicijski zajam	97	113	34	12.009	14.805	5.193
UKUPNO	631	613	564	175.069	177.142	159.607

Izvor: HAMAG – BICRO, Godišnje izvješće za 2017., 2018. i 2019. godinu

Također su u 2018. u suradnji s Ministarstvom poljoprivrede, pokrenuti programi Financijskih instrumenata za ruralni razvoj (Tablica 17), i to: Mikro zajam za ruralni razvoj i Mali zajam za ruralni razvoj, ukupno raspoloživog iznosa od 39,8 milijuna EUR.

Tablica 17: Osnovne značajke zajmova za ruralni razvoj

Financijski instrument	Mikro zajam za ruralni razvoj	Mali zajam za ruralni razvoj
Ciljana skupina	Mikro i mali subjekti malog gospodarstva	Mikro, mali i srednji subjekti malog gospodarstva
Iznos	Od 1.000 EUR do 25.000 EUR	Od 25.000,01 EUR do 50.000 EUR
Kamatna stopa	0,1% i 0,25%, ovisno o razvijenosti JLS ulaganja	0,1% i 0,25%, ovisno o razvijenosti JLS ulaganja
Poček	Do 12 mjeseci ukoliko je rok otplate minimalno 2 godine	Do 12 mjeseci ukoliko je rok otplate dulji minimalno 2 godine
Rok otplate	Do 5 godina, uključujući poček	Do 10 godina, uključujući poček
Instrumenti osiguranja	Zadužnice, ostali instrumenti osiguranja prema procjeni rizika	Zadužnice, ostali instrumenti osiguranja prema procjeni rizika
Namjena	osnovna sredstva, obrtna sredstva do max 30% iznosa zajma	osnovna sredstva, obrtna sredstva do max 30% iznosa zajma

Izvor: HAMAG BICRO, <https://hamagbicro.hr/financijski-instrumenti/kako-do-zajma/investicije/mali-zajam-za-ruralni-razvoj/>, preuzeto 10.11.2020.

U 2019. godini odobreno je 407 zahtjeva zajmova za ruralni razvoj, od čega se 348 zahtjeva odnosi na program Mali zajmovi za ruralni razvoj, dok se 61 zaprimljenih zahtjeva odnosi na program Mikro zajmovi za ruralni razvoj.

Tablica 17: Broj i iznos odobrenih zajmova za ruralni razvoj u 2018. i 2019. godini (u 000 kn)

Jamstveni program	2018		2019	
	Broj odobrenih zahtjeva	Iznos odobrenih zahtjeva (u 000 kn)	Broj odobrenih zahtjeva	Iznos odobrenih zahtjeva (u 000 kn)
Mali investicijski zajam za ruralni razvoj	41	13.800	348	114.712
Mikro investicijski zajam za ruralni razvoj	7	788	61	8.781
UKUPNO	48	14.588	409	123.493

Izvor: HAMAG – BICRO, Godišnje izvješće za 2018. i 2019. godinu

4.3.6. Bespovratne potpore HAMAG-BICRO-a

U 2019. godini HAMAG BICRO sudjeluje u dodjeli bespovratnih potpora namijenjenih sektoru malih i srednjih poduzeća u okviru sljedećih javnih poziva (Tablica 20):

- Uvođenje sustava upravljanja poslovnim procesima i kvalitetom
- Certifikacijom proizvoda do tržišta – faza 2
- Inovacijski vaučeri za MSP-ove
- Usluge za MSP-ove putem poduzetničkih potpornih institucija (PPI) faza II
- Inovacije novoosnovanih MSP-ova faza II
- Inovacije u S3 područjima

4.3.7. Poticaji za ulaganja u istraživanje i razvoj te transfer tehnologije

Cilj inovacijskih programa koje provodi HAMAG BICRO je poticati ulaganja u istraživanje i razvoj kroz pružanje financijske potpore inovativnim i tehnološki usmjerenim poduzetnicima i znanstvenim ustanovama.

Jedan od tih programa je PoC - Program provjere inovativnog koncepta namijenjen financiranju inovativnih projekata s izraženim komercijalnim potencijalom, a koji se nalaze u ranoj fazi razvoja novih proizvoda, usluga i tehnoloških procesa.

Uspješni PoC pruža ulagačima veću sigurnost da je proces tehnički izvediv, prototip funkcionira i da je komercijalno primjenjiv.

Kroz realizaciju PoC-a korisnici u velikoj mjeri smanjuju rizike koje donosi daljnji razvoj u tehničkom i komercijalnom smislu, utvrđuju najprikladniju strategiju komercijalizacije i pokreću osobnu zaštitu izuma. Ovaj program ima dvije kategorije korisnika: mala i srednja poduzeća (PoC Private) i znanstvene institucije (PoC Public).

Od 2010. do 2020. godine provedeno je 8 poziva Programa. Ukupno je financirano 359 projekata sa 102 milijuna kuna, ukupne vrijednosti projekta u iznosu od 154 milijuna kuna³⁰ Najveći broj projekata dolazi iz područja ICT-a.

Kreditni program provodi se kroz 2 potprograma: Mjera 1 i Mjera 2.;

Kreditni program **Mjera 1** – Kreditom do konkurentnosti namijenjen je subjektima malog i srednjeg poduzetništva koji planiraju kupnju, izgradnju, uređenje ili proširenje gospodarskih

³⁰ HAMAG BICRO; Inovacije; <https://hamagbicro.hr/bespovratne-potpore/programi-podrske-inovacijskom-procesu/poc/>, preuzeto 19.11.2021.

objekata ili kupnju nove opreme ili dijela nove opreme³¹. Visina kredita je od 100.000 - 5.000.000 kn za sve namjene osim za financiranje isključivo obrtnih sredstava.

Kreditni program **Mjera 2** – Kreditom do sigurnosti poslovanja namijenjen je subjektima malog i srednjeg poduzetništva koji imaju potrebu financiranja tekuće likvidnosti i trajnih obrtnih sredstava. Visina kredita je od 30.000 do 200.000 kn (najviše jedan kredit po poduzetniku). Rok otplate je do 4 godine a rok iskorištenja kredita je do 6 mjeseci. Nominalna kamatna stopa iznosi do 8% u trenutku potpisa Ugovora, a u slučaju korištenja jamstva HAMAG BICRO kamatna stopa može biti maksimalno 7,5%.

4.3.8. Savjetodavne usluge i informacije tijekom pandemije virusa COVID-19

Tijekom pandemije virusa COVID-19, Hrvatska je kao i većina drugih svjetskih država, donijela mjere kojima je pokušala utjecati na smanjenje što je moguće više štetnih utjecaja na gospodarski i društveni razvoj. Mjere koje donio Nacionalni stožer za civilnu zaštitu bile su usmjerene na zaustavljanje pandemije, ali i smanjivanja nastalih šteta kao posljedica usporavanja gospodarskih djelatnosti. U cilju pružanja aktivne podrške Vlada je donijela niz mjera za sačuvati postojeća radna mjesta, ali i pomoći poduzetnicima u oporavku. Prve Vladine mjere pomoći gospodarstvu donijete su na sjednici Vlade 17. ožujka 2020. godine, a uključuju 66 mjera koje su imale za osnovni cilj očuvati likvidnost gospodarskih subjekata.

Tri paketa mjera tzv. COVID mjera uključivala su:

- beskamatnu odgodu plaćanja i/ili obročnu otplatu poreznih obveza, kako bi se očuvala likvidnost Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) je uvela mogućnost ugovaranja moratorija na kreditne linije po svim postojećim plasmanima u otplati, te mogućnost reprograma postojećih kredita uz mogućnost uvođenja počeka na otplatu glavnice
- ponudu i kredite za financiranje tzv. hladnog pogona
- obustavljanje svih mjera prisilne naplate prema svim dužnicima na razdoblje od 3 mjeseca
- proširenje opsega garantnog fonda osiguranja izvoza pri HBOR-u za hrvatske izvoznike

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) je uveo moratorij na sve rate ESIF Mikro i Malih zajmova za ruralni razvoj do 31. prosinca 2020. godine.

Prilikom korištenje COVID mjeru dijelu informiranja i pružanja savjeta, poduzetnici su mogli dobiti u većini poduzetničkih potpornih institucija, ali i od udruga i računovodstvenih stručnjaka koji su poduzetnicima uvelike pomagali u pripremi potrebne dokumentacije za korištenje donesenih mjera.

³¹ HAMAG BICRO; <https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2017/12/SME-Instrument.pdf> HYPERLINK "https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2017/12/SME-Instrument.pdf"2017 HYPERLINK "https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2017/12/SME-Instrument.pdf"/ HYPERLINK "https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2017/12/SME-Instrument.pdf"12 HYPERLINK "https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2017/12/SME-Instrument.pdf"/SME-Instrument.pdf, [preuzeto 19.11.2021.].

4.4. Financiranje putem fondova EU

Ulaskom Hrvatske u EU značajna financijska sredstva iz europskih fondova postala su dostupna za korištenje. Načelno, EU financira projekte sredstvima iz centraliziranih i decentraliziranih programa³².

Centraliziranim programima upravlja se izravno iz Bruxelles-a a usmjereni su na financiranje prioriteta koji su od značaja za cijelu EU. Postoje također decentralizirani programi koji su zasebni za pojedine države članice i financiraju se kao prirotni projekti od značaja za državu članicu u skladu sa strateškim ciljevima na razini EU-a.

Primjerice, sredstvima strukturnih fondova financira se kohezijska politika EU-a kao glavna investicijska politika usmjerena na poticanje otvaranja radnih mjesta, poslovne konkurentnosti, gospodarskog rasta, održivog razvoja i poboljšanja kvalitete života građana³³

Ciljevi kohezijske politike su konvergencija, regionalna konkurentnost te europska međunarodna suradnja³⁴

Instrumenti kohezijske politike su fondovi:

- Europski fond za regionalni razvoj (European Regional Development Fund – ERDF), pomaže jačanju ekonomske i socijalne kohezije, služi za ulaganja u malo i srednje poduzetništvo; proizvodnju, turizam, informatičko društvo, infrastrukturu,
- Europski socijalni fond (European Social Fund – ESF) nastoji uspostaviti gospodarske i socijalne ujednačenosti, nastoji strateški unaprijediti mogućnosti zapošljavanja u regijama koje su pogođene visokom stopom nezaposlenosti i
- Kohezijski fond (Cohesion Fund – CF), nastoji smanjiti ekonomske i socijalne razlike među državama članicama, namijenjen je državama čiji je BDP po stanovniku manji od 90 % prosjeka EU-a, služi financiranju velikih projekata u sektoru okoliša i prometa³⁵

Navedeni fondovi, zajedno s Europskim poljoprivrednim fondom za ruralni razvoj (EAFRD) i Europskim fondom za pomorstvo i ribarstvo (EMFF), čine Europske strukturne i investicijske (ESI) fondove. Višegodišnjim financijskim okvirom za razdoblje 2014. – 2020. Hrvatskoj je dodijeljeno 10,68 mlrd. eura, alociranih po pojedinim ESI fondovima³⁶.

Tablica 18. Raspodjela ESI fondova, 2014. - 2020.

Naziv ESI fonda	Iznos alokacije (u eurima)
Europski fond za regionalni razvoj (ERDF)	4.321.499.588
Kohezijski fond (CF)	2.559.545.971
Europski socijalni fond (ESF)	1.516.033.073
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD)	2.026.222.500
Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF)	252.643.138
Ukupno	10.675.944.270

Izvor: ESI fondovi 2014. – 2020. (<http://www.strukturnifondovi.hr/esi-fondovi-2014-2020>)

³²(Kociper et al. 2014: 90)

³³(EK 2014a)

³⁴(Vela i sur. 2014)

³⁵(Vela et al. 2014).

³⁶(Vela et al. 2014).

4.4.1. Operativni programi u Hrvatskoj

U Hrvatskoj su usvojena četiri operativna programa za razdoblje 2014. – 2020. na temelju kojih se koriste sredstva iz ESI fondova a dodijeljena financijska sredstva koriste se na nacionalnoj razini u skladu s operativnim programima u kojima se detaljno razrađuju mjere i aktivnosti za učinkovitu provedbu i korištenje alociranih sredstava.

Tablica 19. Operativni programi u Hrvatskoj 2014. – 2020.

Naziv operativnog programa	Ukupna alokacija (mlrd. eura)
Konkurentnost i kohezija	6,881
Učinkoviti ljudski potencijali	1,850
Program ruralnog razvoja	2,383
Operativni program za pomorstvo i ribarstvo	0,253

Izvor: EU fondovi (<http://www.strukturnifondovi.hr/eu-fondovi>)

4.4.1.1. Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. (OPKK)

Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. je od posebne važnosti za segment malog gospodarstva jer se njime provode ulaganja u infrastrukturne investicije u prometu, energetici, zaštiti okoliša i ICT-u te time pruža izravna potpora razvoju poduzetništva i istraživačkih djelatnosti.

Vrijednost programa iznosi 6,88 mlrd. eura, od čega su 4,32 mlrd. iz ERDF-a i 2,56 mlrd. iz CF-a. Navedenom iznosu treba pridodati 15 % iznosa sufinanciranja iz državnog proračuna, što čini 8,08 mlrd. eura ukupno raspoloživih sredstva (ESI Fondovi 2016b).

Tablica 20. Prioritetna os „Poslovna konkurentnost“

Investicijski prioritet	Specifični cilj	Ukupna alokacija 970 mil. eura	
		Alokacija za spec. ciljeve	Alokacija za invest. prioritete
(3a) Promicanje poduzetništva, posebno olakšavajući ekonomsko iskorištavanje novih ideja i poticanje stvaranja novih poduzeća, uključujući putem poslovnih inkubatora	(3a1) Bolji pristup financiranju za male i srednje poduzetnike	250.000.000	483.000.000
	(3a2) Omogućavanje povoljnog okruženja za razvoj poduzetnika	233.000.000	
(3d) Podupiranje kapaciteta MSP-ova za rast na regionalnom, nacionalnom i međunarodnom tržištu te angažiranost u inovacijskim procesima	(3d1) Poboljšanje razvoja i rast MSP-ova na domaćim i stranim tržištima	307.000.000	487.000.000
	(3d2) Poboljšanje inovativnosti MSP-ova	180.000.000	

Izvor: OPKK 2014. – 2020.

4.4.1.2. Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020. (OPULJP)

Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020. ima za cilj pridonijeti rastu zapošljavanja i jačanju socijalne kohezije u Hrvatskoj. Ukupna vrijednost programa iznosi 1,85 mlrd. eura, pri čemu 1,58 mlrd. eura dolazi iz sredstava ESF-a, uključujući 66 mil. eura iz Inicijative za zapošljavanje mladih (Youth Employment Initiative – YEI), dok ostatak čini vlastito sufinanciranje iz proračuna (ESI Fondovi 2016e). Sredstva su namijenjena za ulaganje u 12 investicijskih prioriteta čijom provedbom se trebaju ostvariti 22 specifična cilja.

Tablica 21. Raspodjela sredstava prema OPULJP-u 2014. – 2020.

Prioritetna os	Fond	Iznos (EUR)	Udio u OP-u (%)
Visoka zapošljivost i mobilnost radne snage	ESF	400.578.985	25,32
	YEI	132.354.288	8,37
Socijalna uključenost	ESF	328.000.000	20,73
Obrazovanje i cjeloživotno učenje	ESF	450.000.000	28,44
Dobro upravljanje	ESF	191.276.944	12,09
Tehnička pomoć	ESF	80.000.000	5,06
Ukupno	---	1.582.210.217	100,00

Izvor: OPULJP2014. – 2020.

Provedbom pojedinih prioriteta i ciljeva izravno se utječe na povećanje stope zaposlenosti te usvajanje i poboljšanje stručnih kompetencija zaposlenika što u konačnici unaprjeđuje konkurentnost gospodarstva.

Ulaganje sredstava u ljudske potencijale preduvjet je rasta i razvoja malog i srednjeg poduzetništva, tako da se operativni programi isprepliću i međusobno nadopunjuju. Slijedom navedenog primjerice aktivnosti u OPKK-u u dijelu stvaranja povoljnog okruženja za razvoj poduzetništva, trebaju se nadopuniti odgovarajućim aktivnostima iz OPULJP-a, koje se odnose na razvoj poduzetničkog obrazovanja, poduzetničkih i ostalih kompetencija.

Dodatno, u okviru osi visoke zaposlenosti i mobilnosti radne snage, naglasak se dijelom stavlja na mjere zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih i osoba čije kompetencije i vještine trenutno ne odgovaraju potrebama tržišta rada, povećanja dugoročno održivog samozapošljavanja, posebice žena čime se povećava broj novih subjekata i ukupni poduzetnički potencijal. Navedenim se povećava zaposlenosti i brzo integriraju mladi na tržištu rada, dok se u dijelu obrazovanja i cjeloživotnog učenja potiče povećanje pristupa i kvalitete visokog obrazovanja, pristup cjeloživotnom učenju za sve dobne skupine te modernizacija ponude i kvalitete strukovnog obrazovanja. Načelno, navedena ulaganja utječu na usvajanje novih i unaprjeđenje postojećih znanja i kompetencija radne snage te njihovo usklađenje s potrebama tržišta rada

4.4.1.3. Program za konkurentnost poduzeća i MSP-ova (COSME)

Program za konkurentnost poduzeća i malih i srednjih poduzeća (COSME 2014-2020) ima za cilj poticanje konkurentnosti europskih poduzeća, a namijenjen je malom i srednjem poduzetništvu, sadašnjim i potencijalnim poduzetnicima i organizacijama koje podupiru poduzeća. Ukupni proračun programa iznosi 2,3 mlrd. eura, a u djelo ga provodi Zakon o malom poduzetništvu. Programske mjere za malo i srednje poduzetništvo usmjerene su na olakšavanje pristupa financijskim sredstvima, potporu internacionalizaciji poslovanja i lakšem pristupu tržištima, stvaranje povoljnog okruženja za razvoj konkurentnosti te poticanje poduzetničke kulture (COSME 2015).

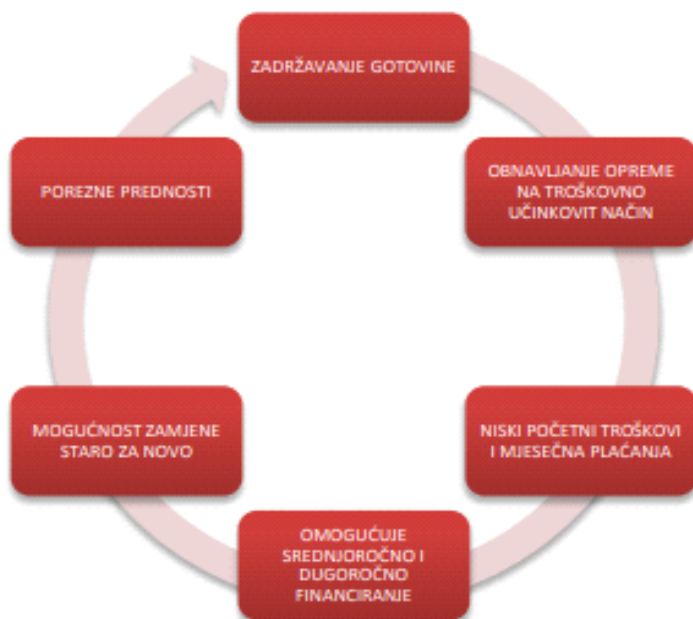
Poboljšanje pristupa izvorima financiranja za male i srednje poduzetnike odnosi se na financiranje u različitim fazama životnog ciklusa poduzeća (osnivanje, proširivanje, poslovni transferi). Više od 1,3 mlrd. eura alocirano je za financijske instrumente kojima se olakšava financiranje malog i srednjeg poduzetništva putem zajmova i vlasničkim kapitalom, a zahvaljujući suradnji s bankama i financijskim institucijama navedeni iznos moguće je uvećati do 25 mlrd. eura. Instrumentom za kreditna jamstva (Loan Guarantee Facility) osigurat će se jamstva i protujamstva za financijske institucije u cilju generiranja dodatnih sredstava za financiranje malog i srednjeg poduzetništva u obliku zajmova i leasinga.

Instrumentom vlasničkog kapitala za rast (Equity Facility for Growth) osigurava se rizični kapital za investicijske fondove koji ulažu u malo i srednje poduzetništvo, posebice u fazama kada se traži proširivanje poslovanja, dodatnog rasta i razvoja. Posebni internetski portali (Your Business Europe, SME Internationalisation Portal) pružaju praktične informacije za poduzetnike koji žele proširiti poslovanje na druge države članice i/ ili treće zemlje, te niz službi za pomoć u području intelektualnog vlasništva za MSP-ove.

Također, program djeluje na poboljšanje okvirnih uvjeta poslovanja malog i srednjeg poduzetništva kroz smanjenje administrativnih i regulatornih opterećenja, razvoj pametne regulative po načelu „Počnimo od malih“ koja pruža podršku uvođenju novih poslovnih i proizvodnih modela, razvoju i internacionalizaciji, digitalizaciji poslovanja i sl. Programom se podupire poduzetničko obrazovanje, mentorstvo i pomoćne usluge za nove i potencijalne poduzetnike, posebice one najmlađe dobi, žene i one najstarije, te dodatno digitalno poduzetništvo čime se podupire digitalna transformacija za brži rast i konkurentnost.

4.5. Alternativni programi financiranja

Osim prethodno navedenih programa, postoje brojni drugi programi na razini EU-a koji olakšavaju malim i srednjim poduzetnicima pristup financiranju, samostalno i/ili u suradnji s bankama i drugim financijskim institucijama.

Slika 5. Alternativni načini financiranja

Izvor: Cvijanović, V. et al. (2008): Financiranje malih i srednjih poduzeća, GIPA, Zagreb, str. 79. Preuzeto. 19.11.2021.

4.5.1. Financiranje leasingom kao glavna alternativa bankovnom kreditu

Financiranje putne leasing-a predstavlja jedan od najatraktivnijih financijskih instrumenata dostupan malim i srednjim poduzećima i to putem financijskog i operativnog leasinga.

Razlika se definira u vlasništvu predmeta leasinga i knjigovodstvenom evidentiranju jer kod financijskog leasinga gospodarski vlasnik predmeta leasinga je korisnik, dok je kod operativnog leasinga gospodarski i pravni vlasnik leasing institucija.

Financiranje leasingom, uvažavajući prednosti i nedostatke, poduzetnicima prvenstveno nudi srednjoročno i dugoročno financiranje te niske početne troškove i mjesečna plaćanja. Također unapređuje konkurentnost poduzeća obnavljanjem opreme na troškovno učinkovit način u skladu tržišnim kretanjima.

No, ono što se smatra njegovim nedostatkom jest ograničenost primjene prvenstveno na financiranje preuzimanja ili upotrebe imovine te nemogućnost korištenja za financiranje zaliha niti za preuzimanje drugog poduzeća³⁷.

4.5.2. Factoring

U posljednje vrijeme na značaju dobiva sve više dobiva i factoring kao alternativni izvor financiranja. Zbog svoje specifičnosti prikladan je instrument financiranja koji malim i srednjim poduzećima omogućava učinkovitije upravljanje likvidnošću. Prema Cirkveni³⁸, factoring je oblik kratkoročnog financiranja poduzeća koji se temelji na prodaji kratkotrajne imovine (najčešće se radi o prodaji tražbina od kupaca – dužnika) specijaliziranoj financijskoj organizaciji s osnovnim funkcijama financiranja, upravljanje potraživanjima i osiguranje naplate.

Financiranje factoringom predstavlja prikladan model financiranja malih i srednjih poduzeća jer nije administrativno zahtjevan, za razliku od bankovnih kredita, te implicira pozitivne učinke na financijske tijekove i bonitet poduzeća.

4.5.3. Financiranje fondovima rizičnog kapitala

Predstavlja financiranje mladih, nekotirajućih dinamičnih poduzeća kroz vlasnički kapital ili slične vlasničke vrijednosnice od strane profesionalnih investitora koji prikupljaju sredstva od bogatih pojedinaca i/ili institucionalnih investitora³⁹.

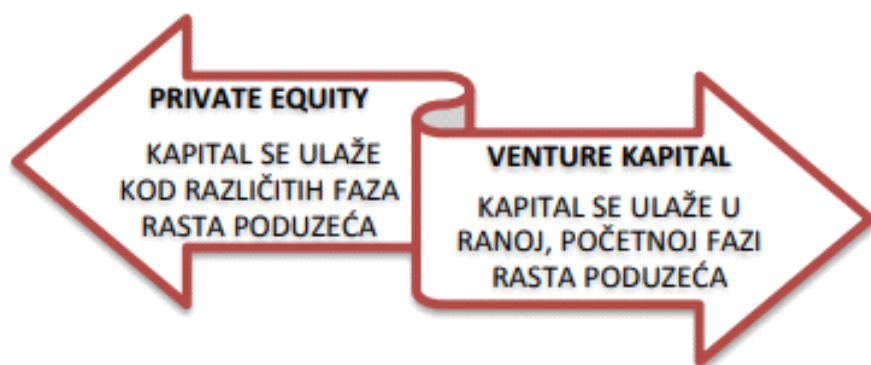
Uz izraz fondovi rizičnog kapitala, često se susreću pojmovi venture capital i private equity fondovi. European Private Equity & Venture Capital Association (EVCA) ističe razlike među spomenutim fondovima na način da su Private equity fondovi širi pojam jer uključuje kapital koji se ulaže u vlasničku glavnica poduzeća različitih faza rasta. Venture capitala radi o ulaganju u poduzeće koje je u početnoj fazi, odnosno u fazi ranog razvoja, rasta i ekspanzije⁴⁰.

³⁷ Ploh 2017.

³⁸ Cirkveni, 2008.

³⁹ Ruhe 2008.

⁴⁰ Ploh, 2017, str. 88, prema Šimić, 2010.

Slika 6. Razlika private equity i venture kapitala

Izvor: Prikaz autorice prema Knežević, D., Has, M. (2018): Financiranje malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj i usporedba s Europskom Unijom, dostupno na

<https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak> [HYPERLINK "https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=298494"&](https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=298494) [HYPERLINK "https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=298494"](https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=298494) [HYPERLINK "https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=298494"](https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=298494)298494 (15.07.2019.), str. 169.

Jednako tako, venture capital karakterizira i aktivan angažman ulagača u upravljanje poduzećem te savjetovanje, dok u slučaju private equity fondova angažman može biti pasivan i aktivan.

Tržište rizičnog kapitala u Hrvatskoj još uvijek nije dovoljno razvijeno, a kao potencijalni razlozi ističu se manjak sustavnog provođenja politike poticanja financiranja fondovima rizičnog kapitala, prevaga jednostavnijih i dostupnijih bankarskih kredita, ali i manjak interesa za ovakvim vidom financiranja od strane samih poduzetnika⁴¹. Problem nerazvijenosti tržišta rizičnog kapitala prepoznala je i Hrvatska udruga banaka⁴² koja u svojoj analizi predstavlja pet preporuka s ciljem osnaživanja tržišta.

Spomenute se smjernice odnose na osmišljavanje cjelovite strategije i akcijskog plana razvoja industrije rizičnog kapitala u Hrvatskoj, uključivanje regionalne perspektive koja će poboljšati odnos očekivanog odnosa i rizika te preuzimanje aktivnije uloge mirovinskih fondova u razvoju industrije⁴³. Također, smjernicama se potiče edukacija i sustavna suradnja s kanalima distribucije, osobito bankama te uređenost elemenata regulacije sa zakonom.

4.5.4. Fondovi za gospodarsku suradnju i tržišni kapital

Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva kao hrvatsku inačicu fondova rizičnog kapitala navode fondove za gospodarsku suradnju (FGS). Cilj ovakvih fondova je potaknuti tržište rizičnog kapitala u Hrvatskoj i stimulirati razvoj malih i srednjih poduzeća.

U nastavku je prikazano pet fondova za gospodarsku suradnju.

⁴¹Marović i Kaselj, 2008.

⁴²(Marović i Kaselj, 2008).

⁴³Šimić, M. (2015): Atraktivnost Hrvatske u privlačenju ulagača rizičnog kapitala, dostupno na [https://hrcak.srce.hr/HYPERLINK "https://hrcak.srce.hr/140303"140303](https://hrcak.srce.hr/HYPERLINK) (17.07.2019.), str. 280. – 281.

Tablica 22. Fondovi za gospodarsku suradnju u Republici Hrvatskoj

Fondovi rizičnog kapitala	Društvo za upravljanje	Neto imovina	Cijena udjela
Honestas FGS	Honestas Private Equity Partneri d.o.o.	9.901.805	0,61
Nexus FGS	Inspire Investments d.o.o.	244.447.343	109,39
Nexus FGS II	Prosperus Invest d.o.o.	120.208.666	8,04
Prosperus FGS	Prosperus Invest d.o.o.	256.288.563	3,59
Quaestus Private Equity Kapital II	Quaestus Private Equity d.o.o.	332.721.928	250,79
UKUPNO		963.598.307	

Izvor: Prikaz autorice prema HANFA (2019): Mjesečna izvješća, dostupno na <https://www.hanfa.hr/publikacije/mjesečna-izvjesca/> (16.07.2019.), str. 22.

U tablici 25. vidljivi su fondovi rizičnog kapitala u Hrvatskoj. Najveću neto imovinu ima Quaestus Private Equity Kapital II fond sa 332.721.928 kuna neto imovine, dok mu je cijena udjela 250,79 kuna. Slijede ga Prosperus FGS, Nexus FGS II i Nexus FGS, dok najmanju neto imovinu ima Honestar FGS fond čija je vrijednost neto imovine skoro 10 milijuna kuna, dok je cijena udjela samo 61 lipu.

S obzirom da su fondovi u Hrvatskoj relativno nedavno osnovani, rezultati njihova rada bit će vidljivi tek u budućem periodu.

Trenutna nerazvijenost tržišta rizičnog kapitala, nepoznavanje cjelokupnog investicijskog procesa od strane poduzetnika, investicijska nespremnost istih za privlačenje ovakvog oblika kapitala, neprepoznavanjem svih prednosti i nedostataka nisu spremni odreći se vlasništva⁴⁴ To su sve razlozi zbog kojih je HUB proveo analizu industrije rizičnog kapitala te naveo preporuke za njezino osnaživanje.

4.5.5. Poslovni anđeli i venture capital fondovi

U posljednje vrijeme poslovni anđeli kao alternativni izvor financiranja dobivaju na značaju, ali još uvijek nedovoljno u odnosu na zastupljenost u razvijenim financijskim sustavima. S pravne strane, poslovni su anđeli (ili investitori tipa poslovnih anđela) fizičke osobe koje raspolažu vlastitim kapitalom i posjeduju menadžersko iskustvo te relevantna znanja o djelatnosti, tržištu, infrastrukturi i kadrovima specifičnih poduzetničkih projekata⁴⁵.

Predstavljaju izvor vlasničkih ulaganja u poduzeće na određeno vrijeme u ranoj razvojnoj fazi poduzeća. Upravo zato što se odnose na ulaganje u start up fazi pojedinih poduzeća, investicije koje poduzimaju poslovni anđeli kategorizirane su kao visokorizične⁴⁶.

No, mnogi tu često stanu jer nitko ne vjeruje u njihov uspjeh te ih financijski ne želi poduprijeti. „Poslovni anđeli su bogati pojedinci koji prate poduzetničke pothvate u koje žele uložiti svoja sredstva u zamjenu za stjecanje vlasničkog udjela u poduzeću“⁴⁷.

⁴⁴Rončević, 2008.

⁴⁵Šimić 2012.

⁴⁶(Sruk, 2008).

⁴⁷(Ploh, 2017).

Ono što poslovne anđele dijeli od drugih investitora ponajviše jest karakteristika mentoriranja i drugih, nefinancijskih oblika pomoći mladim poduzetnicima te poduzećima i projektima u nastajanju.

Povećanje svijesti o važnosti i postojanju poslovnih anđela u Hrvatskoj nastoji se postići kroz djelovanje Hrvatske mreže poslovnih anđela (CRANE – eng. Croatian Angel Network) koja je osnovana 2008. godine.

Hrvatska mreža poslovnih anđela okuplja privatne ulagače, uspješne poduzetnike i lidere, kako iz Hrvatske tako i iz inozemstva, koji iskazuju interes za ulaganjem u inovativna i proizvodna poduzeća u ranim fazama razvoja, odnosno imaju vremena, volje i novca za ulaganjem⁴⁸.

⁴⁸(Šimić, 2012, str. 31)

5. ISTRAŽIVANJE IZVORA FINANCIRANJA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA ŠIBENSKO-KNINSKE ŽUPANIJE NA TEMELJU ANKETNOG UPITNIKA

5.1. Cilj istraživanja i definiranje radnih hipoteza

Cilj istraživanja ovog rada je utvrditi sve mogućnosti financiranja malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije kako bi se ojačala njegova pozicija u gospodarskom sustavu, te time potaknuo dodatni razvoj županije u cjelini.

Naime, u ovom radu će se definirati aktualni položaj malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na Šibensko-kninsku županiju.

Također utvrditi problematika s kojom se u svom djelovanju ovaj segment poslovnih subjekata, pružiti pregled aktualnih programa i mjera za financiranje malih i srednjih poduzeća te na osnovi toga definirati daljnje potrebne poticajne mjere za poboljšanje njihova položaja i unapređenje njihova razvoja.

Pored definiranja trenutne pozicije malog i srednjeg poduzetništva u RH te u Šibensko-kninskoj županiji, ciljevi istraživanja su sljedeći:

- istražiti način na koji se provodi proces razvoja malog i srednjeg poduzetništva (centri odgovornosti, vremenski okviri, zadaci, alati, dokumenti, uloga vlasnika i menadžmenta, uloga planera, svrha)
- pružiti pregled svih mogućnosti financiranja bazirano na stranim i domaćim izvorima
- istražiti utjecaje neodgovarajućeg pristupa financijskim resursima, nedovoljnoj količini znanja za prepoznavanje i vrednovanje poslovnih prilika te sposobnosti prihvaćanja formalnog rizika.
- znanstveno utemeljeno formulirati rezultate istraživanja i dokazati postavljene hipoteze
- identificirati ograničenja istraživanja i dati prijedloge i preporuke za buduća područja istraživanja

Na temelju opisa problematike situacije, te polazeći od utvrđenog problema istraživanja, za potrebe utvrđivanja ciljeva i istraživanja, definirane su hipoteze koje će se potvrditi ili odbaciti provedenim istraživanjem.

5.2. Opća radna hipoteza istraživanja: Primjena strategije financiranja doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Hrvatska ekonomija je još uvijek u procesu tranzicije prema poduzetnički orijentiranom sustavu no spomenuti sustav predstavlja veliki potencijal za ekonomski rast. Još uvijek je hrvatska ekonomija okarakterizirana visokim stupnjem nezaposlenosti, privatizacijskim problemima, manjkom vladinog razumijevanja za potrebe poduzetnika, manjkom inovacija i tehničke potpore, nedovoljnim vladinim poreznim potporama, ulaganjima u istraživanje i razvoj, inovacije i ostalo⁴⁹.

No upravo mala i srednja poduzeća trebaju biti ključna prekretnica u gospodarskom rastu zemlje jer otvaraju većinu radnih mjesta, a prilagodljivost i sposobnost brzog odgovora na promjene gospodarskih prilika čini ga dragocjenim segmentom gospodarstva⁵⁰.

⁴⁹Udovičić, 2011:406.

⁵⁰Bistričić et al, 2011:146.

Bitno je naglasiti da stvaraju konkurentsku prednost nacionalne ekonomije no potrebne su usmjerene poticajne mjere koje će omogućiti razvitak nacionalnog gospodarstva.

Stoga razvijene zemlje ali isto tako i zemlje u tranziciji, nastoje stimulirati osnivanje i razvitak malog i srednjeg poduzetništva raznim mjerama ekonomske politike, djelovanjem specijaliziranih agencija, poduzimanjem projekata podrške u savjetovanju, informiranju i umrežavanju.

5.2.1. Ostale hipoteze istraživanja

5.2.1.1. Strategija poslovnih banaka vezana uz financiranje malog i srednjeg poduzetništva doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Zbog naglog razvoja malog i srednjeg poduzetništva, a pogotovo od datuma pristupanja Hrvatske Europskoj uniji primijećen je trend da banke sve više prepoznaju značaj segmenta malih i srednjih poduzeća te sukladno tome tržište bankarskih kredita namijenjenih malom i srednjem poduzetništvu ubrzano raste. Gotovo sve banke nude malim i srednjim poduzećima kredite za financiranje izvoza, za obrtna sredstva, investicijske kredite, građevinske kredite,

kredite za turističke usluge, hipotekarne kredite, kredite za specifične djelatnosti, kredite za financiranje solarnih sustava za proizvodnju električne i toplinske energije, kredite za početnike, kredite za dobavljače, kredite za žene poduzetnice i dr.

No kako se pozicija segment malih i srednjih poduzeća sve više tržišno učvršćuju time ostvaruju svoj potpuniji potencijal time se i uvjeti poslovnih banaka kontinuirano prilagođavaju njihovim potrebama i investicijskim ulaganjima no još uvijek uz visoku cijenu i financijska opterećenja.

Trenutno sve relevantne poslovne banke nude širok spektar usluga i brojnih programa kojim financiraju razne namjene. Navedenim otvaraju mogućnosti malim i srednjim poduzećima da realiziraju ponuđene kreditne programe uz minimalno osiguranja kao što su zadužnice, garancije i ostali instrumenti osiguranja plaćanja.

5.2.1.2. Programi financiranja koje provodi Hrvatske banke za obnovu i razvoj (HBOR) doprinose razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Hrvatska banka za obnovu i razvoj dobar je primjer pružanja podrške i poticanja rasta, razvoja malih i srednjih poduzeća no istovremeno je potrebno dodatno unaprijediti i druge načine financiranja koji će cjelovitija pomoć malim i srednjim poduzećima.

Sukladno navedenom, potrebno je definirati optimalni pristup financiranja malih i srednjih poduzeća sredstvima i HBOR-a te bi dodatnim unapređenjima olakšao se način i otvorile dodatne mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzeća putem Hrvatske banke za obnovu i razvitak:

- HBOR treba omogućiti svim poslovnim subjektima jednake mogućnosti i pristup izvorima financiranja bez obzira na njihovu veličinu i obujam poslovanja,
- HBOR treba učiniti povoljnim uvjete kreditiranja za sektor malih i srednjih poduzeća kako bi se ista aktivno koristila te odobrena sredstva u cijelosti uspješno iskoristila,
- HBOR treba povećati iznose kredita kako bi poduzetnici uz pomoć dobivenih sredstava finalizirali svoje investicije i planirane projekte,
- skratiti vrijeme obrade zahtjeva za realizaciju kredita,

- smanjiti ili u cijelosti ukinuti sve dodatne financijske troškove s naglaskom na naknadu za obradu kredita,
- izravno surađivati s malim i srednjim poduzećima, a ne putem poslovnih banaka te
- angažirati instrumente osiguranja povrata ovisno o kvaliteti poslovanja poslovnog subjekta.

5.2.1.3. Programi financiranja koje realizira Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) pozitivno doprinose razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Segment malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj cijene podršku HAMAG-BICRO-a i iznimno im je važnasurađnja no svakako za kvalitetnije rezultate treba dodatno razviti alate savjetovanja i praćenja njihovog poslovanja a sve s ciljem jačanja financijskog kapacitet.

Navedeno se ne odnosi samo na izravne plasmane već i na financiranja uz potporu poslovnih banaka. Isto tako, treba razvijati prilagođene programe, uvažiti sve karakteristike i specifična obilježja ovog segmenta poslovnih subjekata s posebnim naglaskom na mikro poduzećima koji čine najveći udio u malim i srednjim poduzećima.

5.2.1.4. Programi financiranja iz EU fondova pozitivno doprinose razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Ulaskom u Europsku uniju i otvaranjem mogućnosti korištenja sredstava iz strukturnih fondova Europske unije otvaraju se nove prilike za sufinanciranje projekata malih i srednjih tvrtki u Hrvatskoj. U razdoblju korištenja pred pristupnih fondova Europske unije sredstva dostupna Republici Hrvatskoj bila su ograničena, a posebice za korisnike iz segmenta malih i srednji poduzetnika.

Krajem 2013. godine raspisan je prvi javni poziv za natjecanje za mala i srednja poduzeća za ostvarivanje sufinanciranja iz strukturnih fondova na osnovi Operativnog programa za regionalnu konkurentnost 2007-2013. Ovo je bio prvi natječaj koji je omogućio malim i srednjih poduzećima u RH da ostvare ovu vrstu sufinanciranja, te još jedan vezan uz Operativni programa za regionalnu konkurentnost 2007-2013.

Već su ova dva natječaja identificirala potrebu malih i srednjih tvrtki te kao institucija nadležna za raspisivanje, provođenje i kontrolu implementacije natječaja prilagodili se zahtjevima tržišta, kontinuirano primjenjuju ovaj pristup, mijenjaju se i poboljšavaju objavljene natječaje.

Slijedom navedenog 2020. donesena je Odluka o EU New generation koja predstavlja instrument privremenog oporavka u vrijednosti od 750 milijardi EUR za otklanjanje neposredne gospodarske i socijalne štete uzrokovane pandemijom Coronavirusa. NGEU usmjeren je na oporavak i pokretanje europskog gospodarstva, zelenu i digitalnu tranziciju te izgradnju pravednijeg, otpornijeg i održivijeg gospodarstva.

Ukupan iznos mjere je 390 milijardi bespovratnih sredstva te 360 milijardi namijenjenih zajmovima. NGEU nadopunjuje proračun EU-a za 2021.-2027., a alokacije je moguće ugovoriti u razdoblju 2021.-2023. godine. Sama provedba može trajati zaključno s 2026. godinom. Sve države članice, kako si se koristile Instrumentom oporavka i otpornosti, trebaju podnijeti svoje nacрте planova oporavka i otpornosti u kojima će biti definirani nacionalni programi ulaganja i reforme. U srpnju 2021., prilikom posjete Republici Hrvatskoj, predsjednica von den Leyen usuglasila se s podnijetim programom Vlade RH no isti treba biti odobren od strane Parlamenta EU.

5.3. Metode istraživanja

Nastavno na definirani problem istraživanja te izvedene ciljeve istraživanja moguće je definirati i znanstvene metode koje će biti korištene za što efikasnije prikupljanje podataka, njihovu obradu i izvođenje zaključaka.

Metode istraživanja koje će se koristiti u izradi ovoga rada, u obradi teorijskih i empirijskih podataka, primjerene su istraživanjima u društvenim znanostima.

U prvom dijelu rada se daje teorijski okvir malog i srednjeg poduzetništva, s naglaskom na njihovu važnu ulogu i značaj u gospodarskom sektoru, gdje će se koristiti metoda deskripcije, metoda klasifikacije, metoda komparacije, induktivna i deduktivna metoda, metoda analize i sinteze, metoda apstrakcije i konkretizacije, te metoda generalizacije.

Za testiranje postavljenih hipoteza, u empirijskom dijelu, koristila se metoda **anketiranja i statističke** metode. Ovo **jednokratno makroistraživanje** provelo se **elektronskim** putem slanjem **on-line anketnog upitnika** (prikupljanje primarnih podataka) većem broju ispitanika, odnosno vlasnicima malih poduzeća, uključujući i obrtnike, srednjih i velikih poduzeća na području Šibensko kninske županije, a dobiveni podaci obrađeni su uz pomoć statističkog programa **SPSS** (Statistical Package for Social Sciences) te su pribavljeni podaci **tablično i grafički** prikazani.

Kako se anketni upitnik provodio među vlasnicima malih i srednjih poduzeća, testirala se njihova percepcija kao donositelja odluke prilikom odabira opcije za financiranje svojih projekata a sve s ciljem

- povećanja poduzetničke aktivnosti
- povećanja motiviranosti za poduzetničko djelovanje
- povećanje stope „odrastanja“ iz start up faze u zrelije poslovne pothvate
- povećanja broja rastućih poduzeća

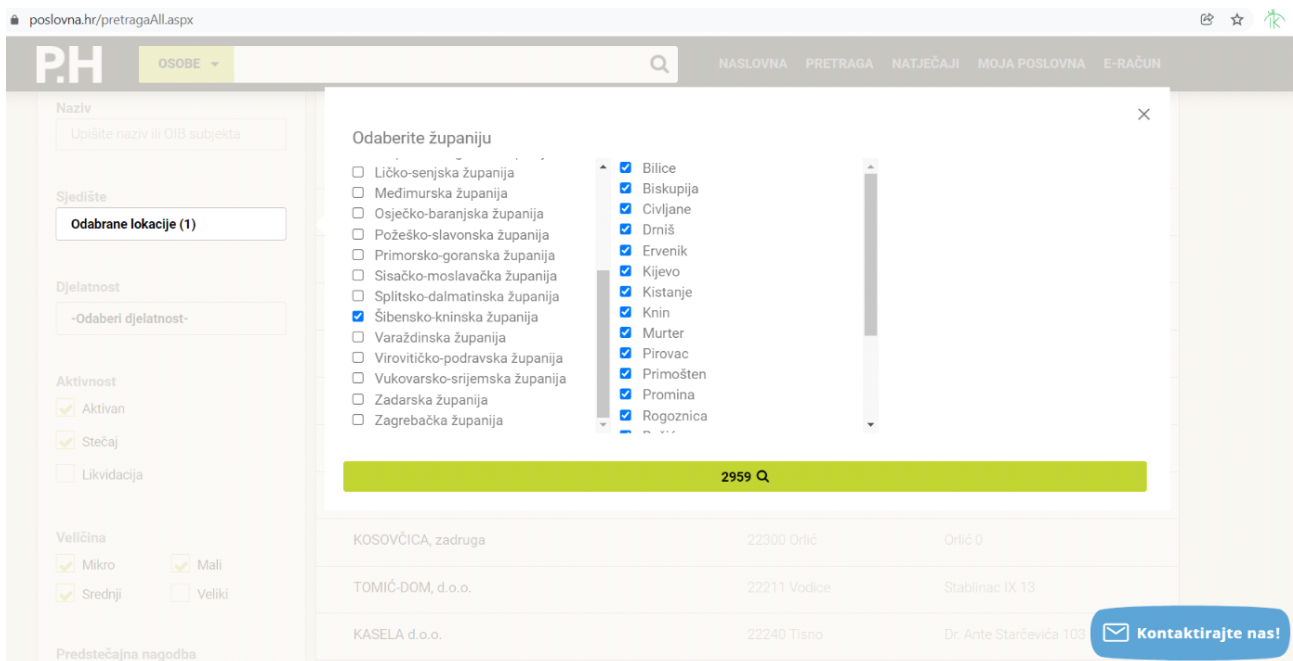
U empirijskom dijelu ovog rada koriste se primijenjene kvantitativne metode. Kao instrument istraživanja koristi se anketni upitnik. Prema podatcima DSZ u 2021. godini je na području Šibensko-kninske županije aktivno poslovalo 3.215 subjekata, dok je na nacionalnoj razini udio mikro, malih i srednjih poduzetnika 99,75%, slijedom čega se može je očekivan broj malih i srednjih subjekata u Šibensko-kninskoj županiji 2.959.

Nakon utvrđivanja populacije poduzeća uz zadanu pogrešku od 5% utvrđen je potreban uzorak veličine 248 poduzeća, slijedom čega je anketni upitnik proveden među članovima upravljačke strukture.

Najčešći slučaj je bio da je vlasnik ujedno i direktor što daje dodatnu snagu ovom istraživanju budući da upitnik ispunjava osoba koja je detaljno upoznata sa radom poduzeća, kao i pristupom financijskim sredstvima za potrebe rasta i razvoja poduzeća.

Anketni upitnik je prikupljen upotrebom metoda slučajnog uzorka gdje se upitnik prikupljao online putem dijeljenjem upitnika poslovnim subjektima.

Kao postupak selekcije poduzeća korišteni su podatci o aktivnim poslovnim subjektima sa internet stranice Poslovna.hr.

Slika 7. Pregled načina selekcije poduzeća putem portala Poslovna. hr.

Izvor: portal Poslovna.hr, 2021

Pretragom je utvrđeno da je aktivno 2.959 subjekata koji zadovoljavaju kriterije mikro, malih i srednjih poduzeća.

U sljedećem koraku je upotrebom kalkulatora izračuna adekvatne veličine uzorka utvrđena potreba za provođenjem uzorka na veličini od 248 poslovnih subjekata. Anketni upitnik je prikupljen upotrebom tablice slučajnih brojeva temeljem kojeg je uz posredovanje portala Poslovna.hr i sudskog registra Republike Hrvatske anketni upitnik poslan na ispunjavanje na objavljene mail adrese, dok je dio poduzetnika koji su istraživaču osobno poznati anketni upitnik proveden neposrednim putem. Postupak je proveden u razdoblju od 15. rujna do 15. listopada 2021. godine.

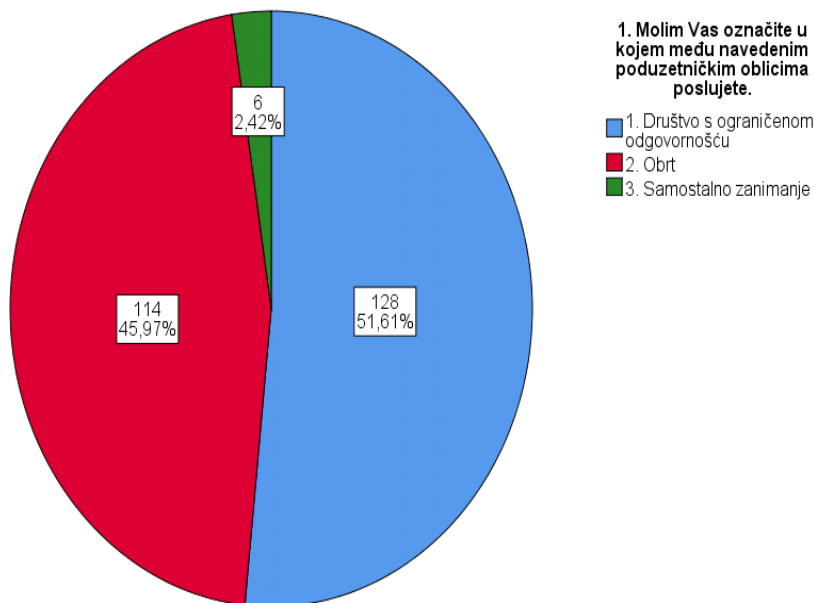
Pouzdanost mjerne skale je ispitana Cronbach alpha pokazateljem gdje vrijednost $>0,70$ upućuje na zaključak o prisutnosti unutarnje dosljednosti mjerne skale.

U radu se koriste metode grafičkog i tabelarnog prikazivanja kojima se prezentira struktura odgovora na anketna pitanja, dok se upotrebom metoda deskriptivne statistike, i to aritmetičke sredine kao srednje vrijednosti i standardne devijacije kao pokazatelja odstupanja oko srednje vrijednosti prezentiraju numeričke vrijednosti. Prije ispitivanja hipoteza su kreirane vrijednosti promatranih dimenzija promatranja koje se dobivaju temeljem setova tvrdnji kod kojih je utvrđena unutarnja dosljednosti. Dobivene vrijednosti imaju obilježje kontinuirane numeričke mjerne skale, slijedom čega je opravdano kod ispitivanja hipoteza koristiti parametrijski T-test za nezavisna mjerenja.

Analiza je rađena u statističkom programu SPSS 25.

5.4. Rezultati istraživanja

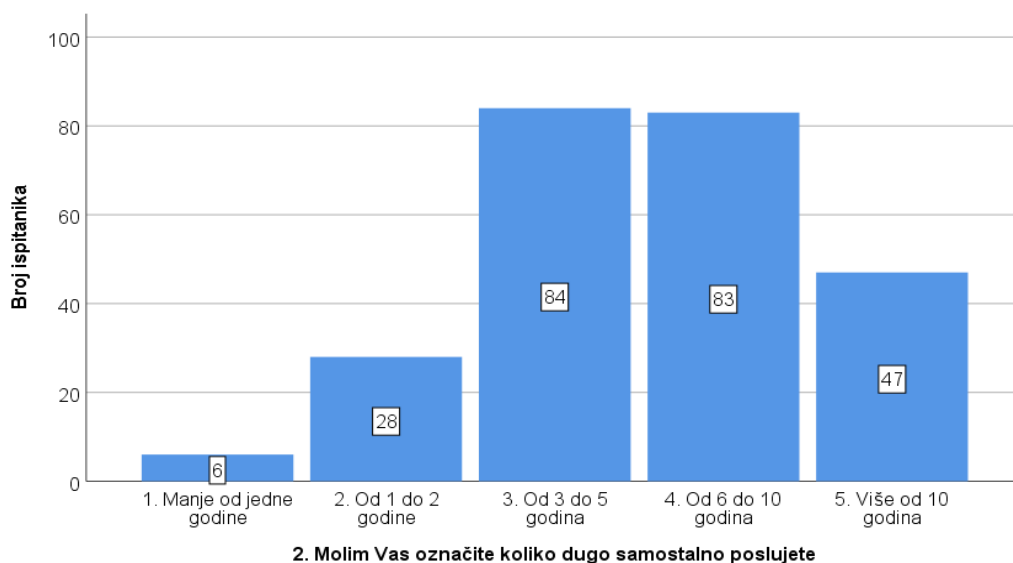
Više od polovice poduzetnika posluje s društvom s ograničenom odgovornošću (n=128; 51,61%), dok 114 poduzetnika (45,97%) posluje s obrtom te 6 poduzetnika (2,42%) sa samostalnim zanimanjem.

Graf 1: Oblik poduzeća

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

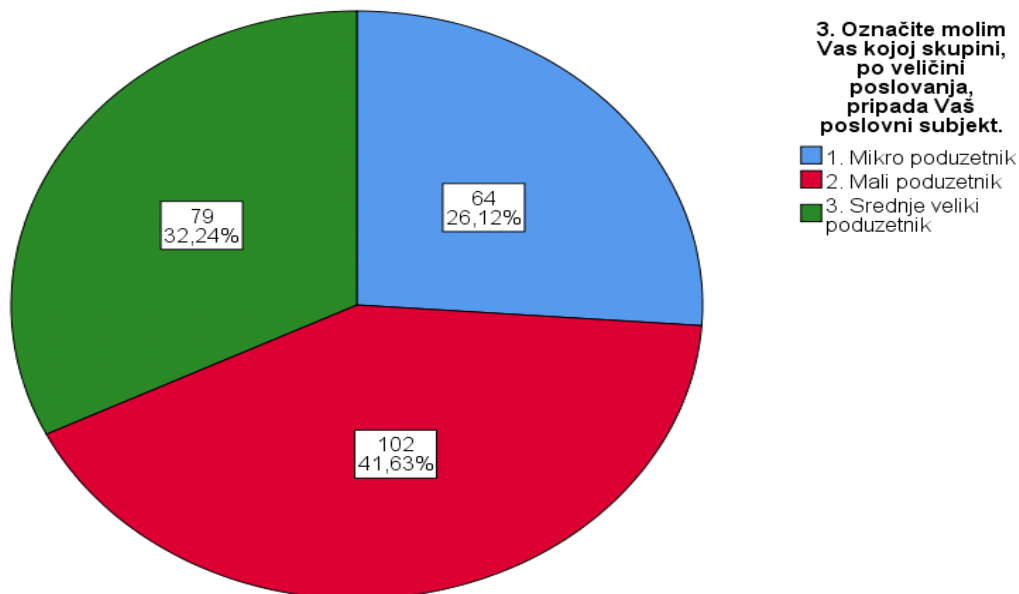
Gotovo jednak broj poduzetnika posluje samostalno od 3 do 5 godina (n=84), odnosno od 6 do 10 godina (n=83). Najmanji broj poduzetnika, odnosno 6 poduzetnika, posluje manje od jedne godine.

Graf 2: Duljina samostalnog poslovanja

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

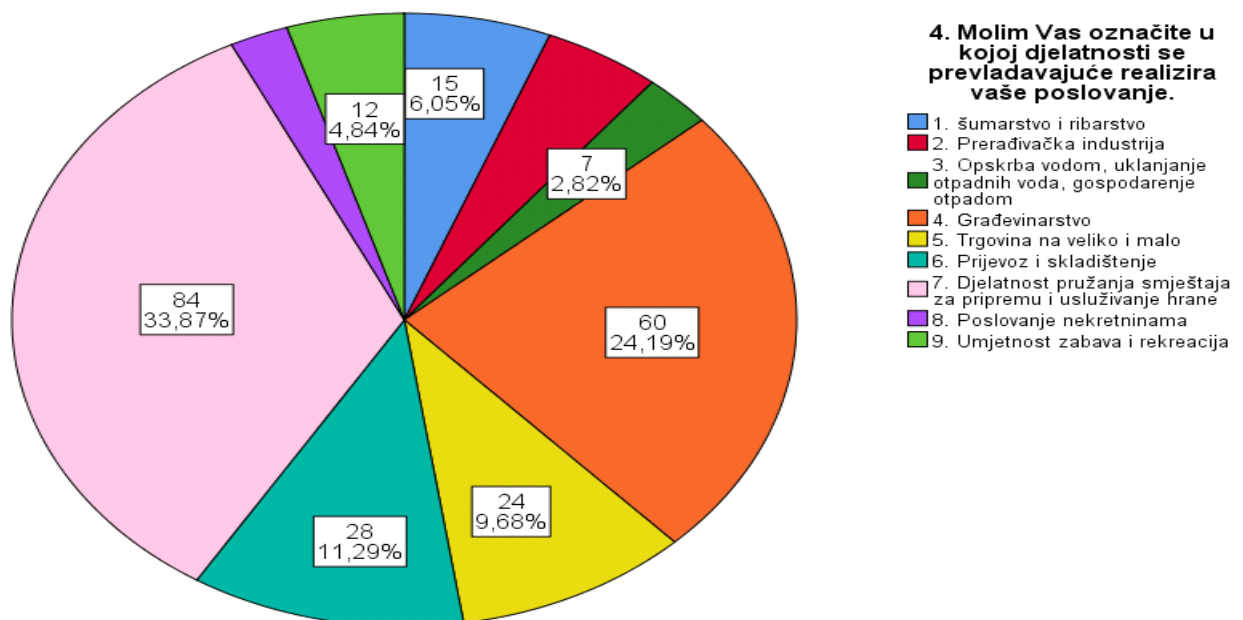
Najveći broj poduzetnika po veličini poslovanja pripada skupini malih poduzetnika, odnosno 102 poduzetnika (41,63%), dok 79 poduzetnika (32,24%) pripada skupini srednje velikih poduzetnika te 64 poduzetnika (26,12%) skupini mikro poduzetnika.

Graf 3: Pripadnost poduzeća po veličini poslovanja

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

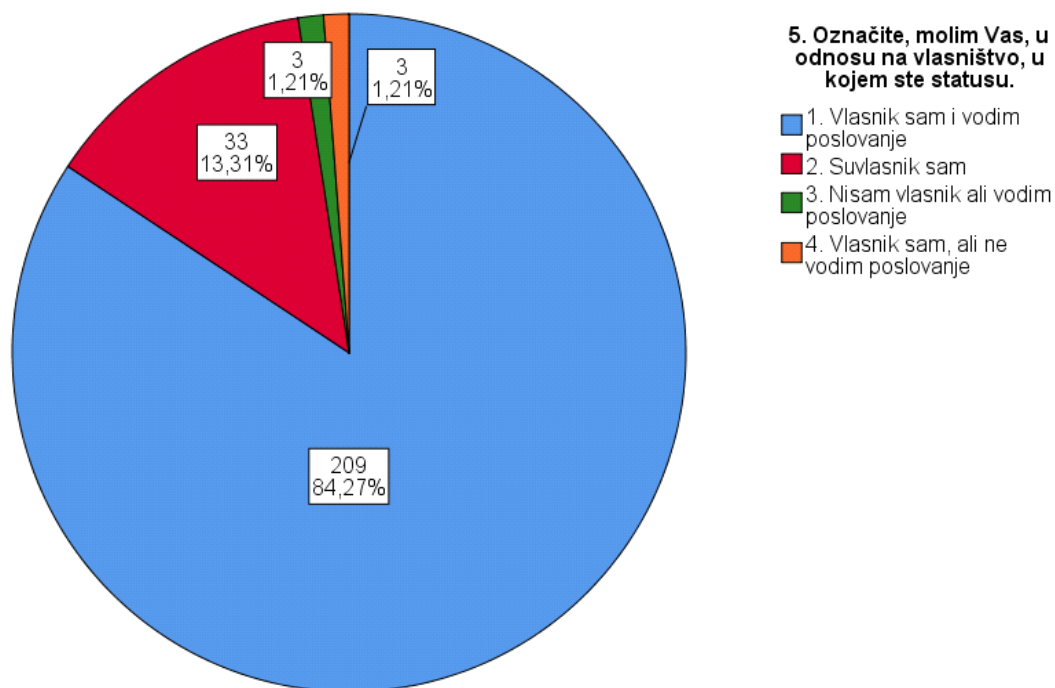
Promatrajući poduzeća po djelatnosti prevladavajućeg poslovanja vidljivo je da najveći broj poduzeća posluje u djelatnosti pružanja smještaja za pripremu i usluživanje hrane (n=84; 33,87%) te djelatnosti građevinarstva (n=60; 24,19%).

Graf 4: Djelatnost poslovanja

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021

Preko 80% poduzeća je u vlasništvu poduzetnika koji ujedno i sami vode poslovanje (n=209; 84,27%).

Graf 5: Status poduzeća u odnosu na vlasništvo

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Poduzetnici su ocjenjivali upoznatost s subvencioniranim izvorima označavali stupnjem slaganja, odnosno neslaganja, vrijednostima od 1 do 3 (1=Uopće se ne slažem; 2=Dijelom se slažem; 3=U potpunosti se slažem). Valjanost mjerne skale ispitana je Cronbach alpha pokazateljem. Vrijednost Cronbach alpha pokazatelja 0,768 upućuje na zaključak da postoji visoka razina unutarnje dosljednosti mjerne skale, odnosno da je kreiranje mjerne skale upoznatosti sa alternativnim izvorima financiranja upotrebom 4 tvrdnje opravdana.

Tablica 23: Prikaz slaganja poduzetnika sa tvrdnjama o mogućnostima financiranja uz korištenje subvencije Županije/sredstava HBOR-a/Hamag Bicr-a/EU fondova

	U potpunosti se slažem		Dijelom se slažem		Uopće se ne slažem			SD
	n	%	n	%	n	%		
Poduzetnici u Županiji su upoznati s mogućnostima financiranja uz korištenje subvencije kamate od strane Županije.	3	1,21	46	18,55	199	80,24	1,21	0,44
Poduzetnici su u Županiji upoznati s mogućnostima korištenja namjenskih sredstava HBOR-a.	3	1,21	59	23,79	186	75,00	1,26	0,47
Poduzetnici su u Županiji upoznati s mogućnostima korištenja namjenskih sredstava Hamag Bicr-a.	12	4,84	102	41,13	134	54,03	1,51	0,59
Poduzetnici su u Županiji upoznati s mogućnostima financiranja iz sredstava EU.	12	4,84	125	50,40	111	44,76	1,60	0,58
Upoznatost sa subvencioniranim izvorima financiranja							1,40	0,40
Poduzetnicima u Županiji dostupni su komercijalni izvori financiranja poslovnih banaka.	13	5,24	42	16,94	193	77,82	1,27	0,55

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021

Najveći broj poduzetnika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom "Poduzetnici u Županiji su upoznati s mogućnostima financiranja uz korištenje subvencije kamate od strane Županije" (n=199; 80,24%). Najnižu razinu slaganja poduzetnici su iskazali na tvrdnju "Poduzetnici u Županiji su

upoznati s mogućnostima financiranja uz korištenje subvencije kamate od strane Županije" (prosječna razina slaganja 1,21; SD=0,44), dok su najvišu razinu slaganja iskazali na tvrdnju "Poduzetnici su u Županiji upoznati s mogućnostima financiranja iz sredstava EU." (prosječna razina slaganja 1,60; SD=0,58).

Poduzetnici su za svaki od stavova o pristupačnosti sredstava označavali stupanj slaganja, odnosno neslaganja, vrijednostima od 1 do 3 (1=Uopće se ne slažem; 2=Dijelom se slažem; 3=U potpunosti se slažem). Valjanost mjerne skale ispitana je Cronbach alpha pokazateljem. Vrijednost Cronbach alpha pokazatelja 0,884 upućuje na zaključak da postoji visoka razina unutarnje dosljednosti mjerne skale, odnosno da je kreiranje mjerne skale o pristupačnosti sredstava označavali stupanj slaganja upotrebom 5 tvrdnji opravdana.

Tablica 24. Prikaz slaganja poduzetnika sa tvrdnjama o uvjetima i načinu obrade zahtjeva za financiranje kod poslovnih banaka/HBOR-a/Hamag Bicra/EU fondova

	U potpunosti se slažem		Dijelom se slažem		Uopće se ne slažem			SD
	N	%	N	%	N	%		
Kamate na kredite MSP su više u odnosu na velika poduzeća.	67	27,02	98	39,52	83	33,47	1,94	0,78
U pravilu, dugo je vrijeme obrade kreditnog zahtjeva MSP.	64	25,81	130	52,42	54	21,77	2,04	0,69
U pravilu, od MSP se traži opsežna dokumentacija u procesu obrade zahtjeva.	48	19,35	77	31,05	123	49,60	1,70	0,77
Tražene uvjete osiguranja povrata kredita MSP, u pravilu, teško mogu zadovoljiti.	68	27,42	109	43,95	71	28,63	1,99	0,75
Financiranje MSP, u pravilu, opterećeno je visokim zavisnim troškovima (naknade, provođenje osiguranja...).	57	22,98	134	54,03	57	22,98	2,00	0,68
Otežan pristup sredstvima za MSP							1,14	0,44

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021

Najveći broj poduzetnika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom "U pravilu, od MSP se traži opsežna dokumentacija u procesu obrade zahtjeva." (n=123; 49,60%).

Najnižu razinu slaganja poduzetnici su iskazali na tvrdnju "U pravilu, od MSP se traži opsežna dokumentacija u procesu obrade zahtjeva" (prosječna razina slaganja 1,70; SD=0,77), dok su najvišu razinu slaganja iskazali na tvrdnju "U pravilu, dugo je vrijeme obrade kreditnog zahtjeva MSP." (prosječna razina slaganja 2,04; SD=0,69).

Doprinos strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije ispitana je upotrebom seta od 5 tvrdnji na koje su ispitanici izražavali slaganje u vrijednostima od 1 do 5 (1=U potpunosti se ne slažem; 5=U potpunosti se slažem). Valjanost mjerne skale ispitana je Cronbach alpha pokazateljem. Vrijednost Cronbach alpha pokazatelja 0,970 upućuje na zaključak da postoji visoka razina unutarnje dosljednosti mjerne skale, odnosno da je kreiranje mjerne skale o doprinosu strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije upotrebom seta od 5 tvrdnji opravdana.

Tablica 25. Doprinos strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

	U potpunosti se ne slažem		Ne slažem se		Niti se slažem niti ne slažem		Slažem se		U potpunosti se slažem			SD
	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%		
Poslovne banke prepoznaju potencijal malih i srednjih poduzetnika te nude širok spektar usluga i brojnih programa kreditiranja raznih namjena	30	12,10	21	8,47	24	9,68	28	11,29	145	58,47	3,96	1,45
Poslovne banke nude jednostavan, fleksibilan i brz pristup financijskim proizvodima zbog čega poslovni subjekti često koriste njihove izvore financiranja	24	9,68	24	9,68	24	9,68	72	29,03	104	41,94	3,84	1,32
Poduzetnicima početnicima se nude mogućnosti realizacije plasmana za početak poslovne aktivnosti iako isti nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže, kao ni iskustvo u djelatnosti	27	10,89	34	13,71	37	14,92	64	25,81	86	34,68	3,60	1,36
Marketing poslovnih banaka je dovoljno snažan alat za predstavljanje ponude i upoznavanje klijenata za svim aktualnim proizvodima financiranja	12	4,84	31	12,50	61	24,60	56	22,58	88	35,48	3,71	1,21
Poslovne banke svojom ponudom usluga, proizvoda i aktivnosti potiču razvoj održivog financiranja malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.	18	7,26	33	13,31	34	13,71	74	29,84	89	35,89	3,74	1,27
Doprinos strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije											3,77	1,25

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Tablica 26. Doprinos strategije HBOR-a u razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

	U potpunosti se ne slažem		Ne slažem se		Niti se slažem niti ne slažem		Slažem se		U potpunosti se slažem		SD	SD
	N	%	N	%	n	%	n	%	n	%		
Programi financiranja HBOR-a, na brz i jednostavan način, čine financijska sredstva dostupnijim u odnosu na ostale eksterne izvore financiranja.	30	12,10	21	8,47	19	7,66	64	25,81	114	45,97	3,85	1,39
HBOR je svojim radom i organiziranjem info seminara i edukativnih radionica prisutan na području Šib.-kninske županije zbog čega poslovni subjekti mogu konzumirati usluge nesmetano	36	14,52	33	13,31	25	10,08	21	8,47	133	53,63	3,73	1,55
HBOR ponudom usluga, proizvoda i aktivnosti potiče razvoj održivog financiranja malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.	21	8,47	33	13,31	31	12,50	21	8,47	142	57,26	3,93	1,41
Poduzetnicima početnicima se nude mogućnosti realizacije plasmana za početak poslovne aktivnosti iako isti nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže, kao ni iskustvo u djelatnosti	33	13,31	30	12,10	28	11,29	21	8,47	136	54,84	3,79	1,52
HBOR nudi širok spektar usluga i brojnih programa kreditiranja raznih namjena.	24	9,68	27	10,89	28	11,29	29	11,69	140	56,45	3,94	1,41
programi HBOR											3,85	1,41

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021

Prosječna razina doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je 3,77 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 1,25. Najveća razina slaganja je utvrđena na tvrdnju kojom se pretpostavlja da poslovne banke prepoznaju potencijal malih i srednjih poduzetnika te nude širok spektar usluga i brojnih programa kreditiranja raznih namjena, te je utvrđena prosječna razina slaganja 3,96 sa prosječnim odstupanjem od prosjeka 1,45, dok je najniža razina slaganja utvrđena na tvrdnju kojom se pretpostavlja da poduzetnicima početnicima se nude mogućnosti realizacije plasmana za početak poslovne aktivnosti iako isti nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže, kao ni iskustvo u djelatnosti na koju je utvrđena prosječna razina slaganja 3,60 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 1,36.

Poduzetnici su za svaki od stavova o programima financiranja HBOR označavali stupanj slaganja, odnosno neslaganja, vrijednostima od 1 do 5 (1=U potpunosti se ne slažem; 5=U potpunosti se slažem). Valjanost mjerne skale ispitana je Cronbach alpha pokazateljem. Vrijednost Cronbach alpha pokazatelja 0,983 upućuje na zaključak da postoji visoka razina unutarnje dosljednosti mjerne skale, odnosno da je kreiranje mjerne skale o pristupačnosti sredstavima HBORa označavali stupanj slaganja upotrebom 5 tvrdnji opravdana.

Poduzetnici su za svaki od stavova o programima financiranja HAMAG BICRO označavali stupanj slaganja, odnosno neslaganja, vrijednostima od 1 do 5 (1=U potpunosti se ne slažem; 5=U potpunosti se slažem). Valjanost mjerne skale ispitana je Cronbach alpha pokazateljem. Vrijednost Cronbach alpha pokazatelja 0,988 upućuje na zaključak da postoji visoka razina unutarnje dosljednosti mjerne skale, odnosno da je kreiranje mjerne skale o pristupačnosti sredstvima HAMAG BICOR označavali stupanj slaganja upotrebom 5 tvrdnji opravdana.

Tablica 27. Doprinos strategije HAMAG BICRO u razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

	U potpunosti se ne slažem		Ne slažem se		Niti se slažem niti ne slažem		Slažem se		U potpunosti se slažem		SD	SD
	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%		
Poduzetnicima početnicima HAMAG BICRO nudi mogućnosti realizacije plasmana za početak poslovne aktivnost iako isti nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže, kao ni iskustvo u djelatnosti	36	14,52	27	10,89	28	11,29	51	20,56	106	42,74	3,66	1,47
HAMAG BICRO je svojim radom i organiziranjem info seminara i edukativnih radionica prisutan na području ŠKŽ zbog čega posl. subjekti mogu nesmetano konzumirati usluge.	33	13,31	33	13,31	28	11,29	31	12,50	123	49,60	3,72	1,50
HAMAG-BICRO kroz subvenciju kamata na poduzetničke kredite potiče razvoj malog i srednjem poduzetništva na području Šibensko-kninske županije.	27	10,89	30	12,10	28	11,29	39	15,73	124	50,00	3,82	1,43
HAMAG-BICRO nudi financijske instrumente za brz, jednostavan i povoljan pristup financiranju na području Šibensko-kninske županije.	27	10,89	36	14,52	28	11,29	27	10,89	130	52,42	3,79	1,47
HAMAG-BICRO svojom ponudom usluga, proizvoda i aktivnosti potiču razvoj održivog financiranja malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.	27	10,89	37	14,92	24	9,68	30	12,10	130	52,42	3,80	1,47
programi HAMAG-BICRO											3,76	1,43

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Poduzetnici su za svaki od stavova o financiranju sredstvima EU fondova označavali stupanj slaganja, odnosno neslaganja, vrijednostima od 1 do 5 (1=U potpunosti se ne slažem; 5=U

potpunosti se slažem). Valjanost mjerne skale ispitana je Cronbach alpha pokazateljem. Vrijednost Cronbach alpha pokazatelja 0,958 upućuje na zaključak da postoji visoka razina unutarnje dosljednosti mjerne skale, odnosno da je kreiranje mjerne skale o pristupačnosti sredstava EU fondova označavali stupanj slaganja upotrebom 5 tvrdnji opravdana.

Tablica 28. Doprinos strategije EU fondova u razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

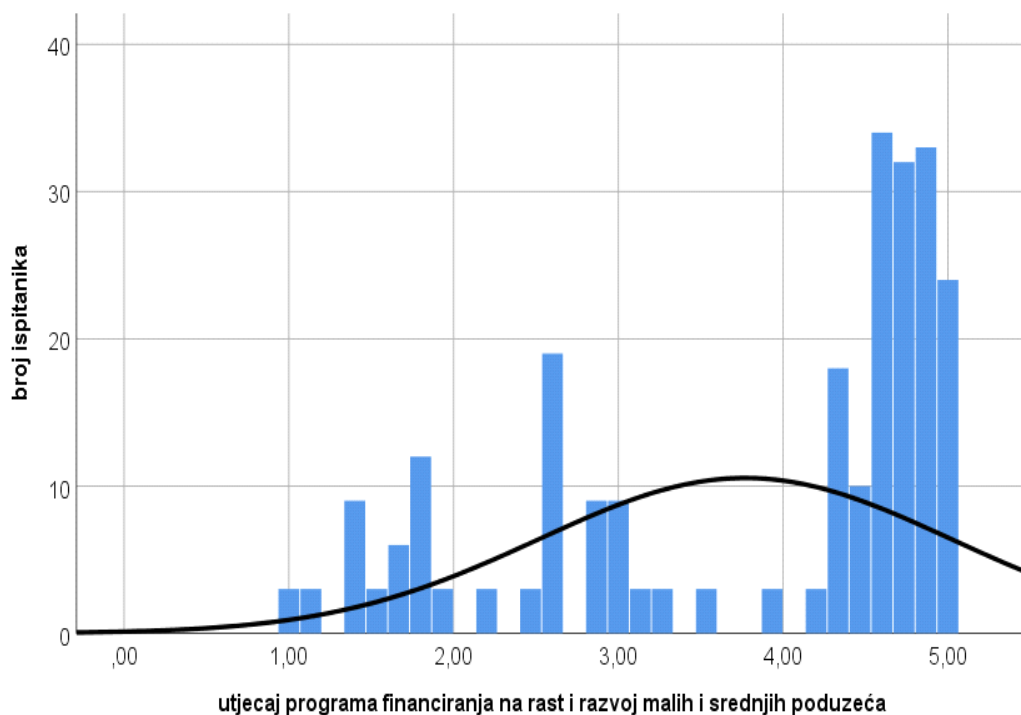
	U potpunosti se ne slažem		Ne slažem se		Niti se slažem niti ne slažem		Slažem se		U potpunosti se slažem			SD
	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%		
Programi financiranja iz EU fondova te korištenje sredstava iz strukturiranih fondova Europske unije nude dovoljno usluga, programa, proizvoda i aktivnosti za sufinanciranje projekata malih i srednjih tvrtki u Šibensko-kninskoj županiji	12	4,84	40	16,13	21	8,47	108	43,55	67	27,02	3,72	1,16
Institucije nadležne za raspisivanjem provođenje i kontrolu implementacije natječaja za realizaciju sufinanciranja projekata iz sredstava EU prate uvjete i kretanja na tržištu te na brz i lako dostupan način realiziraju usluge i proizvode	6	2,42	33	13,31	40	16,13	111	44,76	58	23,39	3,73	1,04
U prijavi na natječaje mali i srednji poduzetnici u Šibensko-kninskoj županiji sve se manje susreću s administrativnim, sadržajnim i operativnim nedoumicama i nepoznicama	6	2,42	43	17,34	37	14,92	116	46,77	46	18,55	3,62	1,05
Pristup sredstvima EU je jednostavan te EU fondovi svojim radom i organiziranjem info seminara/edukativnih radionica prisutan je na području Šibensko-kninske županije zbog čega poslovni subjekti mogu nesmetano konzumirati usluge.	6	2,42	46	18,55	24	9,68	111	44,76	61	24,60	3,71	1,10
Programi financiranja iz EU fondova nude poduzetnicima početnicima mogućnost realizacije plasmana za početak aktivnosti iako nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže.	10	4,03	36	14,52	30	12,10	111	44,76	61	24,60	3,71	1,11
EU fondovi											3,70	1,01

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Poduzetnici su za svaki od stavova o financiranju sredstvima EU fondova označavali stupanj slaganja, odnosno neslaganja, vrijednostima od 1 do 5 (1=U potpunosti se ne slažem; 5=U potpunosti se slažem). Valjanost mjerne skale ispitana je Cronbach alpha pokazateljem. Vrijednost Cronbach alpha pokazatelja 0,958 upućuje na zaključak da postoji visoka razina unutarnje dosljednosti mjerne skale, odnosno da je kreiranje mjerne skale o pristupačnosti sredstava EU fondova označavali stupanj slaganja upotrebom 5 tvrdnji opravdana.

Ukupna razina doprinosa subvencioniranih sredstava razvoju malog i srednjeg poduzetništva u Šibensko-Kninskoj županiji promatrana 3 izvora financiranja (HBOR, HAMAG BICCO. EU fondovi) dobiva se temeljem svih 15 tvrdnji. Unutarnja dosljednost mjerne skale ispitana je

Cronbach alpha pokazateljem, te vrijednost 0,988 upućuje na zaključak da je upotreba promatranih 15 tvrdnji za kreiranje ukupne razine doprinosa subvencioniranih sredstava razvoju malog i srednjeg poduzetništva opravdana.

Slika 8. Utjecaj programa na rast i razvoj malih i srednjih poduzeća

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021

Kod ispitivanja poticanih programa financiranja na rast i razvoj malih i srednjih poduzeća koristi se 15 tvrdnji kojima je ispitan utjecaj strategija HBOR, HAMAG BICRO, te EU fondova. Valjanost mjerne skale ispitana je Cronbach alpha pokazateljem.

Vrijednost Cronbach alpha pokazatelja 0,988 upućuje na zaključak da postoji visoka razina unutarnje dosljednosti mjerne skale, odnosno da je kreiranje mjerne utjecaja poticanih programa financiranja na rast i razvoj malih i srednjih poduzeća upotrebom 15 tvrdnji opravdana.

Tablica 29. Utjecaj poticanih programa financiranja na rast i razvoj malih i srednjih poduzeća

Tvrdnja	Prosjek	SD
Utjecaj poticanih programa financiranja na rast i razvoj malih i srednjih poduzeća	3,77	1,25

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021

Ukupna razina stava o financiranju promatranim poticanim sredstvima je 3,77 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 1,25.

Tablica 30. Važnost promatranih elemenata kod odabira financijske institucije

Tvrdnje	U potpunosti se ne slažem		Ne slažem se		Niti se slažem niti ne slažem		Slažem se		U potpunosti se slažem		Prosjek	SD
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Kvalitetna ponuda/širok izbor usluga, programa, proizvođača su/financiranje projekata malih i srednjih tvrtki	6	2,42	43	17,34	42	16,94	62	25,00	95	38,31	3,79	1,19
Fleksibilan pristup, kreiranje individualnih rješenja za financ. poslovnih planova	9	3,63	34	13,71	42	16,94	90	36,29	73	29,44	3,74	1,13
Prilikom realizacije plasmana nema administrativnih, sadržajnih i oper. nedoumica	6	2,42	52	20,97	49	19,76	72	29,03	69	27,82	3,59	1,17
Približavanje i upoznavanje programa putem marketinških kampanja, informiranje tržišta putem organiziranja info seminara	6	2,42	43	17,34	36	14,52	87	35,08	76	30,65	3,74	1,14
Nadležne institucije prate uvjete i kretanja na tržištu te na brz, jednostavan i lako dostupan način realiziraju programe, usluge i proizvode financiranja	6	2,42	36	14,52	40	16,13	93	37,50	73	29,44	3,77	1,10
Visoko educirani, dostupni, kompetentni zaposlenici institucija s kojima je jednostavna i brza komunikacija	6	2,42	37	14,92	42	16,94	94	37,90	69	27,82	3,74	1,09
Važnost promatranih elemenata prilikom odabira financijske institucije											3,73	1,06

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021

Ukupna razina promatranih uloga prilikom odabira financijske institucije je 3,73 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 1,06. Najveća važnost je utvrđena za kvalitetnu ponudu/širok izbor usluga, programa, proizvođača i aktivnosti za su/financiranje projekata malih i srednjih tvrtki koji imaju važnost 3,79 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 1,19, dok je najmanja razina važnosti dodijeljena prisutnosti administrativnih, sadržajnih i operativnih nedoumica/nepoznanica prilikom realizacije plasmana, te je utvrđena prosječna razina važnosti 3,59 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 3,59.

Poduzetnici su za svaki od stavova o razvijenosti financijskih proizvoda i korištenja poticanih izvora financiranja označavali stupanj slaganja, odnosno neslaganja, vrijednostima od 1 do 3 (1=Uopće se ne slažem; 2=Dijelom se slažem; 3=U potpunosti se slažem). Valjanost mjerne skale ispitana je Cronbach alpha pokazateljem. Vrijednost Cronbach alpha pokazatelja 0,241 upućuje na zaključak da postoji niska razina unutarne dosljednosti mjerne skale, odnosno da je kreiranje mjerne skale o pristupačnosti sredstava označavali stupanj slaganja upotrebom 4 tvrdnje nije opravdano, odnosno ne može se kreirati ukupna razina utjecaja razvijenosti financijskih proizvoda i korištenja poticanih izvora financiranja.

Tablica 31. Utjecaj razvijenosti financijskih proizvoda i korištenja poticanih izvora financiranja

Tvrdnje	U potpunosti se slažem		Dijelom se slažem		Uopće se ne slažem		Prosjek	SD
	N	%	n	%	n	%		
Korištenje poticanih izvora financiranja, uz nacionalnu ili EU potporu, značajno je utjecalo na unapređenje poslovanja.	218	87,90	21	8,47	9	3,63	2,84	0,45
Korištenje poticanih izvora financiranja utjecalo je značajno na jačanje tržišne pozicije poslovanja.	202	81,45	37	14,92	9	3,63	2,78	0,50
Stupanj razvijenosti financijskih proizvoda u Županiji omogućuje financiranje MSP primjerenim uvjetima.	162	65,32	77	31,05	9	3,63	2,62	0,56
U financiranju iz poticanih izvora nužno je korištenje savjetodavne pomoći.*	203	81,85	30	12,10	15	6,05	2,76	0,55

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021

*Zbog negativnog polariteta tvrdnje kod izračuna ukupne razine utjecaja strategija financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije koristi se inverzna vrijednost

Najveća razina slaganja je utvrđena kod tvrdnje kojom se pretpostavlja da je korištenje poticanih izvora financiranja, uz nacionalnu ili EU potporu, značajno je utjecalo na unapređenje poslovanja na koje je utvrđena prosječna razina slaganja 2,84 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 0,45, dok je najmanja razina slaganja utvrđena na tvrdnju da je stupanj razvijenosti financijskih proizvoda u Županiji omogućuje financiranje MSP primjerenim uvjetima na koju je utvrđena prosječna razina slaganja 2,62 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 0,56.

Ispitivanje hipoteza

H₀ Primjena strategije financiranja pozitivno doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Utjecaj strategije poticanih financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije se ispituje kroz utjecaj promatranih subvencioniranih sredstava, i to sredstava HBOR-a, HAMAG-BICRO, te EU fondova.

Tablica 32. Deskriptivna statistika utjecaja strategije poticanih financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

One-Sample Statistics				
Tvrdnja	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Utjecaj strategije poticanih financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	248	3,77	1,25	,08

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Prosječna razina utjecaja strategije poticanih financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je 3,77 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 1,25. Prisutnost doprinosa strategije poticanih financiranja (HBOR, HAMAG BICRO, EU fondovi) razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije se može utvrditi

ukoliko je razina doprinosa strategije poticajnih financiranja razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije statistički značajno veća od granične vrijednosti 3,50.

Tablica 33. T-test doprinosa strategije poticajnih financiranja

One-Sample Test						
Tvrdnja	Test Value = 3,50					
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Utjecaj strategije poticajnih financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	3,38	247	0,001	0,27	0,11	0,43

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Pri graničnoj razini signifikantnosti od 5% se može utvrditi prisutnost visoke razine doprinosa strategije poticajnih financiranja razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.

Tablica 34. Prikaz visoke razine doprinosa strategije poticajnih financiranja

Group Statistics					
Duljina poslovanja		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Utjecaj strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Do 2 godine	34	1,67	0,23	0,04
	Preko 2 godine	214	1,62	0,29	0,02

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Percepcija utjecaja strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije među ispitanicima iz poduzeća koja posluju do 2 godine je za 0,05 bodova veća u odnosu na ispitanike koji su u poduzećima koja posluju preko 2 godine, dok se ispitivanje zavisnosti provodi T-testom.

Tablica 35. T test zavisnosti percepcije utjecaja strategije financiranja ovisno o duljinu poslovanja poduzeća

Independent Samples Test									
Tvrdnja	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Utjecaj strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	0,57	0,452	0,86	246,00	0,391	0,05	0,05	-0,06	0,15

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Pri graničnoj razini signifikantnosti od 5% se ne može se utvrditi prisutnost statistički značajne zavisnosti u razini utjecaj strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na duljinu poslovanja.

Tablica 36. Prikaz prisutnosti statističke ovisnosti u razini utjecaj strategije financiranja s obzirom na duljinu poslovanja

Descriptives									
Tvrdnja	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
Utjecaj strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Mikro	64	1,75	0,31	0,04	1,68	1,83	1,25	2,25
	Mali	102	1,58	0,24	0,02	1,53	1,63	1,25	2,50
	SVP	79	1,60	0,30	0,03	1,53	1,66	1,25	2,50
	Total	245	1,63	0,29	0,02	1,60	1,67	1,25	2,50

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Najveća razina utjecaja strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je utvrđena kod mikro poduzeća, te je za 0,17 bodova veća u odnosu na utvrđenu razinu kod malih poduzeća. Zavisnost u razini utjecaja strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije o veličini poduzeća se ispituje ANOVA testom.

Tablica 37. ANOVA TEST za ispitivanje zavisnosti u razini utjecaja ovisno o veličini poduzeća

ANOVA						
Tvrdnja		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Utjecaj strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva ŠKŽ-e	Between Groups	1,31	2	0,65	8,44	<0,001
	Within Groups	18,76	242	0,08		
	Total	20,07	244			

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Empirijski F omjer je 29,03, odnosno pri graničnoj razini signifikantnosti od 5% se može utvrditi prisutnost zavisnosti u utjecaju strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na veličinu poduzeća gdje je utvrđena statistički značajno veća razina utjecaja kod mikro poduzeća u odnosu na mala ($P < 0,001$) i srednje velika poduzeća ($P = 0,001$), dok ispitivanjem razlike između malih i srednje velikih poduzeća nije utvrđena prisutnost razlike ($P = 0,680$).

Tablica 38. Deskriptivska metoda utvrđivanja statističke ovisnosti doprinosa strategije poticajnih financiranja

Descriptives									
Tvrdnja	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
Utjecaj strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	1. šumarstvo i ribarstvo	15	1,40	0,13	0,03	1,33	1,47	1,25	1,50
	2. Prerađ. industrija	12	1,44	0,11	0,03	1,37	1,51	1,25	1,50
	3. Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom	6	1,42	0,13	0,05	1,28	1,55	1,25	1,50
	4. Građevinar.	60	1,63	0,25	0,03	1,56	1,69	1,25	2,50
	5. Trgovina na veliko i malo	24	1,81	0,40	0,08	1,64	1,98	1,25	2,25
	6. Prijevoz i skladištenje	29	1,64	0,26	0,05	1,54	1,73	1,25	2,00
	7. Usluge smještaja, pripremu i usluživanje hrane	84	1,64	0,27	0,03	1,58	1,70	1,50	2,50
	8. Nekretnine	6	2,00	0,27	0,11	1,71	2,29	1,75	2,25
	9. Umjetnost zabava/rekr.	12	1,63	0,29	0,08	1,44	1,81	1,25	2,00
	Total	248	1,63	0,29	0,02	1,59	1,67	1,25	2,50

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Najveća razina utjecaja strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je utvrđena među poduzećima iz sektora poslovanja nekretninama (prosjeak = 2,00; SD=0,27), dok se ispitivanje zavisnosti u utjecaju strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost poslovanja ispituje ANOVA testom.

Tablica 39. ANOVA TEST za ispitivanje zavisnosti u razini utjecaja strategije financiranja financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva s obzirom na djelatnost

ANOVA						
Tvrdnja		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Utjecaj strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Between Groups	3,140	8	0,392	5,524	<0,001
	Within Groups	16,979	239	0,071		
	Total	20,119	247			

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Empirijski F omjer je 5,524, te se pri graničnoj razini signifikantnosti od 5% može utvrditi zavisnost utjecaja strategije financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije o djelatnosti poduzeća.

Nakon provedenog ispitivanja donosi se zaključak da se hipoteza H₀ kojom se pretpostavlja da primjena strategije financiranja pozitivno doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije prihvaća kao istinita.

H₁ Strategija poslovnih banaka vezane uz financiranje malog i srednjeg poduzetništva doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Utvrđeno je da poslovne banke prepoznaju potencijal malih i srednjih poduzetnika te nude širok spektar usluga i brojnih programa kreditiranja raznih namjena (prosjek=3,96; SD=1,45), te da nude jednostavan, fleksibilan i brz pristup financijskim proizvodima zbog čega poslovni subjekti često koriste njihove izvore financiranja (Prosjek=3,84; SD=1,32). Poduzetnicima početnicima se nude mogućnosti realizacije plasmana za početak poslovne aktivnosti iako isti nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže, kao ni iskustvo u djelatnosti (Prosjek=3,60; SD=1,36), dok je marketing poslovnih banaka dovoljno snažan alat za predstavljanje ponude i upoznavanje klijenata za svim aktualnim proizvodima financiranja (Prosjek=3,71; SD=1,21). Poslovne banke svojom ponudom usluga, proizvoda i aktivnosti potiču razvoj održivog financiranja malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije (Prosjek=3,74; SD=1,27). Ukupna razina doprinosa strategija poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je 3,77 sa prosječnim odstupanjem od prosjeka 1,25 (tablica 40).

Tablica 40. Deskriptivna statistika doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

One-Sample Statistics				
Tvrđnja	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	248	3,77	1,25	,08

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Razina slaganja s ponuđenim tvrdnjama se kretala u rasponu od 1 do 5, te se može utvrditi da razine 4 i 5 upućuju na slaganje s ponuđenim tvrdnjama. Prisutnost doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije se može utvrditi ukoliko je razina doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije statistički značajno veća od granične vrijednosti 3,50.

Tablica 41. T-test H₁ hipoteze

One-Sample Test						
Tvrđnja	Test Value = 3,50					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	3,37	247	0,001	0,27	0,11	0,43

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Pri graničnoj razini signifikantnosti od 5% se može utvrditi prisutnost visoke razine doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.

Tablica 42. Prikaz prisutnosti visoke razine doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.

Group Statistics					
Duljina poslovanja		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Do 2 godine	34	4,22	0,96	0,17
	Preko 2 godine	214	3,70	1,28	0,09

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Percepcija utjecaja strategije poslovnih banaka na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije među ispitanicima iz poduzeća koja posluju do 2 godine je za 0,52 bodova veće u odnosu na ispitanike koji su u poduzećima koja posluju preko 2 godine, dok se ispitivanje zavisnosti provodi T-testom.

Tablica 43. T-test Prikaz prisutnosti visoke razine doprinosa strategije poslovnih banaka

Independent Samples Test									
Tvrdnja	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	6,03	0,015	2,78	53,54	0,007	0,52	0,19	0,15	0,90

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Pri graničnoj razini signifikantnosti od 5% se može se utvrditi prisutnost statistički značajne zavisnosti u razini doprinosa strategije poslovnih banaka u razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na duljinu poslovanja. Među poduzećima koja posluju do 2 godine veća je razina doprinosa strategije je utvrđena kod poduzeća koja posluju do 2 godine.

Tablica 44. T-test Prikaz prisutnosti visoke razine doprinosa strategije poslovnih banaka u razini duljine poslovanja poduzeća

Descriptives									
Tvrdnja		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Mikro	64	3,33	0,97	0,12	3,08	3,57	1,40	5,00
	Mali	102	3,89	1,32	0,13	3,63	4,15	1,00	5,00
	SVP	79	3,95	1,31	0,15	3,66	4,25	1,00	5,00
	Total	245	3,77	1,26	0,08	3,61	3,92	1,00	5,00

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Najmanja razina doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je utvrđena među mikro poduzećima, dok svakim porastom veličine dolazi do porasta doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije. Zavisnost se ispituje ANOVA testom.

Tablica 45. ANOVA test prisutnosti visoke razine doprinosa strategije poslovnih banaka u razini duljine poslovanja poduzeća

ANOVA						
Tvrdnja		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Between Groups	16,75	2	8,38	5,46	0,005
	Within Groups	371,44	242	1,53		
	Total	388,19	244			

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Nakon provedenog ispitivanja se može utvrditi prisutnost statistički značajne zavisnosti u doprinosu strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na veličinu poduzeća.

Tablica 46. Prikaz doprinosa utjecaja strategije poslovnih banaka s obzirom na djelatnost

Descriptives									
Tvrdnja		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	2. šumarstvo i ribarstvo	15	3,44	1,63	0,42	2,54	4,34	1,00	5,00
	3. Prerađivačka industrija	12	4,25	0,45	0,13	3,96	4,54	4,00	5,00
	4. Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom	6	3,53	1,03	0,42	2,45	4,62	2,20	4,20
	5. Građev.	60	3,93	1,36	0,18	3,58	4,28	1,00	5,00
	6. Trgovina na veliko i malo	24	4,10	1,02	0,21	3,67	4,53	2,60	5,00
	7. Prijevoz i skladištenje	29	3,30	1,39	0,26	2,77	3,83	1,40	5,00
	8. Pružanje smještaja, za pripremu i usluživanje hrane	84	3,80	1,22	0,13	3,53	4,06	1,00	5,00
	9. nekretnine	6	4,20	0,88	0,36	3,28	5,12	3,40	5,00
	10. Umjetnost zabava	12	3,05	0,76	0,22	2,57	3,53	2,20	4,20
	Total	248	3,77	1,25	0,08	3,61	3,93	1,00	5,00

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021

Veća je razina doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije od malih i srednje velikih poduzeća koja se međusobno ne razlikuju ($P=0,746$) u odnosu na mikro poduzeća koja imaju statistički značajno nižu razinu doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije u odnosu na mala ($P=0,003$) i srednje velika poduzeća ($P=0,005$).

Najveći doprinos strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je utvrđen među poduzećima iz djelatnosti prerađivačke industrije (prosjek = 4,25; $SD=0,45$). Ispitivanje zavisnosti doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost ispituje se ANOVA testom.

Tablica 47. ANOVA test doprinosa utjecaja strategije poslovnih banaka s obzirom na djelatnost

ANOVA						
Tvrdnja		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Doprinos strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Between Groups	22,59	8	2,82	1,85	0,070
	Within Groups	365,76	239	1,53		
	Total	388,35	247			

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021

Empirijska razina signifikantnosti je veća od 0,05, odnosno tek pri graničnoj razini signifikantnosti od 10% se može utvrditi zavisnost doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije o djelatnosti poslovanja poduzeća.

Nakon provedenog ispitivanja donosi se zaključak da se hipoteza rada H1 kojom se pretpostavlja da strategija poslovnih banaka vezane uz financiranje malog i srednjeg poduzetništva pozitivno doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije prihvaća kao istinita.

H₂ Programi financiranja koje provodi Hrvatske banke za obnovu i razvoj za rast i razvoj malih i srednjih poduzeća (HBOR) doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Prema mišljenju ispitanika programi financiranja HBOR-a, na brz i jednostavan način, čine financijska sredstva dostupnijim u odnosu na ostale eksterne izvore financiranja (prosjek=3,85; $SD=1,39$), te da je HBOR je svojim radom i organiziranjem info seminara i edukativnih radionica prisutan na području Šibensko-kninske županije zbog čega poslovni subjekti mogu konzumirati usluge nesmetano (prosjek=3,73; $SD=1,55$).

HBOR ponudom usluga, proizvoda i aktivnosti potiče razvoj održivog financiranja malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije (prosjek=3,93; $SD=1,41$), dok poduzetnicima početnicima se nude mogućnosti realizacije plasmana za početak poslovne aktivnosti iako isti nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže, kao ni iskustvo u djelatnosti (prosjek=3,79; $SD=1,52$). HBOR nudi širok spektar usluga i brojnih programa kreditiranja raznih namjena (prosjek=3,94; $SD=1,41$). Temeljem navedenih tvrdnji utvrđen je ukupan doprinos strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije (prosjek=3,85; $SD=1,41$; tablica X).

Tablica 48. Deskriptivna statistika doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

One-Sample Statistics				
Tvrdnja	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	248	3,85	1,41	,09

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Razina slaganja s ponuđenim tvrdnjama se kretala u rasponu od 1 do 5, te se može utvrditi da razine 4 i 5 upućuju na slaganje s ponuđenim tvrdnjama. Prisutnost doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije se može utvrditi ukoliko je razina doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije statistički značajno veća od granične vrijednosti 3,50.

Tablica 49. T-test H₂ hipoteze

One-Sample Test						
Tvrdnja	Test Value = 3,50					
	T	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	3,90	247	<0,001	0,35	0,17	0,53

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Pri graničnoj razini signifikantnosti od 5% se može utvrditi prisutnost visoke razine doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.

Tablica 50. Deskriptivna statistika doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na duljinu poslovanja

Group Statistics					
Duljina poslovanja		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šib.-knin.žup.	Do 2 godine	34	4,29	1,06	0,18
	Preko 2 godine	214	3,78	1,45	0,10

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Percepcija doprinosa strategije HBOR-a na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije među ispitanicima iz poduzeća koja posluju do 2 godine je za 0,51 bodova veća u odnosu na ispitanike koji su u poduzećima koja posluju preko 2 godine, dok se ispitivanje zavisnosti provodi T-testom.

Tablica 51. T test doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Independent Samples Test									
Tvrdnja	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šib.-kninske županije	9,30	0,003	2,45	54,86	0,017	0,51	0,21	0,09	0,92

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Pri graničnoj razini signifikantnosti od 5% se može se utvrditi prisutnost statistički značajne zavisnosti u razini doprinosa strategije HBOR-a u razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na duljinu poslovanja poduzeća. Među poduzećima koja posluju do 2 godine je veća percipirana razina doprinosa strategije je utvrđena kod poduzeća koja posluju preko 2 godine.

Tablica 52. Prikaz doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Descriptives									
Tvrdnja		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Mikro	64	3,33	1,26	0,16	3,01	3,64	1,00	5,00
	Mali	102	4,06	1,41	0,14	3,79	4,34	1,00	5,00
	SVP	79	3,97	1,47	0,16	3,64	4,30	1,00	5,00
	Total	245	3,84	1,42	0,09	3,66	4,02	1,00	5,00

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Prosječna razina doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je najveća među malim poduzećima, dok je niža kod srednje velikih poduzeća, te najniža kod mikro poduzeća. Ispitivanje zavisnosti doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije provodi se Anova testom.

Tablica 53. ANOVA test doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

ANOVA						
Tvrdnja		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Between Groups	23,20	2	11,60	5,99	0,003
	Within Groups	468,56	242	1,94		
	Total	491,75	244			

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Nakon provedenog ispitivanja može se utvrditi prisutnost statistički značajne zavisnosti doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije o veličini poduzeća. Zaključak je donesen pri graničnoj razini signifikantnosti od 5%.

Mikro poduzeća imaju statistički značajno nižu razinu doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije u odnosu na mala poduzeća ($P=0,001$), te u odnosu na srednje velika poduzeća ($P=0,007$), dok nije prisutna statistički značajna razlika između malih i srednje velikih poduzeća ($P=0,640$).

Tablica 54. Prikaz doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost

Descriptives									
Tvrdnja	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
Doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	1. šum./ rib	15	3,48	1,93	0,50	2,41	4,55	1,00	5,00
	2. Prer.ind.	12	4,70	0,23	0,07	4,55	4,85	4,40	5,00
	3. Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom	6	3,73	1,65	0,67	2,00	5,47	1,60	4,80
	4. Građev.	60	3,92	1,52	0,20	3,53	4,31	1,00	5,00
	5. Trgovina na veliko i malo	24	4,20	0,95	0,19	3,80	4,60	2,40	5,00
	6. Prijevoz/ skladištenje	29	3,18	1,66	0,31	2,55	3,81	1,00	5,00
	7. pružanja smještaja, za pr./usluž hrane	84	4,00	1,27	0,14	3,72	4,27	1,00	5,00
	8. nekretn.	6	4,00	1,10	0,45	2,85	5,15	3,00	5,00
	9. Umjetn. zabava i rekreacija	12	3,00	1,15	0,33	2,27	3,73	2,00	4,80
	Total	248	3,85	1,41	0,09	3,67	4,03	1,00	5,00

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Najveća razina doprinos strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je utvrđena među poduzećima prerađivačke industrije (projekt=4,70; SD=0,23), dok se ispitivanje zavisnosti u doprinosu strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost poduzeća provodi ANOVA testom.

Tablica 55. ANOVA test prikaza doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

ANOVA						
Tvrdnja		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Doprinos strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Between Groups	37,66	8	4,71	2,47	0,014
	Within Groups	455,80	239	1,91		
	Total	493,46	247			

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Nakon provedenog ispitivanja može se utvrditi prisutnost statistički značajne zavisnosti u doprinosu strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost poduzeća. Zaključak je donesen pri graničnoj razini signifikantnosti od 5%.

Nakon provedenog ispitivanja se donosi zaključak da se hipoteza rada H2 kojim se pretpostavlja da programi financiranja koje provodi Hrvatske banke za obnovu i razvoj za rast i razvoj malih i srednjih poduzeća (HBOR) pozitivno doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije prihvaća kao istinita.

H₃ Programi financiranja koje realizira Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) pozitivno doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Poduzetnicima početnicima HAMAG BICRO nudi mogućnosti realizacije plasmana za početak poslovne aktivnosti iako isti nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže, kao ni iskustvo u djelatnosti (prosjeak=3,66; SD=1,47), te HAMAG BICRO je svojim radom i organiziranjem info seminara i edukativnih radionica prisutan na području Šibensko-kninske županije zbog čega poslovni subjekti mogu nesmetano konzumirati usluge (prosjeak=3,72; SD=1,50). HAMAG-BICRO kroz subvenciju kamata na poduzetničke kredite potiče razvoj malog i srednjem poduzetništva na području Šibensko-kninske županije (prosjeak=3,82; SD=1,43), te nudi i financijske instrumente za brz, jednostavan i povoljan pristup financiranju na području Šibensko-kninske županije (prosjeak=3,79; SD=1,47).

HAMAG-BICRO svojom ponudom usluga, proizvoda i aktivnosti potiču razvoj održivog financiranja malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije (prosjeak=3,80; SD=1,47).

Ukupna razina doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je 3,76 sa prosječnim odstupanjem od prosjeka 1,44 (tablica 56).

Tablica 56. Deskriptivna statistika doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

One-Sample Statistics				
Tvrđnja	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	248	3,76	1,44	,09

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Razina slaganja s ponuđenim tvrdnjama se kretala u rasponu od 1 do 5, te se može utvrditi da razine 4 i 5 upućuju na slaganje s ponuđenim tvrdnjama. Prisutnost doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije se može utvrditi ukoliko je razina doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije statistički značajno veća od granične vrijednosti 3,50.

Tablica 57. T-test H₃ hipoteze

One-Sample Test						
Tvrđnja	Test Value = 3,50					
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	2,84	247	0,005	0,26	0,08	0,44

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Pri graničnoj razini signifikantnosti od 5% se može utvrditi prisutnost visoke razine doprinosa strategije HAMAG BICRO-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Tablica 58. Prikaz doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Group Statistics					
Duljina poslovanja		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Do 2 godine	34	4,21	1,06	0,18
	Preko 2 godine	214	3,69	1,48	0,10

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Percepcija doprinosa strategije HAMAG-BICRO na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije među ispitanicima iz poduzeća koja posluju do 2 godine je za 0,52 bodova veća u odnosu na ispitanike koji su u poduzećima koja posluju preko 2 godine, dok se ispitivanje zavisnosti provodi T-testom.

Tablica 59. T test doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Independent Samples Test									
Tvrdnja	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	12,43	0,001	2,52	55,64	0,015	0,52	0,21	0,11	0,94

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Pri graničnoj razini signifikantnosti od 5% se može se utvrditi prisutnost statistički značajne razlike u razini doprinosa strategije HAMAG-BICOR-a u razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije među poduzećima koja posluju do 2 godine i poduzeća koja posluju preko 2 godine, odnosno veća percipirana razina doprinosa strategije je utvrđena kod poduzeća koja posluju do 2 godine.

Tablica 60. Prikaz doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Descriptives									
Tvrdnja		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Mikro	64	3,09	1,35	0,17	2,75	3,43	1,00	5,00
	Mali	102	3,99	1,36	0,13	3,73	4,26	1,00	5,00
	SVP	79	3,96	1,47	0,17	3,64	4,29	1,00	5,00
	Total	245	3,75	1,44	0,09	3,57	3,93	1,00	5,00

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Prosječna razina doprinosa strategije HAMAG-BICRO-a u razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je najveća među malim poduzećima, dok je niža kod srednje velikih poduzeća, te najniža kod mikro poduzeća. Ispitivanje zavisnosti doprinosa strategije HAMAG-BICRO-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije provodi se Anova testom.

Tablica 61. ANOVA test prikaza doprinosa strategije HAMAG BICRO-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

ANOVA						
Tvrdnja	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	
Doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šib-knin.županije	Between Groups	37,54	2	18,77	9,67	<0,001
	Within Groups	469,93	242	1,94		
	Total	507,47	244			

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Nakon provedenog ispitivanja može se utvrditi prisutnost statistički značajne zavisnosti doprinosa strategije HAMAG-BICRO-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije o veličini poduzeća. Zaključak je donesen pri graničnoj razini signifikantnosti od 5%.

Mikro poduzeća imaju statistički značajno nižu razinu doprinosa strategije HAVOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije u odnosu na mala poduzeća ($P<0,001$), te u odnosu na srednje velika poduzeća ($P<0,001$), dok nije prisutna statistički značajna razlika između malih i srednje velikih poduzeća ($P=0,880$).

Tablica 62. ANOVA test prikaza doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Descriptives									
Tvrdnja	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
Doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	2. šumarstvo i ribarstvo	15	3,56	1,83	0,47	2,55	4,57	1,20	5,00
	3. Prerađivačka industrija	12	4,75	0,34	0,10	4,53	4,97	4,20	5,00
	4. Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom	6	3,47	1,76	0,72	1,62	5,31	1,20	4,60
	5. Građevinarstvo	60	3,88	1,53	0,20	3,48	4,28	1,00	5,00
	6. Trgovina na veliko i malo	24	4,00	1,35	0,28	3,43	4,57	1,20	5,00
	7. Prijevoz i skladištenje	29	3,10	1,67	0,31	2,46	3,73	1,00	5,00
	8. Djelatnost pružanja smještaja, za pripremu i usluživanje hrane	84	3,87	1,23	0,13	3,60	4,13	1,00	5,00
	9. Poslovanje nekretninama	6	4,00	1,10	0,45	2,85	5,15	3,00	5,00
	10. Umjetnost zabava i rekreacija	12	2,80	1,21	0,35	2,03	3,57	2,00	4,80
	Total	248	3,76	1,44	0,09	3,58	3,94	1,00	5,00

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Najveća razina doprinos strategije HAMAG-BICRO-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je utvrđena među poduzećima prerađivačke industrije (projekt=4,75; SD=0,34), dok se ispitivanje zavisnosti u doprinosu strategije HAMAG-BICRO-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost poduzeća provodi ANOVA testom.

Tablica 63. ANOVA test prikaza doprinosa strategije HAMAG BICRO-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost

ANOVA						
Tvrdnja		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Doprinos strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Between Groups	40,25	8	5,03	2,56	0,011
	Within Groups	469,37	239	1,96		
	Total	509,62	247			

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Nakon provedenog ispitivanja može se utvrditi prisutnost statistički značajne zavisnosti u doprinosu strategije HAMAG-BICRO-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost poduzeća. Zaključak je donešen pri graničnoj razini signifikantnosti od 5%.

Nakon provedenog ispitivanja se donosi zaključak da se hipoteza rada H3 kojim se pretpostavlja da programi financiranja koje realizira Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO) pozitivno doprinosi razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije prihvaća kao istinita.

H4 Programi financiranja iz EU fondova pozitivno doprinose razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Među promatranim ispitanicima utvrđeno je da programi financiranja iz EU fondova te korištenje sredstava iz strukturiranih fondova Europske unije nude dovoljno usluga, programa, proizvoda i aktivnosti za sufinanciranje projekata malih i srednjih tvrtki u Šibensko-kninskoj županiji (prosjeak=3,72; SD=1,16).

Institucije nadležne za raspisivanjem provođenje i kontrolu implementacije natječaja za realizaciju sufinanciranja projekata iz sredstava EU prate uvjete i kretanja na tržištu te na brz i lako dostupan način realiziraju programe, usluge i proizvode (prosjeak=3,73; SD=1,04). Među ispitanicima je utvrđeno da u prijavi na natječaje mali i srednji poduzetnici u Šibensko-kninskoj županiji sve se manje susreću s administrativnim, sadržajnim i operativnim nedoumicama i nepoznanicama (prosjeak=3,62; SD=1,05), te da pristup sredstvima EU je jednostavan te EU fondovi svojim radom i organiziranjem info seminara/edukativnih radionica prisutan je na području Šibensko-kninske županije zbog čega poslovni subjekti mogu nesmetano konzumirati usluge (prosjeak=3,71; SD=1,10). Ispitanici su potvrdili da programi financiranja iz EU fondova nude poduzetnicima početnicima mogućnost realizacije plasmana za početak aktivnosti iako nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže (prosjeak=3,71; SD=1,11). Ukupna razina doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je 3,70 sa prosječnim odstupanjem od prosjeka 1,01 (tablica 43).

Tablica 64. Deskriptivna statistika doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

One-Sample Statistics				
Tvrdnja	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	248	3,70	1,01	,06

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Razina slaganja s ponuđenim tvrdnjama se kretala u rasponu od 1 do 5, te se može utvrditi da razine 4 i 5 upućuju na slaganje s ponuđenim tvrdnjama. Prisutnost doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije se može utvrditi ukoliko je razina doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije statistički značajno veća od granične vrijednosti 3,50.

Tablica 65.: T-test H₄ hipoteze

One-Sample Test						
Tvrdnja	Test Value = 3,50					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	3,07	247	0,002	1,98	0,07	0,32

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Pri graničnoj razini signifikantnosti od 5% se može utvrditi prisutnost visoke razine doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.

Tablica 66. Prikaz doprinosa strategije EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Group Statistics					
Duljina poslovanja	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	
Doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Do 2 godine	34	3,91	1,08	0,19
	Preko 2 godine	214	3,66	1,00	0,07

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Percepcija doprinosa EU fondova na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije među ispitanicima iz poduzeća koja posluju do 2 godine je za 0,25 bodova veća u odnosu na ispitanike koji su u poduzećima koja posluju preko 2 godine, dok se ispitivanje zavisnosti provodi T-testom.

Tablica 67. T-test doprinosa strategije EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije

Independent Samples Test									
Tvrdnja	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	1,43	0,232	1,29	246,00	0,197	0,24	0,19	-0,13	0,61

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Pri graničnoj razini signifikantnosti od 5% se ne može se utvrditi prisutnost statistički značajne razlike u razini doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije među poduzećima koja posluju do 2 godine i poduzeća koja posluju preko 2 godine.

Tablica 68. Prikaz doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na duljinu poslovanja

Descriptives									
Tvrdnja		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Mikro	64	3,29	1,04	0,13	3,03	3,55	1,00	5,00
	Mali	102	3,86	1,00	0,10	3,67	4,06	1,00	5,00
	SVP	79	3,79	0,94	0,11	3,58	4,00	2,00	5,00
	Total	245	3,69	1,02	0,06	3,56	3,82	1,00	5,00

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Prosječna razina doprinosa EU fondova a u razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je najveća među malim poduzećima, dok je niža kod srednje velikih poduzeća, te najniža kod mikro poduzeća. Ispitivanje zavisnosti doprinosa strategije HAMAH-BICRO-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije provodi se Anova testom.

Tablica 69. ANOVA test prikaza doprinosa strategije EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost

ANOVA						
Tvrdnja		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Between Groups	13,95	2	6,97	7,08	0,001
	Within Groups	238,56	242	0,99		
	Total	252,51	244			

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Nakon provedenog ispitivanja može se utvrditi prisutnost statistički značajne zavisnosti doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije o veličini poduzeća. Zaključak je donesen pri graničnoj razini signifikantnosti od 5%.

Mikro poduzeća imaju statistički značajno nižu razinu doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije u odnosu na mala poduzeća ($P < 0,001$), te u odnosu na srednje velika poduzeća ($P = 0,003$), dok nije prisutna statistički značajna razlika između malih i srednje velikih poduzeća ($P = 0,616$).

Tablica 70. Deskriptivna metoda utvrđivanja doprinosa strategije EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost

Descriptives									
Tvrđnja	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum	
					Lower Bound	Upper Bound			
Doprinos EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	1. šumarstvo i ribarstvo	15	3,64	1,15	0,30	3,00	4,28	2,00	4,60
	2. Prerađivačka industrija	12	4,35	0,31	0,09	4,15	4,55	4,00	4,80
	3. Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom	6	3,53	0,72	0,30	2,77	4,29	2,60	4,00
	4. Građevinarstvo	60	3,91	1,02	0,13	3,65	4,17	2,00	5,00
	5. Trgovina na veliko i malo	24	3,90	0,95	0,19	3,50	4,30	2,60	5,00
	6. Prijevoz i skladištenje	29	2,95	1,29	0,24	2,46	3,44	1,00	4,60
	7. Djelatnost pružanja smještaja, za pripremu i usluživanje hrane	84	3,72	0,91	0,10	3,52	3,91	1,00	5,00
	8. Poslovanje nekretninama	6	3,90	0,55	0,22	3,33	4,47	3,40	4,40
	9. Umjetnost zabava i rekreacija	12	3,30	0,64	0,18	2,90	3,70	2,60	4,00
	Total	248	3,70	1,01	0,06	3,57	3,82	1,00	5,00

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Najveća razina doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije je utvrđena među poduzećima prerađivačke industrije (projekt=4,35; SD=0,31), dok se ispitivanje zavisnosti u doprinosu strategije EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost poduzeća provodi ANOVA testom.

Tablica 71. ANOVA test prikaza doprinosa strategije EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost

ANOVA						
Tvrdnja		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije	Between Groups	27,32	8	3,41	3,61	0,001
	Within Groups	225,96	239	0,95		
	Total	253,28	247			

Izvor: Istraživanje autorice 09/2021.

Nakon provedenog ispitivanja može se utvrditi prisutnost statistički značajne zavisnosti u doprinosu strategije EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost poduzeća. Zaključak je donesen pri graničnoj razini signifikantnosti od 5%.

Nakon provedenog ispitivanja se donosi zaključak da se hipoteza rada H4 kojim se pretpostavlja da Programi financiranja iz EU fondova doprinose razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije prihvaća kao istinita.

6. ZAKLJUČAK

Mala i srednja poduzeća od iznimne su važnosti za "zdravlje" svakog gospodarstva, kako po ukupnim prometima, prihodima tako i po broju zaposlenih. Zahvaljujući svojim karakteristikama poput fleksibilnosti, lakše primjene novih trendova u menadžmentu, bolje komunikacije unutar tvrtke i sl., sektor malih i srednjih poduzeća predstavlja imperativ za sve zemlje koje žele svoju ekonomiju prilagoditi novim tržišnim uvjetima.

Kada govorimo o poduzećima u Hrvatskoj činjenica je da se tržišna igra ne odvija u izoliranom sustavu u okviru nacionalnih granica. Teren za nadmetanje, za opstanak, dokazivanje i stvaranje prednosti je u mnogim slučajevima globalan. Konkurencija je intenzivna, a mogućnosti za stvaranje konkurentske prednosti, posebno održive, i značajnih profita, na konvencionalan način, sve su manje. Javlja se potreba za iznalaženjem drugačijih koncepata i izvora održive konkurentske prednosti, npr. promjenom pogleda na poslovanje i njegovim redizajnom.

Stoga je sasvim razumljiva generalna briga koja otvara pitanje i potrebu za istraživanjem kako usmjeriti i kojim aktivnostima poticati razvoj ovoga gospodarskog segmenta.

Ono je ključni element za povećanje konkurentnosti društva kroz generiranje rasta i otvaranje novih radnih mjesta pokretač inovacija, nositelj izvoza i dodane vrijednosti.

Osnovni je cilj stvaranje takvog institucionalnog okruženja koje bi poticajno djelovalo na poduzetničke aktivnosti, odnosno na stvaranje takvog okruženja u kojemu bi se poduzetnici osjećali motiviranima za pokretanje novih poslovnih pothvata.

Stoga, poduzetništvo treba biti inkorporirano u gospodarski i cjelokupni društveni sustav da bi se osigurala njegova učinkovita funkcionalnost i razvoj, kao pretpostavke razvoja gospodarstva.

Slijedom navedenog u empirijskom dijelu rada provedeno je istraživanje kojim je obuhvaćeno 248 poslovnih subjekata po djelatnosti prevladavajućeg poslovanja iz domene pružanja smještaja za pripremu i usluživanje hrane (n=84; 33,87%) te djelatnosti građevinarstva (n=60; 24,19%). Najveći broj poduzetnika po veličini poslovanja pripada skupini malih poduzetnika, odnosno 102 poduzetnika (41,63%), dok 79 poduzetnika (32,24%) pripada skupini srednje velikih poduzetnika te 64 poduzetnika (26,12%) skupini mikro poduzetnika.

Naime, izvori financiranja su posebno važna tema za mala i srednja poduzeća jer poduzeća koja ne prate trendove u financiranju ili se zadužuju „skuplje“ od drugih poduzeća zaostaju na tržištu i teško će pratiti suvremene zahtjeve dinamičnosti i fleksibilnosti poslovanja.

Odnosno poduzeća koja brže, lakše i jeftinije dolaze do izvora financiranja ostvaruju i određenu prednost u odnosu na konkurenciju.

Drugo, pristup izvorima financiranja posebno je značajan u kriznim vremenima kada se poduzeća susreću s problemom nelikvidnosti i otežano financiraju tekuće poslovanje.

I treće, pristupi izvorima financiranja značajni su kod razvoja poduzeća jer bez ulaganja u inovacije i razvoj će poduzeća zaostati za konkurencijom. Ako se problematika pristupa izvorima financiranja malih i srednjih poduzeća promatra na razini cjelokupnog gospodarstva, može se zaključiti da gospodarstva koja imaju adekvatniji pristup izvorima financiranja ostvaruju i bolje rezultate.

Upravo iz navedenog proizlazi i glavni cilj istraživanja, jer segment MSP je izrazito rizičan, što se potvrđuje kroz približno dva puta veće omjere loših kredita mikro i malih poduzećima od kredita u srednjem i velikom segmentu. Naime dostupnost financiranja malih i srednjih poduzeća od strane banaka pogoršala zbog narušavanja kvalitete kreditnog portfelja te su se poduzetnici okrenuli alternativnim izvorima financiranja. Stoga banke u takvim uvjetima smanjuju svoju kreditnu aktivnost, oslanjaju se na vlastite izvore financiranja, čine strožim kreditne standarde te podižu cjenovne uvjete kreditiranja. U takvim uvjetima mali i srednji poduzetnici nastoje se osloniti na druge dostupne izvore financiranja.

Dodatno veća se poduzeća suočavaju sa manjim problemima jer imaju snažnije veze s bankama, veće su poslovne jedinice koje zapošljavaju velik broj ljudi pa mogu sebi priuštiti manja kašnjenja s uplatama svih obveza u državni proračun i sl. Manja poduzeća su lišena takvih mogućnosti, posebno ako su nova na tržištu (Start up-ovi).

Isto tako, banke su zainteresirane za više iznose kredite jer je kod takvih kredita manji udio fiksnih troškova.

Poduzeća koja se nisu dovoljno snažno tržišno pozicionirali i nemaju dovoljno kvalitetno izgrađenu reputaciju, povijest ili urednu bilancu mogu vrlo brzo odbijena pri odobravanju kredita. Također, tvrtke koje su većinom u stranom vlasništvu imaju bolju reputaciju nego domaće, osobito ako je ulagač neka velika multinacionalna kompanija s dobrim kreditnim rejtingom.

Zbog toga garantni i kreditni programi zauzimaju sve veći značaj na tržištu, osobito otkad se u tu svrhu koriste sredstva EU.

Provedeno istraživanje ukazuje na visoku razinu doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije a najveća razina slaganja je utvrđena na tvrdnju kojom se pretpostavlja da poslovne banke prepoznaju potencijal malih i srednjih poduzetnika te nude širok spektar usluga i brojnih programa kreditiranja raznih namjena, te je utvrđena prosječna razina slaganja 3,96 sa prosječnim odstupanjem od prosjeka 1,45, dok je najniža razina slaganja utvrđena na tvrdnju kojom se pretpostavlja da poduzetnicima početnicima se nude mogućnosti realizacije plasmana za početak poslovne aktivnosti iako isti nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže, kao ni iskustvo u djelatnosti na koju je utvrđena prosječna razina slaganja 3,60 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 1,36.

Poduzetnici su za svaki od stavova o programima financiranja HBOR označavali visok stupanj slaganja, kojim su potvrdili također visoku razinu slaganja s pristupačnošću sredstvima HBOR-a. Naime, HBOR već sada sudjeluje u transakcijama s oko 6 milijardi kuna na godišnjoj razini uz pretežiti udjel financiranja MSP.

O programima financiranja HAMAG BICRO poduzetnici su za svaki od stavova označavali stupanj slaganja no utjecaj HAMAG-BICRO je vrijednosno manji, ali je fokusiran na specifične programe uz novi program razvoja portfeljnih jamstava.

Najveća razina slaganja je utvrđena kod tvrdnje kojom se pretpostavlja da je korištenje poticanih izvora financiranja, uz nacionalnu ili EU potporu, značajno je utjecalo na unapređenje poslovanja na koje je utvrđena prosječna razina slaganja 2,84 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 0,45, dok je najmanja razina slaganja utvrđena na tvrdnju da je stupanj razvijenosti financijskih proizvoda u Županiji omogućuje financiranje MSP primjerenim uvjetima na koju je utvrđena prosječna razina slaganja 2,62 sa prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine 0,56.

Stogas i dalje bankovni krediti najvažniji eksterni izvor financiranja malih i srednjih poduzeća odnosno, najvažniji oblik financijske podrške razvoju i poslovanju malih i srednjih poduzeća su poslovne banke. Većina banaka u Republici Hrvatskoj ima posebne organizacijske odjele za mala i srednja poduzeća, dok se u ponudi bankovnih kredita poduzetnicima nalaze kratkoročni krediti, dugoročni krediti te posebni kreditni programi u poslovnoj suradnji s ministarstvima, razvojnom bankom, državnim agencijama koje podupiru razvoj malog i srednjeg poduzetništva, jedinicama lokalne samouprave te međunarodnim financijskim institucijama.

Potrebno je omogućiti daljnji razvoj malog gospodarstva uz pomoć države i institucija koje pomažu razvoj malih i srednjih poduzeća otkloniti glavne prepreke razvoju, kao što su ograničeni izvori financiranja, pravna i zakonska ograničenja i sl., kroz osiguranje povoljnih tržišnih preduvjeta i razvoj stimulativnih programa kreditiranja.

Hrvatska banka za obnovu i razvitak te Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije trebaju iskoristiti što više sredstava iz europskih fondova te kreirati takve financijske proizvode koji će zadovoljiti potrebe sektora malih i srednjih poduzeća.

Od dosadašnjih programa nerazmjernu je korist imao sektor nekretnina, graditeljstvo i prerađivače djelatnosti jer su programi bili fokusirani na izgradnju i opremanje fizičke poduzetničke infrastrukture.

Ulaganja u informatičku infrastrukturu, projekte digitalne nove ekonomije, u znanja, inovacije i stvaranje uvjeta za prelijevanje znanja bili su u drugom planu. Stoga ne čudi da ishodi ukazuju na neuspjeh u smislu transformacije poduzetništva u smjeru veće inovativnosti, primjene novih tehnologija i razvoja nematerijalnih imovina.

Šibensko-kninska županija stagnira na niskim položajima na ljestvicama inovativnosti, a broj prijavljenih patenata je i dalje u padu. Indikativno je da su najpoznatiji hrvatski startup-ovi i scaleup-ovi razvijeni izvan državne sheme poticaja.

Pitanje o adekvatnosti odnosa uloženo-dobiveno, kada je riječ o utrošku javnih sredstava za programe poticanja poduzetništva, posebno dobiva na važnosti u svjetlu slabog razvoja tržišta vlasničkog kapitala i potpune razdvojenosti shema državnih intervencija i ciklusa razvoja poduzeća. Dok utjecaj garantnih shema jača, vrlo malo ili ništa nije napravljeno na planu razvoja infrastrukture tržišta kapitala i financijskih posrednika koji su na tržištu opterećenom malim volumenom i informacijskim asimetrijama ograničeni u svom prirodnom razvoju. U Hrvatskoj financiranje rizičnim kapitalom gotovo i da ne postoji. Stoga je nužno potrebno razviti i druge netradicionalne izvore financiranja poput poslovnih anđela i skupnog financiranja, ali i uspostaviti bolju suradnju s međunarodnim financijskim institucijama kako bi se osigurali povoljni izvori i uvjeti financiranja. Mreže poslovnih anđela i ulaganja u ranoj razvojnoj fazi poduzeća prepušteni su spontanom razvitku. Venture capital do sada nije zaslužio posebnu pažnju kreatora politike, a private equity segment (fondovi za gospodarsku suradnju) nakon nekoliko godina poslovanja nije afirmiran kao dobro rješenje.

Pri tome treba slijediti principe razvoja tržišta kroz izgradnju informacijske tržišne infrastrukture, poticanje posrednika, privatnih ulagača i pratećih rješenja koja će otklanjati informacijske asimetrije i tržišne neuspjehe koji se podjednako javljaju pri vlasničkom i dužničkom financiranju MSP.

Ostali programi poticaja koji uključuju razne sektorske i specifične programe te operativne intervencije putem poduzetničkih zona, inkubatora i sličnih inicijativa, doimaju se raspršeni. Teško je uvidjeti njihovu horizontalnu integriranost u cilju stvaranja sinergijskih učinaka. Ne vidi se niti vertikalna integriranost s drugim vladinim politikama (npr. regionalnom i industrijskom).

Stoga je potrebno dodatno promišljanje od strane kreatora gospodarske politike u Hrvatskoj s ciljem jasnog postavljanja upravo malog gospodarstva u centar poslovne i financijske pozornosti.

Navedenim slijedom i u Šibensko-kninskoj županiji je nužno potrebno sustavno poticati razvoj malog i srednjeg poduzetništva kao okosnicu gospodarskog razvoja i razvitka jer i u malom gospodarstvu prepoznati pokretača i sukreatora rasta i razvoja koji će generirati dobrobit cijeloga društva, a ne samo poduzetnika kao pojedinca.

6.1. Doprinos istraživanja

Temeljem provedenog teorijskog i empirijskog istraživanja, odnosno testiranja postavljenih hipoteza, potvrđena su stajališta samih poduzetnika o utjecaju poduzetništva na razvoj Šibensko-kninske županije, te njihova uloga kao pokretača nove zaposlenosti, kompetitivnosti i implementacije tehnoloških rješenja, novih radnih mjesta i rasta prihoda.

Također prikazan sustav podrške i pomoći državnih institucija kao i trenutne mogućnosti odnosno postotak korištenja strukturnih fondova EU.

Glavni doprinos istraživanja je utvrđivanje prisutnosti visoke važnosti dostupnosti financijskih sredstava poslovnih banaka, poticanih sredstava HBOR-a, HAMAG-BICRO-a, te EU fondova, kao i utvrđivanje prisutnosti razlike u dostupnosti sredstava s obzirom na starost, veličinu i djelatnost poduzeća. Zanimljiva je činjenica da mikro poduzeća imaju otežan pristup sredstvima poslovnih banaka i subvencioniranim sredstvima, što ih stavlja u nepovoljan položaj ometajući nesmetan rast i razvoj.

Kao glavno ograničenje ovog istraživanja je generalizacija kod prikupljanja podataka gdje su poteškoće u izvorima financiranja strukturirane kao set tvrdnji koje obuhvaćaju tek dio problematike dostupnosti izvora financiranja, zbog čega problem nije u potpunosti istražen, te je preporuka sljedećem autoru koji će se baviti ovom temom da proširi upitnik dodatnim tvrdnjama kojim će se prikupiti analitički podaci o postupcima kod pribavljanja financijskih sredstava koji je potreban za nesmetan rast i razvoj poduzeća.

LITERATURA:

1. Buble M., Kružić D., Poduzetništvo: realnost sadašnjosti i izazov budućnosti, Zagreb, RRiF plus
2. Horvat Đ., Kovačić M., Menadžment u malom poduzetništvu, Cera Prom d.o.o., M.E.P. Consult, Zagreb, 2004.
3. Vidučić, Lj., Mala i srednja poduzeća: financijski, računovodstveni i pravni aspekti osnivanja i poslovanja, Ekonomski fakultet u Splitu, Split, 2005.
4. Krišto, J. (2011.) Poticanje razvoja i financiranja malih i srednjih poduzeća. U Leko, V. I Stoajnović, A. (ur.), Modeli financiranja namjena koje sadrže javni interes Zagreb: Grafit-Gabrijel
5. Leko, V. (2012.) Relativno značenje financijskih institucija. U. Jakovčević, D. I krišto, J. (ur.), Udovičić 2011
6. Marović, M. I Kaselj, R. (2008.) Private equity (venture capital) u Hrvatskoj. U Cvijanović, V., Marović, M., Sruck, B. (ur.) Financiranje malih i srednjih poduzeća, Zagreb: Binoza press d.o.o.
7. Ploh, M. (2017.) Ograničenja i mogućnost financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj. FIP – Financije i pravo, 5 (1), preuzeto s [https:// hrčak.srce.hr/185842](https://hrcak.srce.hr/185842)
8. Rončević, A. (2008.) Poslovni anđeli kao izvor financiranja početnih faza poduzetničkog pothvata. U Cvijanović, V., Marović, M., Sruck, B. (ur.), Financiranje malih i srednjih poduzeća, zagreb: Binoza pres do.o.
9. Ruhe, S. (2008.) Usporedba leasinga i kredita-što MSP odabiru za stabilan rast? Iskustvo EBRD-a u hrvatskoj. U Cvijanović, V., Marović, M., B. (ur.), Financiranje malih i srednjih poduzeća, zagreb press d.o.o.
10. Stojanović, A., i Krišto, J. (2016.) Učinkovitost financijske strukture i razvoj unije tržišta kapitala, u Stojanović, A. I Šimović, H. (ur.), Aktualni problemi i izazovi razvoja financijskog sustava, Zagreb: Ekonomski fakultet
11. Marković, I., Financiranje, Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava, Računovodstvo revizija i financije, Zagreb, 2000.
12. Kutnjak, G.: Europska unija u funkciji poticanja i razvoja malog i srednjeg poduzetništva, Poslovna izvrsnost, Zagreb, god.IV (2010), br.3., p.82
13. Knežević, D., Has, M., Financiranje malih i srednji poduzeća u republici Hrvastkoj i usporedba s Europskom Unijom
14. Bujan, I. Vugrines, M. (2014.) Specifičnosti financiranja SME sektora u Hrvatskoj u odnosu na zemlje Europske Unije. Zbornik Veleučilišta u Rijeci , Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/128883> (05.05.2018.)
15. Cirkveni, T. (2008.) Faktoring-prodaja tražbina radi financiranja poslovanja, Računovodstvo , revizija i financije, 8, 45-51.
16. Narodne novine, Zakon o računovodstvu, Zakonom o poticanju razvoja malog gospodarstva NN 78/15,134/15,120/16, 116/18
17. Narodne novine, Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva, NN 29/02, 63/07, 53/12, 56/13, 121/16

18. Prohaska, Z., Olgić, B. (2005): Programi financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, dostupno na <http://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=197275> & [HYPERLINK "http://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=197275"](http://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=197275) rad=[HYPERLINK "http://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=197275"](http://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=197275)197275 (12.07.2019.), str. 610.
19. Alpeza, M., Has, Novosel, M. I Singer, S. (2020.) Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj-2016. Zagreb: CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Preuzeto s <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvješće-2020-HR-web.pdf>
20. European Commission (2017.) Annual Report of European SMEs 2016/2017. Preuzeto s https://ec.europa.eu/growth/sme/business-firnedly-environme/perfomance-review-2016_hr (06.05.2018.)
21. European Commission (2017.) Survey on the access to finance of enterprises (SAFE) Analytical Report 2017. Preuzeto s https://ec.europa.eu/growth/sme/business-firnedly-environme/perfomance-review-2016_hr (06.05.2018.)
22. European Commission (2017.) SBA Fact Sheet Croatia 2017. Annual Report of European SMEs 2016/2017. Preuzeto s https://ec.europa.eu/growth/sme/business-firnedly-environme/perfomance-review-2016_hr
23. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> (20.1.2013)
24. <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/c/croatia/HRV.pdf>, preuzeto 7.11.2020
25. <https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/> [HYPERLINK "https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/"](https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/) [HYPERLINK "https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/"](https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/) [HYPERLINK "https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/"](https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/) [-mjesta-je-povratak-na-staro/](https://arhivanalitika.hr/blog/doing-business-2020-napredak-do-51-mjesta-je-povratak-na-staro/), preuzeto 7.11.2020.
26. <https://strukturnifondovi.hr/novi-financijski-instrument-za-poduzetnike-vrijedan-vise-od-42-milijuna-eura/> preuzeto, 8.11.2020.
27. Hrvatska udruga banaka (2018): Financiranje mikro, malih i srednjih poduzeća – otvorena pitanja, dostupno na https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha64_final.pdf [HYPERLINK "https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha64_final.pdf"](https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha64_final.pdf) [HYPERLINK "https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha64_final.pdf"](https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha64_final.pdf) [final.pdf](https://www.hub.hr/sites/default/files/inline-files/ha64_final.pdf) (12.07.2019.), str. 5.
28. „Godišnje financijsko izvješće za 2019. godinu“, Hrvatska banka za obnovu i razvitak, 2020 Nacionalni jamstveni programi EU početnik, Rastimo zajedno i Poljoprivrednici 2017 prestali su s važenjem 31.12.2018, međutim zahtjevi koji su zaprimljeni u prosincu 2018. su obrađeni početkom 2019. godine.
29. <https://hamagbicro.hr/financijski-instrumenti/kako-do-jamstva/msp/portfeljna/>, preuzeto 9.11.2020
- HAMAG-BICRO i Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, potpisali su 30. lipnja 2016. godine Sporazum o financiranju za provedbu financijskih instrumenata u okviru Operativnog programa
30. HAMAG-BICRO, Godišnje izvješće 2019., str. 20 „Konkurentnost i kohezija“ 2014. – 2020. <https://hamagbicro.hr/bspovratne-potpore/programi-podrske-inovacijskom-procesu/poc/>, preuzeto 19.11.2020.

31. <https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2017/12/SME-Instrument.pdf> HYPERLINK "https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2017/12/SME-Instrument.pdf"/ HYPERLINK "https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2017/12/SME-Instrument.pdf"12 HYPERLINK "https://hamagbicro.hr/wp-content/uploads/2017/12/SME-Instrument.pdf"/SME-Instrument.pdf, preuzeto 19.11.2020
32. Izvor: SBA Fact Sheet 2019 – Croatia, Europska komisija
33. GLOBAL ENTREPRENEURSHIP MONITOR CROATIA
34. COMMISSION RECOMMENDATION of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises (notified under document number C(2003) 1422) (Text with EEA relevance) (2003/361/EC), Official Journal of the European Union

POPIS SLIKA

Slika 1 Prikaz postotka ugovorenih sredstva iz EU fondova u odnosu na planirane.....	2
Slika 2. Administrativno-teritorijalna podijela Šibensko-kninske županije.....	17
Slika 3. Struktura gospodarstva Šibensko-kninske županije u 2018. godini prema ostvarenim prihodima.....	22
Slika 4. Prikaz sheme poticaja MSP.....	30
Slika 5. Alternativni načini financiranja.....	45
Slika 6. Razlika private equity i venture kapitala.....	46
Slika 7. Pregled načina selekcije poduzeća putem portala Poslovna. hr.....	47
Slika 8. Utjecaj programa na rast i razvoj malih i srednjih poduzeća.....	62

POPIS TABLICA

Tablica 1. Kategorija male privrede u EU.....	6
Tablica 2. Postotna struktura SME u EU.....	7
Tablica 3. Prikaz kriterija razvrstavanja Zakona o računovodstvu i Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva.....	9
Tablica 4. Financijska efikasnost poduzeća u 2018. i 2019. godini.....	10
Tablica 5: Korisnici potpora za samozapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje od 2015. do 2019. godine.....	11
Tablica 6. Prikaz površine, broja stanovnika, naseljenost po županijama u RH.....	18
Tablica 7. Pokazatelj sastava stanovništva prema spolu i dobnoj strukturi po JLS Šibensko-kninske županije 2011. godine.....	19
Tablica 8. Analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji za gospodarstvo.....	20
Tablica 9. Financijski pokazatelji poduzetnika u jedinicama lokalne samouprave Šibensko-kninske županije u 2018.....	23
Tablica 10: Ocjena „pristup novcima“, kao jedne komponente poduzetničke okoline u 2018. i 2019. – GEM istraživanje.....	27
Tablica 11: Pokazatelji o kvaliteti regulatorne okoline relevantne za tržište kredita za 2019. godinu - iz istraživanja Doing Business 2020.....	27
Tablica 12: Dodijeljene bespovratne potpore Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta.....	32
Tablica 13: Realizacija plasmana kredita HBOR-a prema sektoru malih i srednjih poduzeća od 2017. do 2019. godine.....	33
Tablica 14: Izdana jamstva HAMAG-BICRO-a po programima od 2017. do 2019.....	36
Tablica 15: Osnovne značajke ESIF zajmova.....	37
Tablica 16: Broj i iznos odobrenih ESIF zajmova od 2017. do 2019.....	38
Tablica 17: Broj i iznos odobrenih zajmova za ruralni razvoj u 2018. i 2019. godini (u 000 kn).....	39
Tablica 18. Raspodjela ESI fondova, 2014. - 2020.....	42
Tablica 19. Operativni programi u Hrvatskoj 2014. – 2020.....	42

Tablica 20. Prioritetna os „Poslovna konkurentnost“	43
Tablica 21. Raspodjela sredstava prema OPULJP-u 2014. – 2020.....	43
Tablica 22. Fondovi za gospodarsku suradnju u Republici Hrvatskoj.....	47
Tablica 23: Prikaz slaganja poduzetnika sa tvrdnjama o uvjetima i načinu obrade zahtjeva za financiranje kod poslovnih banaka/HBOR-a/Hamag Bicr-a/EU fondova.....	56
Tablica 24: Prikaz slaganja poduzetnika sa tvrdnjama o mogućnostima financiranja uz korištenje subvencije Županije/sredstava HBOR-a/Hamag Bicr-a/EU fondova.....	57
Tablica 25. Doprinos strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.....	58
Tablica 26. Doprinos strategije HBOR-a u razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.....	59
Tablica 27. Doprinos strategije HAMAG BICRO u razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.....	60
Tablica 28. Doprinos strategije EU fondova u razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.....	61
Tablica 29. Utjecaj poticanih programa financiranja na rast i razvoj malih i srednjih poduzeća.....	62
Tablica 30. Važnost promatranih elemenata kod odabira financijske institucije.....	63
Tablica 31. Utjecaj razvijenosti financijskih proizvoda i korištenja poticanih izvora financiranja.....	64
Tablica 32. Deskriptivna statistika utjecaja strategije poticanih financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.....	64
Tablica 33. T-test doprinosa strategije poticajnih financiranja.....	65
Tablica 34. Prikaz visoke razine doprinosa strategije poticajnih financiranja.....	66
Tablica 35. T test zavisnosti percepcije utjecaja strategije financiranja ovisno o duljini poslovanja poduzeća.....	67
Tablica 36. Prikaz prisutnosti statističke ovisnosti u razini utjecaj strategije financiranja s obzirom na duljinu poslovanja.....	66
Tablica 37. ANOVA TEST za ispitivanje zavisnosti u razini utjecaja ovisno o veličini poduzeća	
Tablica 38. Deskriptivna metoda utvrđivanja statističke ovisnosti doprinosa strategije poticajnih financiranja.....	67
Tablica 39. ANOVA TEST za ispitivanje zavisnosti u razini utjecaja strategije financiranja financiranja na razvoj malog i srednjeg poduzetništva s obzirom na djelatnost.....	67
Tablica 40. Deskriptivna statistika doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.....	68
Tablica 41. T-test H1 hipoteze.....	68
Tablica 42. Prikaz prisutnosti visoke razine doprinosa strategije poslovnih banaka razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.....	69
Tablica 43. T-test Prikaz prisutnosti visoke razine doprinosa strategije poslovnih banaka.....	69

Tablica 44. T-test Prikaz prisutnosti visoke razine doprinosa strategije poslovnih banaka u razini duljine poslovanja poduzeća.....	69
Tablica 45. ANOVA test prisutnosti visoke razine doprinosa strategije poslovnih banaka u razini duljine poslovanja poduzeća.....	70
Tablica 46. Prikaz doprinosa utjecaja strategije poslovnih banaka s obzirom na djelatnost.....	70
Tablica 47. ANOVA test doprinosa utjecaja strategije poslovnih banaka s obzirom na djelatnost	
Tablica 48. Deskriptivna statistika doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	72
Tablica 49. T-test H2 hipoteze.....	72
Tablica 50. Deskriptivna statistika doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije s obzirom na duljinu poslovanja.....	72
Tablica 51. T test doprinosa strategije HAVOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	73
Tablica 52. Prikaz doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	73
Tablica 53. ANOVA test doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	74
Tablica 54. Prikaz doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije s obzirom na djelatnost.....	74
Tablica 55. ANOVA test prikaza doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	75
Tablica 56. Deskriptivna statistika doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	76
Tablica 57. T-test H3 hipoteze.....	76
Tablica 58. Prikaz doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	76
Tablica 59. T test doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	77
Tablica 60. Prikaz doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	77
Tablica 61. ANOVA test prikaza doprinosa strategije HAMAG BICRO-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	78
Tablica 62. ANOVA test prikaza doprinosa strategije HBOR-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	79
Tablica 63. ANOVA test prikaza doprinosa strategije HAMAG BICRO-a razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije s obzirom na djelatnost.....	80
Tablica 64. Deskriptivna statistika doprinosa EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	80
Tablica 65.: T-test H4 hipoteze.....	80
Tablica 66. Prikaz doprinosa strategije EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko- kninske županije.....	80

Tablica 67. T-test doprinosa strategije EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.....	81
Tablica 68. Prikaz doprinosa strategije HAMAG BICRO razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na duljinu poslovanja.....	81
Tablica 69. ANOVA test prikaza doprinosa strategije EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost.....	81
Tablica 70. Deskriptivna metoda utvrđivanja doprinosa strategije EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost.....	82
Tablica 71. ANOVA test prikaza doprinosa strategije EU fondova razvoju malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije s obzirom na djelatnost.....	83

POPIS GRAFOVA

Graf 1: Oblik poduzeća.....	85
Graf 2: Duljina samostalnog poslovanja.....	86
Graf 3: Pripadnost poduzeća po veličini poslovanja.....	87
Graf 4: Djelatnost poslovanja.....	88
Graf 5: Status poduzeća u odnosu na vlasništvo.....	89

SAŽETAK

U radu se istražuju pristupi izvorima financiranja kao posebno važna zona interesa za mala i srednja poduzeća. Naime, pod utjecajem promjena u globalnoj ekonomiji pozicija se poduzetništva drastično mijenja - ono se sve više doživljava generatorom ekonomskog rasta. Iz tog je razloga rad usmjeren i na konceptualizaciju modela financiranja poduzetništva i ekonomskog rasta. Uviđajući značenje poduzetništva za ekonomski rast svojih ekonomija, najveći broj država prihvatio je poduzetništvo kao vitalnu komponentu svojega razvoja. Stoga poduzeća koja ne prate trendove u financiranju ili se zadužuju „skuplje“ od drugih poduzeća zaostaju na tržištu i teško će pratiti suvremene zahtjeve dinamičnosti i fleksibilnosti poslovanja. Zbog toga je važno istražiti izvore financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, kako bi se dobio jasan uvid o stanju na tržištu. Isto tako, važno je napraviti i usporedbu s Europskom unijom kako bi se utvrdila područja odnosno izvori financiranja koji nisu iskorišteni i razvijeni u Republici Hrvatskoj i čijim bi se korištenjem povećala konkurentnost poduzeća. Slijedom navedenog u Šibensko-kninskoj županiji je nužno potrebno sustavno poticati razvoj malog i srednjeg poduzetništva kao okosnicu gospodarskog razvoja i razvitka. Rezultati ukazuju na to da postoje i sličnosti i razlike u percepciji i korištenju izvora financiranja no jasna je definicija da u Šibensko-kninskoj županiji u malom gospodarstvu definitivno vide pokretača rasta i razvoja koji radi za dobrobit cijeloga društva, a ne samo poduzetnika kao pojedinca. Nužno potrebna su unapređenja koja će dodatnim promatranjem i analiziranjem primjera iz razvijenih zemalja Europske unije prihvaćati sve korisne alate i aktivnosti koje su unaprijedile znanost i razvile tehnologiju unatrag pedesetak godina, ali i na vrijeme otkloniti potencijalne opasnosti koje mogu uzdrmati i puno veća gospodarstva. Uz tu vezu, upućuje se i na značenje institucionalne okoline u poticanju i ohrabrenju poduzetnika. Postajući jedan od ključnih čimbenika napretka, poduzetnici generiraju nove proizvode, implementiraju nove tehnologije, razvijaju i inoviraju nove usluge, pridonose ekonomskom rastu i razvoju, pa time i porastu općega blagostanja društava u kojima djeluju.

Ključne riječi: izvori financiranja, financijske institucije, povećati konkurentnost poduzeća

SUMMARY

This master's thesis explores approaches to sources of financing as a particularly important area of interest for small and medium companies. Namely, under the influence of changes in the global economy, the position of entrepreneurship is changing drastically - it is increasingly perceived as a generator of economic growth. For this reason, the work is focused on the conceptualization of the model of financing entrepreneurship and economic growth. Recognizing the importance of entrepreneurship for the economic growth of their economies, most countries have accepted entrepreneurship as a vital component of their development. Therefore, companies that do not follow trends in financing or lent "more expensive rates and costs" than other companies, lag behind in the market and will find it difficult to keep up with modern requirements of dynamism and business flexibility. Therefore, it is important to explore the sources of financing of small and medium companies in the Republic of Croatia, in order to gain a clear insight into the market situation. It is also important to make a comparison with the European Union in order to identify areas or sources of funding that are not used and developed in the Republic of Croatia and whose use would increase the competitiveness of companies. Following the above, in the Šibenik-Knin County, it is necessary to systematically encourage the development of small and medium companies as the backbone of economic development. The results indicate that there are similarities and differences in the perception of the use of funding sources, but the definition is clear, that Šibenik-Knin County sees a small business definitely a driver of growth and development, that works for the benefit of society and not just the

individual entrepreneur. Improvements are urgently needed that, by further observing and analyzing examples from developed European Union countries, will accept all useful tools and activities that have advanced science and developed technology over the past fifty years, but also eliminate potential dangers that can shake much larger economies. Besides that, reference is made to the importance of the institutional environment in encouraging entrepreneurs. By introducing one of the key factors of progress, entrepreneurs generate new products, implement new technologies, develop and innovate new services, contribute to economic growth and development, and thus increase the general well-being of the societies in which they operate.

Keywords: sources of financing, financial institutions, increase the competitiveness of enterprises

PRILOZI

Prilog 1. - Prikaz vrsta kratkoročnih i dugoročnih kredita poslovnih banaka

KRATKOROČNI KREDITI					
UVJETI KREDITA	Kredit za razvoj turističke djelatnosti	Kredit za poslovno financiranje	Mikrokredit	Kredit za razvoj poljoprivredne djelatnosti	Kredit za obrtnike
KORISNICI KREDITA	Klijenti Poduzetničkog bankarstva: a) obrtnici koji su registrirani za obavljanje turističke djelatnosti ili s turizmom vrlo usko povezanih djelatnosti, uključujući i „start-up“ klijente b) obrtnici koji su registrirani za obavljanje turističke djelatnosti, ali se do podnošenja zahtjeva za kredit nisu bavili turističkom djelatnošću već su aktivno obavljali neku od djelatnosti za koju su registrirani c) mala trgovačka društva registrirana za obavljanje turističke djelatnosti, uključujući i „start-up“ klijente	Klijenti Poduzetničkog bankarstva	Klijenti Poduzetničkog bankarstva	Klijenti Poduzetničkog bankarstva	Obrtni monitoring klasifikacija ST, PDL i W1 i internog rejtinga manjeg ili jednako 14 prema jedinstvenoj master skali
NAMJENA KREDITA	a) financiranje pripreme turističke sezone tekuće godine b) financiranje ostalih ulaganja u turizmu	a) financiranje sezonskih poslova (sezonska proizvodnja, sezonske zalihe i sl.) b) financiranje ugovorenih poslova za isporuku roba i/ili usluga c) financiranje ostalih potreba za obrtnim sredstvima na temelju dokumentacije d) financiranje ulaganja u poljoprivredu e) refinanciranje kredita za namjene od a) do d)	Kredit je nenamjenski	a) financiranje sezonskih poslova u poljoprivredi b) financiranje ugovorenih poslova za isporuku poljoprivrednih proizvoda c) financiranje ostalih vrsta kratkoročnih usluga u poljoprivredi d) financiranje ostalih potreba za obrtnim sredstvima u poljoprivredi na temelju dokumentacije e) refinanciranje kredita istih namjena	a) financiranje sezonskih poslova (sezonska proizvodnja, sezonske zalihe i pripreme turističke sezone i sl.) b) financiranje ugovorenih poslova za isporuku roba i/ili usluga c) financiranje ostalih potreba za obrtnim sredstvima na temelju dokumentacije d) refinanciranje kredita odobrenih u drugim bankama za namjene od a) do c)
VALUTA KREDITA	Kune ili valutna klauzula (EUR)	Kune ili valutna klauzula (EUR)	Kune ili valutna klauzula (EUR)	Kune ili valutna klauzula (EUR)	Kune ili valutna klauzula (EUR)
VISINA KREDITA	Od EUR 2.500,00 u kunsjoj protivvrijednosti po srednjem tečaju HNB-a	Ovisno o kreditnoj sposobnosti Korisnika kredita.	- Za kunske kredite: max 150.000,00 kn - Za kredite uz valutnu klauzulu u valuti EUR: max. 20.000,00 EUR (kunska protivvrijednost)	- ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita - iznimno za Korisnike kredita koji potražuju neisplaćene državne poticaje: ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita i izračunu pripadajućih neisplaćenih poticaja, maksimalno do 95% iznosa prijavljenih poticaja	Ovisno o kreditnoj sposobnosti Korisnika kredita.
KAMATNE STOPE	u skladu s RAPD Odlukom	u skladu s RAPD Odlukom	u skladu s RAPD Odlukom	u skladu s RAPD Odlukom	u skladu s RAPD Odlukom
NAKNADA ZA OBRADU KREDITNOG ZAHTJEVA	0,75% od iznosa odobrenog kredita, najmanje 750,00 kn, jednokratno, prije korištenja kredita	1% od iznosa odobrenog kredita, najmanje 750,00 kn, jednokratno, prije korištenja kredita (25% popusta za model Poduzetnik, 50% popusta za model Partner)	2% od iznosa odobrenog kredita, najmanje 750,00 kn, jednokratno, prije korištenja kredita (15% popusta za model Poduzetnik, 30% popusta za model Partner)	0,75% od iznosa odobrenog kredita, najmanje 750,00 kn, jednokratno, prije korištenja kredita	500,00 kn, jednokratno, prije korištenja kredita (50% popusta za model Poduzetnik, bez naknade za model Partner)
ROK KORIŠTENJE KREDITA	Do 6 mjeseci	Do 12 mjeseci	Do 12 mjeseci	Do 6 mjeseci	Do 12 mjeseci
NAČIN KORIŠTENJA KREDITA	Kredit se koristi odjednom ili sukcesivno, na temelju naloga za isplatu potpisanih od ovlaštene osobe Korisnika kredita, popraćenih odgovarajućom dokumentacijom iz koje je moguće utvrditi svrhu isplate, isplatom na račun prodavatelja/ dobavljača/ Korisnika kredita.	Kredit se koristi odjednom, sukcesivno ili na revolving principu, na temelju naloga za isplatu potpisanih od ovlaštene osobe Korisnika kredita, popraćenih odgovarajućom dokumentacijom iz koje je moguće utvrditi svrhu isplate, isplatom na račun prodavatelja/ dobavljača/ Korisnika kredita.	Kredit se mogu koristiti jednokratno, sukcesivno ili na revolving principu isplatom na račun Korisnika kredita i/ili vjerovnika i/ili dobavljača ili putem e-zabe.	Kredit se koristi odjednom ili sukcesivno, na temelju naloga za isplatu potpisanih od ovlaštene osobe Korisnika kredita, popraćenih odgovarajućom dokumentacijom iz koje je moguće utvrditi svrhu isplate, isplatom na račun prodavatelja/ dobavljača/ Korisnika kredita.	Kredit se koristi odjednom, sukcesivno ili na revolving principu, na temelju naloga za isplatu potpisanih od ovlaštene osobe Korisnika kredita, popraćenih odgovarajućom dokumentacijom iz koje je moguće utvrditi svrhu isplate, isplatom na račun prodavatelja/ dobavljača/ Korisnika kredita.
ROK OTPLATE KREDITA	Do 12 mjeseci	Do 12 mjeseci	Do 12 mjeseci	Do 12 mjeseci	Do 12 mjeseci
NAČIN OTPLATE KREDITA	U ratama sukcesivno ili jednokratno	U ratama sukcesivno, jednokratno ili na revolving principu	U ratama sukcesivno, jednokratno ili na revolving principu	U ratama sukcesivno ili jednokratno (samo za Korisnike kredita koji potražuju neisplaćene poticaje), najkasnije u trenutku uplate poticaja	U ratama sukcesivno, jednokratno ili na revolving principu

KRATKOROČNI KREDITI

UVJETI KREDITA	Kredit za razvoj turističke djelatnosti	Kredit za poslovno financiranje	Mikrokredit	Kredit za razvoj poljoprivredne djelatnosti	Kredit za obrtnike
INSTRUMENTI KREDITNE ZAŠTITE	<p>a) Kredite u iznosu do 100.000,00 kn za klijente s PD-em manjim od 4,81% može se odobriti samo uz zadužnicu/bjanko zadužnicu Korisnika kredita i/ili zadužnicu/bjanko zadužnicu vlasnika Korisnika kredita.</p> <p>b) Krediti u iznosu iznad 100.000,00 kn, odnosno krediti u iznosu do 100.000,00 kn za klijente s PD-em 4,81% i iznad 4,81%, odobravaju se uz osnovne instrumente naplate (zadužnicu/bjanko zadužnicu Korisnika kredita i/ili zadužnicu/bjanko zadužnicu vlasnika Korisnika kredita), te uz kombinaciju instrumenata kreditne zaštite u minimalnom omjeru 1:1,2.</p> <p>Obavezno je pribaviti Izjavu o suglasnosti o zapljeni primanja solemniziranu kod javnog bilježnika za sve fizičke osobe u ugovornom odnosu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jamce i sudužnike - vlasnike Korisnika kredita u slučaju da su zaposleni u nekom drugom poslovnom subjektu 	<p>a) Kredite u iznosu do 100.000,00 kn za klijente s PD-em manjim od 4,81% može se odobriti samo uz zadužnicu/bjanko zadužnicu Korisnika kredita i/ili zadužnicu/bjanko zadužnicu vlasnika Korisnika kredita.</p> <p>b) Krediti u iznosu iznad 100.000,00 kn, odnosno krediti u iznosu do 100.000,00 kn za klijente s PD-em 4,81% i iznad 4,81%, odobravaju se uz osnovne instrumente naplate (zadužnicu/bjanko zadužnicu Korisnika kredita i/ili zadužnicu/bjanko zadužnicu vlasnika Korisnika kredita), te uz kombinaciju instrumenata kreditne zaštite u minimalnom omjeru 1:1,2.</p> <p>Obavezno je pribaviti Izjavu o suglasnosti o zapljeni primanja solemniziranu kod javnog bilježnika za sve fizičke osobe u ugovornom odnosu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jamce i sudužnike - vlasnike Korisnika kredita u slučaju da su zaposleni u nekom drugom poslovnom subjektu 	<p>Zadužnica/bjanko zadužnica Korisnika kredita i/ili vlasnika Korisnika kredita i kombinacija instrumenata kreditne zaštite u minimalnom omjeru 1:1,2.</p> <p>Obavezno je pribaviti Izjavu o suglasnosti o zapljeni primanja solemniziranu kod javnog bilježnika za sve fizičke osobe u ugovornom odnosu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jamce i sudužnike - vlasnike Korisnika kredita u slučaju da su zaposleni u nekom drugom poslovnom subjektu 	<p>a) Kredite u iznosu do 100.000,00 kn za klijente s PD-em manjim od 2,95% može se odobriti samo uz zadužnicu/bjanko zadužnicu Korisnika kredita i/ili zadužnicu/bjanko zadužnicu vlasnika Korisnika kredita.</p> <p>b) Krediti u iznosu iznad 100.000,00 kn, odnosno krediti u iznosu do 100.000,00 kn za klijente s PD-em 2,95% i iznad 2,95%, odobravaju se uz osnovne instrumente naplate (zadužnicu/bjanko zadužnicu Korisnika kredita i/ili zadužnicu/bjanko zadužnicu vlasnika Korisnika kredita), te uz kombinaciju instrumenata kreditne zaštite u minimalnom omjeru 1:1,2.</p> <p>Obavezno je pribaviti Izjavu o suglasnosti o zapljeni primanja solemniziranu kod javnog bilježnika za sve fizičke osobe u ugovornom odnosu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jamce i sudužnike - vlasnike Korisnika kredita u slučaju da su zaposleni u nekom drugom poslovnom subjektu 	<p>a) Kredite u iznosu do 100.000,00 kn za klijente s PD-em manjim od 2,95% može se odobriti samo uz zadužnicu/bjanko zadužnicu Korisnika kredita i/ili zadužnicu/bjanko zadužnicu vlasnika Korisnika kredita, te uz ispunjavanje sljedećih kriterija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poduzetnici dvojnog knjigovodstva - omjer potencijalnog FD/EBITDA manji ili jednak 5x - neto rezultat (dobit) pozitivan, a minimalna EBITDA HRK 2.000 - koeficijent zaduženosti manji ili jednak 75% - radni kapital pozitivan ili u slučaju da je negativan u okviru 10% poslovnih prihoda. - starije duga prema PU nije veće od 5% godišnjih primitaka - pozitivan neto rezultat (dohodak); minimalno HRK 500 <p>b) Krediti u iznosu iznad 100.000,00 kn, odnosno kratkoročni krediti u iznosu do 100.000,00 kn za klijente s PD-em 2,95% i iznad 2,95%, odobravaju se uz osnovne instrumente naplate (zadužnicu/bjanko zadužnicu Korisnika kredita i/ili zadužnicu/bjanko zadužnicu vlasnika Korisnika kredita), te uz kombinaciju instrumenata kreditne zaštite i primjenu gore definiranih minimalnih razina kolateraliziranosti klijenta.</p>
ELEMENTI ZA OTVARANJE KREDITA	<p>Šifra namjene: 519 - SB-Kratkoročni krediti za razvoj turističke djelatnosti</p> <p>Vrsta posla: 37</p> <p>Oznaka posla: 1- za kunske kredite uz valutnu klauzulu; 0- za kunske kredite</p> <p>Kategorija: 02 (poslovno financiranje)</p> <p>Izvor: 00 (sredstva Banke); 51 (sredstva Banke-EU)</p>	<p>Šifra namjene: 223 - SB-Kratkoročni za poslovno financiranje</p> <p>Vrsta posla: 37</p> <p>Oznaka posla: 1- za kunske kredite uz valutnu klauzulu; 0- za kunske kredite</p> <p>Kategorija: 02 (poslovno financiranje)</p> <p>Izvor: 00 (sredstva Banke); 51 (sredstva Banke-EU)</p>	<p>Šifra namjene: F59 - SB-Kratkoročni mikrokrediti</p> <p>Vrsta posla: 37</p> <p>Oznaka posla: 1- za kunske kredite uz valutnu klauzulu; 0- za kunske kredite</p> <p>Kategorija: 02 (poslovno financiranje), 19 (e-zaba krediti)</p> <p>Izvor: 00 (sredstva Banke); 51 (sredstva Banke-EU)</p>	<p>Šifra namjene: MN6 - SB-Kratkoročni agro krediti</p> <p>Vrsta posla: 37</p> <p>Oznaka posla: 1- za kunske kredite uz valutnu klauzulu; 0- za kunske kredite</p> <p>Kategorija: 02 (poslovno financiranje)</p> <p>Izvor: 00 (sredstva Banke); 51 (sredstva Banke-EU)</p>	<p>Šifra namjene: NR9</p> <p>Vrsta posla: 37</p> <p>Oznaka posla: 1- za kunske kredite uz valutnu klauzulu; 0- za kunske kredite</p> <p>Kategorija: 02 (poslovno financiranje)</p> <p>Izvor: 00 (sredstva Banke); 51 (sredstva Banke-EU)</p>

DUGOROČNI KREDITI					
UVJETI KREDITA	Kredit za razvoj turističke djelatnosti	Investicijski krediti	Lombardni kredit na temelju oročenog garantnog depozita fizičke osobe	Mikrokredit	Financiranje trajnih obrtnih sredstava
NAČIN KORIŠTENJA KREDITA	Kredit se može koristiti odjednom ili sukcesivno, namjenski, odnosno na temelju naloga za isplatu potpisanih od ovlaštene osobe Korisnika Kredita, uz predložene odgovarajuće dokumentacije za namjensko korištenje (situacije, računi, predračuni, kupoprodajni ugovori i sl.) isplatom sredstava na račun prodavatelja/dobavljača/izvođača radova/drugih vjerovnika u visini minimalno 70% kredita. Maksimalno 30% kredita može se isplatiti na račun Korisnika kredita u Banci na temelju naloga za isplatu potpisanih od ovlaštene osobe Korisnika kredita, uz predložene odgovarajuće dokumentacije za namjensko korištenje (situacije, računi, predračuni, kupoprodajni ugovori i sl.). U slučaju refinanciranja sredstva kredita doznajuču se u korist kreditne parije u cijelosti. Za refundaciju vlastitih ulaganja Korisnika kredita u kreditiranu investiciju, na račun Korisnika kredita, uz zahtjev za isplatu i predložene isplatne dokumentacije, moguće je isplatiti cjelokupni iznos investicije koja je financirana vlastitim sredstvima, unutar razdoblja od 1 (jedne) godine do dana predaje zahtjeva za korištenje kredita.	Kredit se koristi odjednom ili sukcesivno na sljedeći način: - krediti namjene 2.2.a), b), c), d), e), f) i g) se koriste isplatom 100% iznosa kredita na račun prodavatelja/dobavljača/izvođača radova/drugog vjerovnika. Najviše 10% iznosa kredita može se isplatiti na račun Korisnika kredita kod kredita odobrenih za namjene 2.2. a), b) i f) na temelju zahtjeva za isplatu uz obvezno pravljanje dokumentacijom za namjensko korištenje kredita - kredit namjene 2.2. h) se koristi isplatom 100% iznosa kredita na račun vjerovnika - kredit namjene 2.2. i) se koristi isplatom 100% iznosa kredita na račun Korisnika kredita Za refundaciju vlastitih ulaganja Korisnika kredita u kreditiranu investiciju, na račun Korisnika kredita, uz zahtjev za isplatu i predložene isplatne dokumentacije, moguće je isplatiti cjelokupni iznos investicije koja je financirana vlastitim sredstvima, unutar razdoblja od 1 (jedne) godine do dana predaje zahtjeva za korištenje kredita. Krediti svih propisanih namjena se koriste na temelju dokumentacije za namjensko korištenje kredita.	Kredit se može koristiti jednokratno ili sukcesivno isplatom na račun Korisnika kredita, odnosno na račun dobavljača ili drugog vjerovnika, sukladno zahtjevu Korisnika kredita.	Krediti se mogu koristiti jednokratno ili sukcesivno isplatom na račun Korisnika kredita i/ili vjerovnika i/ili dobavljača	Kredit se koristi odjednom ili sukcesivno, isključivo isplatom na račun prodavatelja/dobavljača/drugog vjerovnika, za plaćanje postojećih kratkoročnih obveza Korisnika kredita, uključujući i kratkoročne kreditne obveze kod banaka. Iznimno od navedenog, do 10% iznosa odobrenog kredita moguće je isplatiti na račun Korisnika kredita.
ROK OTPLATE KREDITA	- Za kupnju, izgradnju, uređenje, adaptaciju, rekonstrukciju, dogradnju, opremanje ili sl. turističkih kapaciteta- apartmana, soba, kampova, ugostiteljskih i sportskih objekata, bazena i sl. do 15 godina, u koje je uključeno razdoblje početka od najviše 12 mjeseci - Za kupnju plovila, opreme i sl. u svhu iznajmljivanja: do 10 godina bez početka - Za refinanciranje i refundaciju sukladno rokovima za istovjetne namjene bez početka.	- do 10 godina za namjene 2.2.a), b), f) i g) - do 7 godina za namjene 2.2.c) - do 5 godina za namjene 2.2.d) i e) - za kredite namjene 2.2. h) i i) sukladno rokovima za istovjetne namjene Moguće je korištenja perioda početka do 6 mjeseci, koji nije uključen u rok otplate kredita, ovisno o namjeni (osim za refinanciranje postojećih kredita u fazi otplate i refundaciju). Iznimno od navedenog, razdoblje početka za kredite odobrene za ulaganje u dugogodišnje nasade može biti najviše do 24 mjeseca i nije uključeno u rok otplate kredita.	Od 13 do 84 mjeseci Rok oročenja depozita mora biti 30 dana duži od roka otplate kredita/dospjeća zadnje rate/anuiteta kredita.	Do 7 godina uz period početka do 3 mjeseca, koji nije uključen u rok otplate kredita.	Do 3 godine uz period početka do 6 mjeseca, koji nije uključen u rok otplate kredita.
NAČIN OTPLATE KREDITA	U mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim anuitetima ili ratama	U mjesečnim, tromjesečnim, polugodišnjim, ili godišnjim (samo za namjene 2.2. f) i g)) anuitetima ili ratama	- u mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim anuitetima ili ratama, - odjednom	U mjesečnim anuitetima ili u ratama	U mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim anuitetima ili ratama
INSTRUMENTI KREDITNE ZAŠTITE	Zadužnica/bjanko zadužnica Korisnika kredita i/ili zadužnica/bjanko zadužnica vlasnika Korisnika kredita, te uz kombinaciju instrumenata kreditne zaštite u minimalnom omjeru 1:1,2. Za namjenu kupnje, izgradnje, uređenja, adaptacije, rekonstrukcije, dogradnje, opremanja ili sl. turističkih kapaciteta- apartmana, soba, kampova, ugostiteljskih i sportskih objekata, bazena i sl. u slučaju roka otplate iznad 10 godina, obavezno je zasnivanje zaloga na stambenoj nekretnini. Za namjenu kupnje plovila u svhu iznajmljivanja u slučaju roka otplate iznad 7 godina obavezno je zasnivanje zaloga na stambenoj nekretnini. Obavezno je pribaviti izjavu o suglasnosti o zapljeni primanja solemniziranu kod javnog bilježnika za sve fizičke osobe u ugovornom odnosu: - jamce i sudužnike - vlasnike Korisnika kredita u slučaju da su zaposleni u nekom drugom poslovnom subjektu	Zadužnica/bjanko zadužnica Korisnika kredita i/ili zadužnica/bjanko zadužnica vlasnika Korisnika kredita), te uz kombinaciju instrumenata kreditne zaštite u minimalnom omjeru 1:1,2. Minimalno pokriće instrumentima kreditne zaštite utvrđuje se u skladu s pravilima vedovanja iz Pravilnika o instrumentima kreditne zaštite, što uključuje i primjenu definiranih korektivnih faktora. Za namjenu 2.2. g) - kupnja novog/trajnog broda za poslovne potrebe, u slučaju roka otplate iznad 7 godina, obavezno je zasnivanje zaloga na stambenoj nekretnini. Obavezno je pribaviti izjavu o suglasnosti o zapljeni primanja solemniziranu kod javnog bilježnika za sve fizičke osobe u ugovornom odnosu: - jamce i sudužnike - vlasnike Korisnika kredita u slučaju da su zaposleni u nekom drugom poslovnom subjektu	- oročeni garantni depozit fizičke osobe u omjeru najmanje 1,00-1,05 (iznos plasmana : oročeni garantni depozit)	Zadužnica/bjanko zadužnica Korisnika kredita i/ili vlasnika Korisnika kredita i kombinaciju instrumenata kreditne zaštite u minimalnom omjeru 1:1,3. Obavezno je pribaviti izjavu o suglasnosti o zapljeni primanja solemniziranu kod javnog bilježnika za sve fizičke osobe u ugovornom odnosu: - jamce i sudužnike - vlasnike Korisnika kredita u slučaju da su zaposleni u nekom drugom poslovnom subjektu	Zadužnica/bjanko zadužnica Korisnika kredita i/ili zadužnica/bjanko zadužnica vlasnika Korisnika kredita i kombinaciju instrumenata kreditne zaštite u minimalnom omjeru 1:1,3, uz obavezno zasnivanje zaloga na nekretnini u omjeru najmanje 1:1. Obavezno je pribaviti izjavu o suglasnosti o zapljeni primanja solemniziranu kod javnog bilježnika za sve fizičke osobe u ugovornom odnosu: - jamce i sudužnike - vlasnike Korisnika kredita u slučaju da su zaposleni u nekom drugom poslovnom subjektu

DUGOROČNI KREDITI

UVJETI KREDITA	Kredit za razvoj turističke djelatnosti	Investicijski krediti	Lombardni kredit na temelju oročenog garantnog depozita fizičke osobe	Mikrokredit	Financiranje trajnih obrtnih sredstava
KORISNICI KREDITA	Klijenti Poduzetničkog bankarstva: a) obrtnici koji su registrirani za obavljanje turističke djelatnosti ili s turizmom vrlo usko povezanih djelatnosti, uključujući i „start-up“ klijente b) obrtnici koji su registrirani za obavljanje turističke djelatnosti, ali se do podnošenja zahtjeva za kredit nisu bavili turističkom djelatnošću već su aktivno obavljali neku od djelatnosti za koju su registrirani c) mala trgovačka društva registrirana za obavljanje turističke djelatnosti, uključujući i „start-up“ klijente	Klijenti Poduzetničkog bankarstva	Klijenti Poduzetničkog bankarstva	Klijenti Poduzetničkog bankarstva	Klijenti Poduzetničkog bankarstva
NAMJENA KREDITA	a) kupnja, izgradnja, uređenje, adaptacija, rekonstrukcija, dogradnja, opremanje ili sl. turističkih kapaciteta apartmana, soba, kampova, ugostiteljskih i sportskih objekata, bazena i sl. b) kupnja plovila, opreme i sl. u svrhu iznajmljivanja c) refinanciranje postojećih kredita korištenih za ulaganje u gore navedene namjene d) refundacija ulaganja u dugotrajnu imovinu za gore navedene namjene, izvršenih u prethodnih 12 mjeseci (uz uvjet da se udio vlastitih sredstava u investiciji	a) kupnja poljoprivrednog i građevinskog zemljišta i uređenje infrastrukture u svrhu proširenja djelatnosti ili izgradnje objekata za obavljanje djelatnosti, kupnja i izgradnja poslovnog prostora, izgradnja farmi, podizanje dugogodišnjih nasada b) kupnja, izgradnja, rekonstrukcija, uređenje ili proširenje objekata c) nabava opreme ili pojedinih dijelova opreme (uključujući transportnu, teretnu opremu, rashladna vozila), strojeva i poljoprivredne mehanizacije	Kredit je nenamjenski	Kredit je nenamjenski	Financiranje trajnih obrtnih sredstava (TOS)
VALUTA KREDITA	Kune ili valutna klauzula (EUR)	Kune ili valutna klauzula (EUR)	Valutna klauzula utvrđena ugovorom o kreditu veže se uz valutu uz koju je oročen depozit, uz primjenu srednjeg tečaja HNB, odnosno: - ako se oročava depozit u kunama, kredit se odobrava u kunama - ako se oročava depozit u kunama uz valutnu klauzulu, odobrava se kunski kredit uz valutnu klauzulu vezan uz valutu uz koju je oročen depozit - ako se oročava depozit u devizama, odobrava se kunski kredit uz valutnu klauzulu vezan uz valutu uz koju je oročen depozit	Kune ili valutna klauzula (EUR)	Kune ili valutna klauzula (EUR)
VISINA KREDITA	Od EUR 2.500,00 u kunskoj protivvrijednosti po srednjem tečaju HNB-a	Ovisno o kreditnoj sposobnosti Korisnika kredita	Do 95% iznosa oročenog depozita fizičke osobe	- Za kunske kredite: max 150.000,00 kn - Za kredite uz valutnu klauzulu u valutni EUR: max. 20.000,00 EUR (kunska protivvrijednost)	Ovisno o kreditnoj sposobnosti Korisnika kredita
KAMATNE STOPE	u skladu s RAPD Odlukom	u skladu s RAPD Odlukom	Kamatna stopa na kredit se uvijek ugovara kao promjenjiva bez obzira na to je li depozit oročen uz fiksnu ili promjenjivu kamatnu stopu. - za kredite iznosa do 50.000 EUR: kamatna stopa na kredit iznosi minimalno 7,5% godišnje, promjenjiva i ugovara se u visini ugovorene kamatne stope na oročeni depozit uvećane za minimalno 3,5 p.p. - za kredite iznosa većeg od 50.000 EUR: kamatna stopa na kredit iznosi minimalno 7,5% godišnje, promjenjiva i ugovara se u visini ugovorene kamatne stope na oročeni depozit uvećane za minimalno 3 p.p.	u skladu s RAPD Odlukom	u skladu s RAPD Odlukom
NAKNADA ZA OBRADU KREDITNOG ZAHTJEVA	1,25% od iznosa odobrenog kredita, najmanje 1.000,00 kn, jednokratno, prije korištenja kredita	1,25% od iznosa odobrenog kredita, najmanje 750,00 kn, jednokratno, prije korištenja kredita (30% popusta za paket Partner, maksimalni iznos popusta 5.000,00 kn)	1% od iznosa odobrenog kredita, najviše 7.000,00 kn, jednokratno, prije korištenja kredita (30% popusta za paket Partner, maksimalni iznos popusta 5.000,00 kn)	2% od iznosa odobrenog kredita, najmanje 750,00 kn, jednokratno, prije korištenja kredita (15% popusta za model Poduzetnik, 30% popusta za model Partner)	1,25% od iznosa odobrenog kredita, najmanje 750,00 kn, jednokratno, prije korištenja kredita (30% popusta za model Partner, maksimalni iznos popusta 5.000,00 kn)
VLASTITO UČEŠĆE	Nije obavezno	Nije obavezno	Nije obavezno	Nije obavezno	Nije obavezno
ROK KORIŠTENJE KREDITA	Do 12 mjeseci	Do 12 mjeseci	Do 6 mjeseci	Do 6 mjeseci	Do 6 mjeseci

DUGOROČNI KREDITI			
UVJETI KREDITA	Dugoročni krediti za postojeće i start-up poduzetnike - slobodna zanimanja	Kredit za razvoj poljoprivredne djelatnosti	Kredit za obrtnike
VLASTITO UČEŠĆE	Za Korisnike kredita - postojeće poduzetnike - minimalno 10% od iznosa investicije	Minimalno 20% od iznosa investicije	Nije obavezno
ROK KORIŠTENJE KREDITA	Do 12 mjeseci	Do 12 mjeseci	Do 6 mjeseci
NAČIN KORIŠTENJA KREDITA	Kredit se koristi odjednom ili sukcesivno isplatom u korist računa prodavatelja/dobavljača/izvođača radova, odnosno drugog vjerovnika na temelju dokumentacije za namjensko korištenje kredita. Najviše 10% iznosa kredita može se isplatiti na račun Korisnika kredita kod kredita odobrenih za namjene 2.2. a) i 2.2. b) na temelju zahtjeva za isplatu uz obvezno pravdanje dokumentacijom za namjensko korištenje kredita. Za refundaciju vlastitih ulaganja Korisnika kredita u kreditiranu investiciju, na račun Korisnika kredita, uz zahtjev za isplatu i predočenje isplatne dokumentacije, moguće je isplatiti cjelokupni iznos investicije koja je financirana vlastitim sredstvima, unutar razdoblja od 1 (jedne) godine do dana predaje zahtjeva za korištenje kredita	Kredit se može koristiti sukcesivno ili odjednom na temelju naloga za isplatu potpisanih od ovlaštene osobe korisnika kredita, popraćenih odgovarajućom dokumentacijom iz koje je moguće utvrditi svrhu isplate (situacije, računi, predračuni, kupoprodajni ugovor i dr.). Sredstva kredita isplaćuju se direktno na račun prodavatelja/ dobavljača/ izvođača radova, odnosno drugog vjerovnika, na temelju dokumentacije za namjensko korištenje kredita. Na račun korisnika kredita moguće je isplatiti do 10% sredstava namijenjenih za ulaganje u osnovna sredstva i dio kredita (najviše do 30% ukupnog iznosa kredita) koji je namijenjen financiranju obrtnih sredstava, uz obvezno pravdanje dokumentacijom za namjensko korištenje kredita. U slučaju refinanciranja sredstva kredita doznaju se u korist kreditne partije u cijelosti. Za refundaciju vlastitih ulaganja Korisnika kredita u kreditiranu investiciju, na račun Korisnika kredita, uz zahtjev za isplatu i predočenje isplatne dokumentacije, moguće je isplatiti cjelokupni iznos investicije koja je financirana vlastitim sredstvima, unutar razdoblja od 1 (jedne) godine do dana predaje zahtjeva za korištenje kredita.	Kredit se koristi odjednom ili sukcesivno, isplatom u korist računa vjerovnika i/ili dobavljača i/ili prodavatelja, za plaćanje postojećih kratkoročnih obveza Korisnika kredita, uključujući i kratkoročne kreditne obveze kod banaka. Iznimno od navedenog, do 10% iznosa odobrenog kredita moguće je isplatiti na račun Korisnika kredita. Kredit se koristi na temelju naloga za isplatu potpisanog od ovlaštene osobe Korisnika kredita, popraćenog odgovarajućom dokumentacijom za namjensko korištenje kredita. U slučaju refinanciranja sredstva kredita se doznaju u korist kreditne partije u cijelosti.
ROK OTPLATE KREDITA	- do 25 godina (uključujući početak) za kredite namjena 2.2.a) i 2.2.b) - do 10 godina (uključujući početak) za kredite namjene 2.2.b) koji se koriste u svrhu komercijalne prodaje ili najma - do 7 godina (uključujući početak) za kredite namjene 2.2.c) - do 5 godina (uključujući početak) za kredite namjene 2.2.d) - za kredite namjene 2.2.e) sukladno rokovima za istovjetne namjene Mogućnost korištenja perioda početka do 1 godine, koji je uključen u rok otplate kredita, ovisno o namjeni (osim za refinanciranje postojećih kredita u fazi otplate i refundaciju).	- za namjene 2.2.a) i 2.2.b): do 15 godina - za namjene 2.2.e) i 2.2.f): do 10 godina - za namjene 2.2.c): do 7 godina - za namjenu 2.2.d): do 5 godina - za namjene 2.2.g) i 2.2.h) sukladno rokovima istovjetnih namjena Razdoblje početka dugoročnih kredita je uključeno u rok otplate, a ovisi o namjeni i vrsti ulaganja: - za podizanje dugogodišnjih nasada: do 24 mjeseca - za sve ostale namjene: do 6 mjeseci	Rok otplate kredita je do 36 mjeseci uz mogućnost korištenja perioda početka do 6 mjeseci, koji nije uključen u rok otplate kredita.
NAČIN OTPLATE KREDITA	U mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim anuitetima ili ratama	U mjesečnim, tromjesečnim, šestomjesečnim ili godišnjim (samo za kredite namijenjene financiranju ulaganja u dugogodišnje nasade) anuitetima ili ratama	Kredit se otplaćuje u mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim anuitetima ili ratama, u kunama (za kredite odobrene u kunama), odnosno u kunsjoj protuvrijednosti
INSTRUMENTI KREDITNE ZAŠTITE	Ovisno o kreditnoj sposobnosti Korisnika kredita, kredit se odobrava uz obvezne instrumente naplate: zadužnicu/bjanko zadužnicu Korisnika kredita i/ili zadužnicu/bjanko zadužnicu vlasnika Korisnika kredita. Obavezno je pribaviti Izjavu o suglasnosti o zapljeni primanja solemniziranu kod javnog bilježnika za sve fizičke osobe u ugovornom odnosu: - jamce i sudužnike - vlasnike kredita u slučaju da su zaposleni u nekom drugom poslovnom subjektu Za start-up poduzetnike: 1. Minimalni postotak pokrivenosti kreditne izloženosti na razini klijenta 100% (uz primjenu korektivnih faktora).	Zadužnica/bjanko zadužnica Korisnika kredita i/ili zadužnica/bjanko zadužnica vlasnika Korisnika kredita, te uz kombinaciju instrumenata kreditne zaštite u minimalnom omjeru 1:1,2. Za namjene 2.2.a) i 2.2.b) u slučaju roka otplate iznad 10 godina obavezno je zasnivanje zaloga na stambenoj nekretnini. Obavezno je pribaviti Izjavu o suglasnosti o zapljeni primanja solemniziranu kod javnog bilježnika za sve fizičke osobe u ugovornom odnosu: - jamce i sudužnike - vlasnike kredita u slučaju da su zaposleni u nekom drugom poslovnom subjektu	Kredit se odobrava uz osnovne instrumente naplate (zadužnica/bjanko zadužnica Korisnika kredita i/ili zadužnica/bjanko zadužnica vlasnika Korisnika kredita), te uz kombinaciju instrumenata kreditne zaštite i primjenu gore definiranih minimalnih razina kolateraliziranosti klijenta. Obavezno je pribaviti Izjavu o suglasnosti o zapljeni primanja solemniziranu kod javnog bilježnika za sve fizičke osobe u ugovornom odnosu: - jamce i sudužnike - vlasnike kredita u slučaju da su zaposleni u nekom drugom poslovnom subjektu

Prilog 2. - HAMAG BICRO - pregled bespovratnih potpora u okviru javnih poziva aktivnih

Naziv javnog poziva	Cilj	Ciljna skupina	Iznosi potpora	Vrijeme trajanja poziva	Ukupan broj zaprimljenih prijava	Ukupan broj odborenih prijava	Ukupni iznos traženih bespovratnih sredstava - kn
Uvođenje sustava upravljanja poslovnim procesima i kvalitetom	Dostizanje primjenjive razine standarda međunarodno priznatih razina kvalitete i sigurnosti u razmjeni i roba i usluga kroz povećanje uporabe priznatih normi koje pridonose povjerenju kupaca, posebno u područjima poboljšanja kvalitete sustava upravljanja i povećanja sposobnosti za dokazivanje kvalitete sustava.	Mala i srednja poduzeća	Najniži iznos 50.000 kn, a najveći iznos je 380.000 kn	Trajno otvoren, krajnji rok dostave projektnih prijava je 29. lipnja 2020. godine	378	259 (80 prijava u obradi)	54.856.214
Certifikacijom proizvođača do tržišta – faza 2	Povećanom primjenom normi, zajedno s pouzdanim tehnološkim rješenjem, pridonijeti malim i srednjim poduzećima da dokazom kvalitete, sigurnosti i pouzdanosti svojih proizvoda osiguraju preduvjete za povećanje izvoza i ukupne konkurentnosti	Mala i srednja poduzeća	Najniži iznos potpore je 20.000 kuna, najviši iznos je 1 milijun kuna.	Krajnji rok dostave projektnih prijava je 29. lipnja 2020. godine.	74	50 (15 u obradi)	25.404.833
Inovacijski vaučeri za MSP-ove	Jačanje kapaciteta MSP-ova za istraživanje, razvoj i inovacije kroz poticanje suradnje sa znanstveno – istraživačkim organizacijama, u svrhu razvoja novih proizvoda, usluga, procesa	Mala i srednja poduzeća	Najniži iznos potpore iznosi 10.000 kuna, a najviši 75.000 kuna.	Trajno otvoreni poziv od 11. lipnja 2017. – 29. lipnja 2020.	52	40 (3 u obradi)	2.787.069

Usluge za MSP-ove putem poduzetničkih potpornih institucija (PPI) faza II	Jačanje kapaciteta za osiguravanje potpore osnivanju novih poduzeća i olakšavanju poslovanja aktivnih poduzeća kako bi se doprinijelo stvaranju povoljnijeg okruženja za rast i razvoj poduzetništva u Republici Hrvatskoj	Poduzetničke potpore institucije	Najniži iznos potpore iznosi 100.000 kuna, a najviši 600.000 kuna.	Krajnji rok dostave projektnih prijava bio je 16. listopada 2019. godine	49	35	20.701.899
Inovacije novoosnovanih MSP-ova faza II	Poticanje novoosnovanih MSP-ova za uspješno lansiranje proizvoda i usluga s potencijalom rasta i izvoza koji su novi na tržištu, s naglasakom na radikalne inovacije i znatno poboljšanje u komercijalizaciji proizvoda i usluga	Mikro, mala i srednja poduzeća	Najniži iznos potpore iznosi 150.000 kuna, a najviši 1,4 milijuna kuna.	Trajno otvoren poziv od 15. veljače 2019. godine, privremeno obustavljen 28. lipnja 2019. godine	440	130 (2 u obradi)	154.126.015
Inovacije u S3 područjima	Podržati ulaganje MSP-ova koji su u svojoj poslovnoj aktivnosti usmjereni na komercijalizaciju inovacija proizvoda/ usluga isključivo u skladu s identificiranim prioritetnim tematskim područjima i međusektorskim temama Strategije pametne specijalizacije (S3)	Mikro, mala i srednja poduzeća	Najniži iznos potpore iznosi 750.000 kuna, a najviši 20 milijuna kuna.	Krajnji rok dostave projektnih prijava bio je 15. studenog 2019. godine	169	113	1.400.615.757

Izvor: HAMAG – BICRO, Godišnje izvješće za 2019. godinu

Prilog 3 - Anketni upitnik

9/27/21, 10:25 PM

Strategija razvoja malog i srednjeg poduzetništva u Šibensko-kninskoj županiji bez naslova

Strategija razvoja malog i srednjeg poduzetništva u Šibensko-kninskoj županiji bez naslova

Poštovana/i,

Financiranje malog i srednjeg poduzetništva predmet je posebnog interesa kako istraživačke zajednice tako dionika sustava javne uprave u funkciji utvrđivanja efikasne strategije jačanja financijskog kapaciteta malog gospodarstva. Stoga rezultati istraživanja dostupnosti izvora financiranja subjektima malog gospodarstva predstavljaju relevantnu osnovu razvoja prilagođenih modela i mehanizama financiranja ovog sektora radi jačanja poduzetništva te tranzicije mikro poduzetnika u male, a malih u srednje velike poduzetnike.

U procesu obrade teme specijalističkog rada „Strategija razvoja malog i srednjeg poduzetništva u Šibensko-kninskoj županiji“ u tijeku je faza anketiranja stavova poduzetnika o utjecaju aktualne strategije financiranja na razvoj malog gospodarstva, posebno financiranja od strane poslovnih banaka, javnih financijskih institucija (HBOR, HamagBicro), odnosno iskorištenja sredstava EU fondova.

Molim Vas da izdvojite vrijeme i uložite trud za sudjelovanje u predmetnom istraživanju popunjavanjem sadržaja upitnika u nastavku. Sudjelovanje u predmetnom istraživanju u potpunosti je anonimno. Naime, važni su izneseni stavovi ispitanika, a ne pojedinačni sudionik anketiranja.

Iskrena zahvala na izdvojenom dragocjenom vremenu, pomoći i podršci!

Anita

 statistickeminusanalize.com@gmail.com (nije dijeljeno) [Promijeni račun](#)

*Obavezno

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfPucco18XZ7Jqx8KK3nFJnWAsLV6z0gRZSy11X5JpWhJ05w/viewform?vc=0&c=0&w=1&fjr=0>

1/16

1. Molim Vas označite u kojem među navedenim poduzetničkim oblicima poslujete. *

- 1. Društvo s ograničenom odgovornošću
- 2. Obrt
- 3. Samostalno zanimanje
- Ostalo:

2. Molim Vas označite koliko dugo samostalno poslujete *

- 1. Manje od jedne godine
- 2. Od 1 do 2 godine
- 3. Od 3 do 5 godina
- 4. Od 6 do 10 godina
- 5. Više od 10 godina

3. Označite molim Vas kojoj skupini, po veličini poslovanja, pripada Vaš poslovni subjekt.

- 1. Mikro poduzetnik
- 2. Mali poduzetnik
- 3. Srednje veliki poduzetnik

4. Molim Vas označite u kojoj djelatnosti se prevladavajuće realizira vaše poslovanje. *

- 1. Poljoprivreda
- 2. šumarstvo i ribarstvo
- 3. Prerađivačka industrija
- 4. Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom
- 5. Građevinarstvo
- 6. Trgovina na veliko i malo
- 7. Prijevoz i skladištenje
- 8. Djelatnost pružanja smještaja, za pripremu i usluživanje hrane
- 9. Poslovanje nekretninama
- 10. Umjetnost zabava i rekreacija

5. Označite, molim Vas, u odnosu na vlasništvo, u kojem ste statusu.

- 1. Vlasnik sam i vodim poslovanje
- 2. Suvlasnik sam
- 3. Nisam vlasnik ali vodim poslovanje
- 4. Vlasnik sam, ali ne vodim poslovanje
- Ostalo:

6. Molim Vas da za svaki od stavova navedenih u nastavku označite stupanj slaganja, odnosno neslaganja ocjenama od 1 do 3 na način da vrijednost 1 označava potpuno slaganje, 2 djelomično slaganje, a vrijednost 3 potpuno neslaganje. *

	U potpunosti se slažem	Djelom se slažem	Uopće se ne slažem
Poduzetnici u Županiji su upoznati s mogućnostima financiranja uz korištenje subvencije kamate od strane Županije.	☐	☐	☐
Poduzetnici su u Županiji upoznati s mogućnostima korištenja namjenskih sredstava HBOR-a.	☐	☐	☐
Poduzetnici su u Županiji upoznati s mogućnostima financiranja iz sredstava EU.	☐	☐	☐
Poduzetnicima u Županiji dostupni su komercijalni izvori financiranja poslovnih banaka.	☐	☐	☐

7. Molim Vas da za svaki od stavova navedenih u nastavku označite stupanj slaganja, odnosno neslaganja ocjenama od 1 do 3 na način da vrijednost 1 označava potpuno slaganje, 2 djelomično slaganje, a vrijednost 3 potpuno neslaganje *

	U potpunosti se slažem	Djelom se slažem	Uopće se ne slažem
Kamate na kredite MSP su više u odnosu na velika poduzeća.	☐	☐	☐
U pravilu, dugo je vrijeme obrade kredintog zahtjeva MSP.	☐	☐	☐
U pravilu, od MSP se traži opsežna dokumentacija u procesu obrade zahtjeva.	☐	☐	☐
Tražene uvjete osiguranja povrata kredita MSP, u pravilu, teško mogu zadovoljiti.	☐	☐	☐
Financiranje MSP, u pravilu, opterećeno je visokim zavisnim troškovima (naknade, provođenje osiguranja...).	☐	☐	☐

8. Molim da iskažete stupanj Vašeg slaganja s sljedećim tvrdnjama (na ljestvici ocjene od 1 do 5 gdje je vrijednost 1 upućuje na potpuno neslaganje, dok vrijednost 5 upućuje na potpuno slaganje s ponuđenim tvrdnjama). *

	1	2	3	4	5
Poslovne banke prepoznaju potencijal malih i srednjih poduzetnika te nude širok spektar usluga i brojnih programa kreditiranja raznih namjena	☐	☐	☐	☐	☐
Poslovne banke nude jednostavan, fleksibilan i brz pristup financijskim proizvodima zbog čega poslovni subjekti često koriste njihove izvore financiranja	☐	☐	☐	☐	☐
Poduzetnicima početnicima se nude mogućnosti realizacije plasmana za početak poslovne aktivnost iako isti nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže, kao ni	☐	☐	☐	☐	☐

iskustvo u djelatnosti

Marketing poslovnih banaka je dovoljno snažan alat za predstavljanje ponude i upoznavanje klijenata za svim aktualnim proizvodima financiranja

Poslovne banke svojom ponudom usluga, proizvoda i aktivnosti potiču razvoj održivog financiranja malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-kninske županije.

☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

9. Molim da iskažete stupanj Vašeg slaganja s sljedećim tvrdnjama (na ljestvici ocjene od 1 do 5 gdje je vrijednost 1 upućuje na potpuno neslaganje, dok vrijednost 5 upućuje na potpuno slaganje s ponuđenim tvrdnjama). *

	1	2	3	4	5
Programi financiranja HBOR-a, na brz i jednostavan način, čine financijska sredstva dostupnijim u odnosu na ostale eksterne izvore financiranja.	☐	☐	☐	☐	☐
HBOR je svojim radom i organiziranjem info seminara i edukativnih radionica prisutan na području Šibensko-kninske županije zbog čega poslovni subjekti mogu konzumirati usluge nesmetano.	☐	☐	☐	☐	☐
HBOR ponudom usluga, proizvoda i aktivnosti potiče razvoj održivog financiranja malog i srednjeg poduzetništva Šibensko-	☐	☐	☐	☐	☐

kninske županije.					
Poduzetnicima početnicima se nude mogućnosti realizacije plasmana za početak poslovne aktivnosti iako isti nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže, kao ni iskustvo u djelatnosti	☐	☐	☐	☐	☐
HBOR nudi širok spektar usluga i brojnih programa kreditiranja raznih namjena.	☐	☐	☐	☐	☐

10. Molim da iskažete stupanj Vašeg slaganja s sljedećim tvrdnjama (na ljestvici ocjene od 1 do 5 gdje je vrijednost 1 upućuje na potpuno neslaganje“, dok vrijednost 5 upućuje na potpuno slaganje s ponuđenim tvrdnjama). *

	1	2	3	4	5
Poduzetnicima početnicima HAMAG BICRO nudi mogućnosti realizacije plasmana za početak poslovne aktivnost iako isti nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže, kao ni iskustvo u djelatnosti	☐	☐	☐	☐	☐
HAMAG BICRO je svojim radom i organiziranjem info seminara i edukativnih radionica prisutan na području Šibensko-kninske županije zbog čega poslovni subjekti mogu nesmetano konzumirati usluge.	☐	☐	☐	☐	☐
HAMAG-BICRO kroz subvenciju kamata na poduzetničke kredite potiče razvoj malog i	☐	☐	☐	☐	☐

srednjem
poduzetništva
na području
Šibensko-
kninske
županije.

HAMAG-BICRO
nudi financijske
instrumente za
brz, jednostavan
i povoljan
pristup
financiranju na
području
Šibensko-
kninske
županije.

HAMAG-BICRO
svojom
ponudom
usluga,
proizvoda i
aktivnosti potiču
razvoj održivog
financiranja
malog i srednjeg
poduzetništva
Šibensko-
kninske
županije.

11. Molim da iskažete stupanj Vašeg slaganja s sljedećim tvrdnjama (na ljestvici ocjene od 1 do 5 gdje je vrijednost 1 upućuje na potpuno neslaganje“, dok vrijednost 5 upućuje na potpuno slaganje s ponuđenim tvrdnjama). *

	1	2	3	4	5
Programi financiranja iz EU fondova te korištenje sredstava iz strukturiranih fondova Europske unije nude dovoljno usluga, programa, proizvoda i aktivnosti za sufinanciranje projekata malih i srednjih tvrtki u Šibensko-kninskoj županiji	☐	☐	☐	☐	☐
Institucije nadležne za raspisivanjem provođenje i kontrolu implementacije natječaja za realizaciju sufinanciranja projekata iz sredstava EU prate uvjete i kretanja na tržištu te na brz i lako dostupan način realiziraju programe, usluge i proizvode	☐	☐	☐	☐	☐
U prijavi na natječaje mali i srednji poduzetnici u Šibensko-kninskoj županiji sve se manje susreću s administrativnim, sadržajnim i operativnim nedoumicama i nepoznaticama	☐	☐	☐	☐	☐

Pristup sredstvima EU je jednostavan te EU fondovi svojim radom i organiziranjem info seminara/edukativnih radionica prisutan je na području Šibensko-kninske županije zbog čega poslovni subjekti mogu nesmetano konzumirati usluge.

Programi financiranja iz EU fondova nude poduzetnicima početnicima mogućnost realizacije plasmana za početak aktivnosti iako nemaju izgrađene poslovne i društvene mreže.

12. Molim da iskažete stupanj Vašeg slaganja s sljedećim tvrdnjama (na ljestvici ocjene od 1 do 5 gdje je vrijednost 1 upućuje na potpuno neslaganje“, dok vrijednost 5 upućuje na potpuno slaganje s ponuđenim tvrdnjama). *

	1	2	3	4	5
Kvalitetna ponuda/širok izbor usluga, programa, proizvoda i aktivnosti za su/financiranje projekata malih i srednjih tvrtki	☐	☐	☐	☐	☐
Fleksibilan pristup, kreiranje individualnih rješenja za financiranje poslovnih planova i investicija	☐	☐	☐	☐	☐
Nadležne institucije prate uvjete i kretanja na tržištu te na brz, jednostavan i lako dostupan način realiziraju programe, usluge i proizvode financiranja	☐	☐	☐	☐	☐
Prilikom realizacije plasmana nema administrativnih, sadržajnih i operativnih nedoumica/nepoznanica	☐	☐	☐	☐	☐
Približavanje i upoznavanje programa putem marketinških kampanja, informiranje tržišta putem organiziranja info seminara/edukativnih radionica	☐	☐	☐	☐	☐
Visoko educirani, dostupni, kompetentni zaposlenici institucija s	☐	☐	☐	☐	☐

kojima je jednostavna i
brza komunikacija

13. Molim da iskažete stupanj Vašeg slaganja s sljedećim tvrdnjama ocjenama od 1 do 3 na način da vrijednost 1 označava potpuno slaganje, 2 djelomično slaganje, a vrijednost 3 potpuno neslaganje. *

	1	2	3
Korištenje poticanih izvora financiranja, uz nacionalnu ili EU potporu, značajno je utjecalo na unapređenje poslovanja.	☐	☐	☐
Korištenje poticanih izvora financiranja utjecalo je značajno na jačanje tržišne pozicije poslovanja.	☐	☐	☐
Stupanj razvijenosti finansijskih proizvoda u Županiji omogućuje financiranje MSP primjerenim uvjetima.	☐	☐	☐
U financiranju iz poticanih izvora nužno je korištenje savjetodavne pomoći.	☐	☐	☐

Podnesi

Izbriši obrazac

Nikada ne šaljite zaporku putem Google obrazaca.

Google nije izradio niti podržava ovaj sadržaj. [Prijava zloupotrebe](#) - [Uvjeti pružanja usluge](#) - [Pravila o privatnosti](#)

Google Obrasci

